

A JÁSZSÁG különleges madárvédelmi terület (HUHN10005) Natura 2000 fenntartási terve

2. átdolgozott változat

Fotó: Horváth Márton MME

Készítette a

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

Budapest, 2015. január

Készült az Európai Unió LIFE programjának támogatásával
"A parlagi sas védelme Magyarországon" (LIFE10NAT/HU/019)
projekt keretében

Készült a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Élőhely- és Területvédelmi Csoportja munkája nyomán „**A Parlagi sas védelme Magyarországon**” (LIFE10NAT/HU/000019) elnevezésű projekt keretében

Az dokumentum elkészítését az **Európai Unió LIFE alapja** támogatta.

Szerkesztette:

Králl Attila

Szakmai közreműködők:

A fenntartási terv szakmai tartalmának összeállítása

Tóth Péter, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME)

Nagy Dénes, MME

Horváth Márton, MME

Fatér Imre, MME

Juhász Tibor, Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság (HNPI)

Vidra Tamás, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság (DINPI)

Lóránt Miklós, Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI)

Szemethy László, Szent István Egyetem, Vadvilág-megőrzési Intézet (SZIE VMI)

Kovács Gábor, Országos Magyar Vadászkamara (OMVK)

Környezeti-társadalmi adatgyűjtés; a fenntartási tervezés folyamatának társadalmi egyeztetése

Kovács Eszter, Környezeti társadalomkutatók (ESSRG)

Kalóczkai Ágnes, ESSRG

Fabók Veronika, ESSRG

Tóth Viktória Eszter, ESSRG

A fenntartási terv szakmai-társadalmi egyeztetési folyamatának résztvevői (a levélváltások és a fórumok jelenléti ívei alapján):

Bagi István, Bíró Zsolt (SZIE), Bordás Attila (Kossuth 2006 Kft.), Bódis Zoltán (Jászkiséri Széchenyi Zsigmond Vt.), Csatáriné Tasi Anett (KÖTIVIZIG), Demény Pál (Papp-Agro Kft.), Dobrosi Péter (Jászberényi Lehel Vt.), Donkó Károly (NEFAG Zrt.), Donkó Péter (NEBIH), Fatér Imre (MME), Fehér János Kornél (Papp-Agro Kft.), Galambos Márta (Tarnamenti2000 Kft.), Gyulai László (Aranykorona Kft.), György Imre (Jászberényi Lehel Vt.), Horváth Ákos (NNI), Juhász Tibor (HNPI), Kasuba András (OMVK), Kiss János (Agro-Lehel Kft.), Kovács Gábor (OMVK), Kristóf László (Úttörő Vt.), Molnár Ferenc (AlattányiTejtermelő Kft.), Nagy Miklós (Béke Vt.), Nagypól József (Béke Vt.), Papp Sándor András (KÖTIVIZIG), Sárközy Tamás (Ártéri Bt.), Szöllősi Krisztián (Úttörő Vt.), Szabóné Horti Edit (Jákó Növény Kft.), Dr. Szabó Tünde (Jákó Növény Kft.), Dr. Szemethy László (SZIE VMI), Dr. Szerencsés István (Jászdózsai Önkormányzat), Dr. Szűcs Imre, Tőssér László (Jászágoi Önkormányzat), Túri Zoltán (falugazdász), Vincze-Járvás

Katalin (falugazdász), Virágné Kőházi- Kiss Edit (KÖTIVIZIG), Wittrédi Péter (Béke Vt., Jászfákóhalma)

Köszönetnyilvánítás

Köszönetünket fejezzük ki a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságának, a Közép-Tisza-völgyi Vízügyi Igazgatóságnak és a NEFAG Zrt-nek a Jászság fenntartási tervhez fűzött értékes szakmai megjegyzésekért, a rendelkezésünkre bocsátott dokumentumokért.

Köszönjük a jászsági gazdák, erdő- és vadgazdálkodók aktív közreműködését, észrevételeit és tanácsait.

Külön köszönet illeti a jászfákóhalmi Béke Vadásztársaság vezetőit és tagjait az egyeztető fórumok helyszínének biztosításáért és a kitűnő vendéglátásért.

Budapest, 2013. szeptember

A Földművelésügyi Minisztérium Természetmegőrzési Főosztálya észrevételei és javaslatai alapján átdologozott változat

Budapest, 2015. január

Tartalomjegyzék

I. Natura2000 fenntartási terv.....	6
1. A terület azonosító adatai	7
1.1. Név	7
1.2. Azonosító kód	7
1.3. Kiterjedés.....	7
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	7
1.5. Érintett települések.....	7
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	8
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	9
2. Veszélyeztető tényezők.....	12
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	15
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	15
3.2. Kezelési javaslatok	15
3.2.1. Élőhelyek kezelése	17
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés	39
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	39
3.2.4. Kutatás, monitorozás	39
3.2.5. Mellékletek – A Jászság különleges madárvédelmi terület (KMT) HUHN10005 kezelési egységei	40
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	45
3.3.1. Agrártámogatások.....	45
3.3.3. Egyéb	49
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	50
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	50
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	52
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	52
II. Natura2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	54
1. A tervezési terület alapállapot-jellemzése	55
1.1. Környezeti adottságok.....	55
1.2. Természeti adottságok	57
1.2.1 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	61
1.2.2 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	61
1.2.3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	62
1.2.4 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok	62
1.2.5 A tervezési területen előforduló egyéb jelentős növény- és állatfajok	82
1.3. Területhasználat	84
1.3.1. Művelési ág szerint megoszlás	84
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	85

1.3.3. Területhasználat és kezelés	85
2. Felhasznált irodalom	92
Mellékletek	94
A Jászság térsége földhasználatának története (XIII. sz. – XXI. sz.).....	95
1. térkép: A Jászság KMT áttekintő műholdképe.....	96
2. térkép: A Jászság KMT áttekintő topográfiai térképe	97
3. térkép: A Jászság KMT átfedése Natura 2000 területekkel és országos jelentőségű védett természeti területekkel	98
4. térkép: A Jászság KMT átfedése Natura 2000 területekkel és országos jelentőségű védett természeti területekkel (részlet)	99
5. térkép: A Jászság KMT elhelyezkedése az országos ökológiai hálózat övezetében	100
6. térkép: Nemzetközi jelentőségű területek a Jászság KMT területén	101
7. térkép: A tervezett Jászság Tájvédelmi Körzet és a Jászság KMT viszonya.....	102
8. térkép: A Jászság KMT és környezete felszínborítási viszonyai a CORINE Land Cover 50 alapján	103
9-12. térkép: A Jászság KMT felszínborítása a CORINE LC 50 magyarországi 4. és 5. kategóriái alapján	104
13. térkép: A Jászság KMT és környezete főbb talajtípusai.....	108
14. térkép: Főbb művelési ágak megoszlása a Jászság KMT területén a CORINE LC 50 alján.....	109
15. térkép: AKG kifizetések 2007-2013 között a Jászság KMT területén.....	110
16. térkép: Natura 2000 kompenzációs kifizetések 2007-2014 között a Jászság KMT területén.....	111
17. térkép: Kedvezőtlen adottságú területek (KAT) után járó kompenzációs kifizetések a Jászság KMT területén 2007-2013 között	112
18. térkép: A Jászság KMT, a tervezett Jászság MTÉT és a működő MTÉT-ek viszonya	113

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1. 1. Név

JÁZSZÁG különleges madárvédelmi terület (a továbbiakban: Jászság KMT)

1. 2. Azonosító kód

HUHN10005

1. 3. Kiterjedés

20131,13 ha

1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

Közösségi jelentőségű madárfaj

Kód

Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)	A255
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	A404
Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	A222
Ugartyúk (<i>Burhinus oedicephalus</i>)	A133
Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	A031
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	A081
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	A231
Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)	A429
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	A511
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	A097
Tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)	A338
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	A339
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	A129
Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)	A140
Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	A082
Gólyatölcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	A131
Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	A156
Piroszlábú cankó (<i>Tringa totanus</i>)	A162
Réti sas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	A075
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	A030

A fenti alapadatok illetve a jelölő madárfajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának (Standard Data Form) 2013. október 31-ével frissített változatait vettük alapul.

1. 5. Érintett települések¹

Jász-Nagykun-Szolnok megye:

¹A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet tartalmazza.

Alattyán,
 Jászágó,
 Jászsószentgyörgy,
 Jászapáti,
 Jászárokszállás,
 Jászberény,
 Jászboldogháza,
 Jászdózsa,
 Jászivány,
 Jászkisér,
 Jásztelek,
 Szászberek,
 Újszász.

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1. 6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett (átfedő) Natura 2000 terület:

Natura 2000 terület neve	kód	kiterjedés (ha)	átfedés mértéke
Borsóhalmi legelő kjKTT ²	HUHN20076	1555,53	95 %
Újszász-jászboldogházi gyeppek kjKTT	HUHN20081	1963,84	100 %
Jászapáti-jászkiséri szikések kjKTT	HUHN20085	1781,24	100 %

Egyedi jogszabállyal létesített országos jelentőségű védett természeti terület – lásd: 7. térkép

Védett terület neve	törzsk. szám	kiterjedés (ha)	átfedés (ha)
Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet – Tápiógyörgyei legelő	védetté nyilvánító jogszabály: 19/1998. (VI. 25.) KTM rendelet	4515,00	125,00
Jászság Tájvédelmi körzet	tervezett terület (2004)	12397,00	5260,00

Ex lege védett természeti területek:

²kjKTT = kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület

<i>Ex lege</i> védett terület típusa	összkiterjedés (ha)
szikes tó	12,15

Újszász település belterületi határától délkeletre a Nagy-ménésjárás laposa nevű *ex lege* védelmet élvező szikes tó (HNS004)

Helyi jelentőségű védett terület: a tervezéssel érintett terület határain belül nincs

Országos ökológiai hálózat övezete – lásd: 3. térkép

Országos ökológiai hálózat övezet kategória	Natura 2000 terület érintettsége (%)
magterület	29,27%
pufferterület	65,15%
ökológiai folyosó	4,38%

A Jászság KMT szinte teljes egészében (98,8%) átfed az országos ökológiai hálózat övezetével. Azon részei, amelyek egyben természetmegőrzési területek is (Borsóhalmi-legelő, Jászapáti-jászkiséri szikesek, illetve Újszász-jászboldogházi gyepek), továbbá a tervezett Jászság TK legtöbb terület egysége az országos ökológiai hálózat *magterületei*.

A Jászság KMT többi része *pufferterület*ként; a Zagyva és a Tápió *ökológiai folyosókként* részei az országos ökológiai hálózatnak.

Nemzetközi jelentőségű területek – lásd 8. térkép

A KMT terület jelentős mértékben átfed a BirdLife International illetve a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület által minősített és nyilvántartott Fontos Madárélőhelyekkel³ (Important Bird Area – IBA): *Dél-Heves – Jászság*; átfedő terület 17.217 ha, illetve *Hevesi-sík*; átfedő terület 410 ha.

1. 7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1 Természetvédelmi kezelési terv az alábbi védelemre tervezett területekre készült el (még jogszabály útján nem elfogadott tervek):

- Jászsági Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési terve 2004.
- A Borsóhalmi-legelő Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési terve 2009.
- Alsó-Zagyva Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési terve 2009.

1.7.2 Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területrendezési Tervről szóló 10/2011.(IV.29.) Kormányrendelet

³BirdLife International – Important Bird Area Program - <http://www.birdlife.org/action/science/sites/index.html>

- településrendezési tervek⁴:
  - **Alattyán** – Szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 15/2007 (XII. 20.) rendelet; Településszerkezeti terv – 97/2007 (XII. 19.) határozat
  - **Jászágó** – Jászágó község településrendezési terve, helyi építési szabályzat és szabályozási terv – 4/2005 (VI. 16.) rendelet
  - **Jászsalsószentgyörgy** – Jászsalsószentgyörgy, településszerkezeti-, szabályozási terv és HÉSZ – 210/2011 (XI. 30.) határozat; 19/2011 (XII. 01.) rendelet
  - **Jászapáti** – Jászapáti-város helyi építési szabályzat és szabályozási terv – 35/2001 (XII. 14.) rendelet. Legutóbbi módosítás: Jászapáti, szabályozási terv és HÉSZ - módosítás 2012, 26/2012 (IX. 14.) rendelet
  - **Jászárokszállás** – Szabályozási terv és HÉSZ – módosítás – 19/2010 (XII. 10.) rendelet; Településszerkezeti terv – módosítás – 2010; 231/2010 (XII. 9.)
  - **Jászberény** – Építészeti és természeti értékvédelem – 34/2003 (VI. 30.) rendelet; Településfejlesztési koncepció – 260/2010 (IX. 15.); településszerkezeti terv – 261/2010 (IX. 15.) határozat; szabályozási terv és HÉSZ – 22/2010 (IX. 16.) rendelet; legutóbbi módosítás: 2011
  - **Jászboldogháza** – szabályozási terv és HÉSZ – 14/2009 (XII. 08.) rendelet; településszerkezeti terv – 146/2009 (XII. 08.) határozat
  - **Jászdózsa** – 2012 júliusában még tervezési fázisban van
  - **Jászivány** – Helyi építési szabályzat és szabályozási terv – 10/2005 (XII. 20.) rendelet; településszerkezeti terv – 118/2005 (XII. 20.) határozat
  - **Jászfákóhalma** – Jászfákóhalma Község Önkormányzatának a település Helyi Építési Szabályzatáról szóló rendelet - 19/2007 (XI. 27.) rendelet
  - **Jászkisér** – Jászkisér, településrendezési és szerkezeti terv - 81/2008 (V.13.) határozat; Jászkisér, szabályozási terv és helyi építési szabályzat - 10/2008 (V.16.) rendelet; legutóbbi módosítás: 2011
  - **Jásztelek** – településszerkezeti terv - 142/2009 (XI.05.) határozat; szabályozási terv és HÉSZ – 14/2009 (XI. 06.) rendelet
  - **Szászberek** – Szerkezeti terv – 61/2008 (VIII. 05.) határozat; szabályozási terv és HÉSZ – 8/2008 (VIII. 06.) rendelet
  - **Újszász** – településszerkezeti-, szabályozási terv és HÉSZ – módosítás – 114/2011 (IX. 13.) határozat; 12/2011 (IX. 14.) rendelet

1.7.3 Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Jászság erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2010.01.01.- 2019.12.31), kelt 2011. március 3. Következő tervezés éve a Szolnok-Jászsági erdőtervezési körzetben: 2018.⁵

1.7.4 Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

⁴Forrás: Országos Rendezési Tervkataszter – <https://teir.vati.hu>

⁵forrás: erdoterkep.nebih.gov.hu

- Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási körzeti terve (Országos Vadgazdálkodási Adattár) A körzet vadgazdálkodási terve kb. két éve érvényességét veszítette; új terv még nem készült.
- A Jászság KMT-vel átfedő 15 vadgazdálkodási egységre vonatkozó tervek. A vadgazdálkodási üzemtervek érvényessége egységesen: 2017. február 28.

1.7.5 Halgazdálkodási tervek

- **Tarna (OHA-001921)⁶; Zagyva (OHA-000745)**
- **Tápió (OHA-001460)** Haszonbérletben van a halászati jog, nincs halgazdálkodási terv az adatbázisban.

1.7.6 Vízyűjtő-gazdálkodási terv⁷

Az érvényes tervezési dokumentumok:

- Zagyva alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – 2010. április
Közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság. Felülvizsgálat éve: 2015.
- Hevesi-sík alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – 2010.08.01.
Közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság. Felülvizsgálat éve: 2015.
- Tarna alegység vízyűjtő-gazdálkodási tervei – 2010.08.01.
Közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság. Felülvizsgálat éve: 2015.

Az Országos Vízyűjtő-gazdálkodási tervet 2010. május 5-én a Magyar Kormány a 1127/2010. (V. 21.) számú Korm. határozattal elfogadta. Ezzel együtt elfogadásra kerültek az alegységek – nem jogszabállyal kihirdetett – tervei is.

1.7.7 Egyéb tervek

- Jászsági fejlesztési koncepció, stratégiai és operatív program (2007-2013), VÁTI
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Program (2009-2014)
- Jászsági Kistérségi és Települési Környezetvédelmi Program, Jászsági Többcélú Társulás, 2003
- Jászberény Város Környezetvédelmi Programja, 2010-2015
- Helyi Vidékfejlesztési Stratégia, Jászsági Kistérségi Helyi Közösség Egyesülete (JKHK), 2011
- Kék vércse fajmegőrzési terv – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004
- Túzok fajmegőrzési terv – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004
- Nagy szikibagoly fajmegőrzési terv – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004

⁶ Országos Halgazdálkodási Adattár - víztérkódszám

⁷ www.vizeink.hu

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Hatás keletkezési helye (területen belül/kívül)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.01	gazdálkodás intenzívebbé válása	H	belül	80	A jelölő madárfajok szempontjából fontos mozaikos tájszerkezet megszűnése, a táblákat megbontó, azokat szegélyező (fasorok, bokorsorok, mezsgyék) eltűnése.
A10	Mezőgazdasági területszerkezet átalakítás	H	belül	5	A Jászság KMT-re jellemző egykori tanyahelyek, az ezekhez tartozó facsoportok, felszámolása, beszántása. A tanyahelyek többek között a parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), a kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>) és a kis őrgébics (<i>Lanius collurio</i>) fészkelőhelyei.
B02.02	nevelő vágások és egyéb tisztások	H	belül	3	Mezővédő erdősávok eltűnése, fészkelésre alkalmas erdők, fasorok kivágása, illegális fakitermelés. A terület legtöbb jelölő madárfaja számára – kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>), szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>), kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>), parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i> , kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>) – jelentős veszélyforrás.
F03.02.03	Csapdázás, mérgezés, orvvadászat	H	mindkettő	100	A mérgezés rendkívül komoly probléma. Elsősorban ragadozómadár-fajok, kiemelten a parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>), réti sas (<i>Haliaeetus albicilla</i>), kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>), de varjúfélék (<i>Corvus spp.</i>) is áldozatul esnek.

A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	belül	5	Gyepes élőhelyek becserjésedését és a gyepterületekhez kötődő madárfajok élőhelyeinek beszűkülését okozza.
D02.01	villany- és telefonvezetékek	M	belül	15-20	A légvezetékek és tartóoszlopaik a nagyobb testű vártamadarak (szalakóta, egyes ragadozók), illetve a nagyobb testű átrepülő fajok (pl. vadludak, récék) számára jelentenek veszélyforrást áramütés, ill. ütközés miatt.
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	M	belül	5	Gyephez kötődő madár fajok fészkelő és táplálkozó területeinek szűkülése.
J02.05	hidrológiai viszonyok módosítása, általános	M	belül	20	A Zagyván és a Tarnán érkező árvizek véstározása során jelentős gyepterületek kerülhetnek hosszú időre vízborítás alá. A vízborítás egyes fajok számára (pl. vízimadarak) kedvező, más, kevésbé vagilis élőlények számára (pl. növények, gerinctelenek) kedvezőtlen hatású, illetve károsíthatja a gyepeket és fás élőhelyeket. Az elárasztást követően megjelennek, fészkelésbe kezdenek egyéb közösségi jelentőségű fajok, melyeket nagymértékben veszélyeztet a kitározott víz gyors levezetése.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	M	mindkettő	100	A szélsőségesen csapadékszegény évek/időszakok táplálékhiányt (ízeltlábúak, kisemlősök populációinak csökkenése) okoznak, sikertelen költséket

					eredményeznek, hosszabb távon igen veszélyesek.
F03.01	Vadászat	L	belül	90	Vadgazdálkodási létesítményekkel kapcsolatos közlekedés, területi jelenlét zavaró hatása.
L07	szélvihar, forgószél	L	mindkettő	100	A szélsőséges időjárási körülmények a fészkes fák kidőlését, fészkek lesodródását okozhatják, ezzel veszélyt jelentve a kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>) és a parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>) számára.
G05	egyéb emberi jelenlét és zavarás	M	belül	100	Fészkek közelében végzett munka, vagy más emberi tevékenység zavaró hatása – a zavarást kevésbé tűrő parlagi sasra <i>Aquila heliaca</i>) jelentős hatással lehet.
C03.03	Szélenergia-termelés	M	kívül	20	A tervezett szélerőmű-park turbinái az átrepülő jelölő ragadozó madár fajokra nézve jelentenek közvetlen veszélyt, illetve eltérítő hatásuk folytán élőhelyvesztést.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Jászság KMT területén a Natura 2000 kijelölés és védelem célja a *területen előforduló jelölő közösségi jelentőségű madárfajok* - kiemelten a **parlagi sas, a kerecsensólyom, a kék vércse, a szalakóta**, továbbá a kis őrgébics, a nagy goda, és a piros lábú cankó – *kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, illetve helyreállítása*, illetve az egyéb, természetvédelmi szempontból értékes *madárfajok*, egyebek között a kék vércse fészektelepeinek kialakulása szempontjából alapvető fontosságú vetési varjú *megőrzése*.

A védelem jelenti e fajok állományainak fenntartását vagy megerősítését, valamint az általuk preferált élőhelyek megőrzését, különös tekintettel a fészkelési lehetőségek, illetve megfelelő táplálékbázis biztosítására. A védelem célja továbbá a fajokat, élőhelyeket veszélyeztető, a 2. pontban felsorolt tényezők kiküszöbölése, hatásuk csökkentése.

A terület túlnyomó részén aktív mezőgazdálkodás, kisebb részben erdőgazdasági tevékenység zajlik, így a **Natura 2000 kijelölés kiemelten fontos célja a jelölőfajok életfeltételeit biztosító, ugyanakkor gazdasági és társadalmi szempontból is életképes, kedvező területhasználati módok: a szántóterületek mikro-élőhelyeit megőrző és/vagy ilyeneket kialakító, természetkímélő szántóföldi gazdálkodás, valamint legeltetéses, ill. kaszálásos gyepgazdálkodás bevezetése, propagálása, támogatása.**

3. 2. Kezelési javaslatok

A kezelési javaslatok általános bemutatása és és magyarázata

A fenntartási terv részeként meghatározásra kerültek a Jászság Különleges Madárvédelmi Terület (KMT) kezelési egységei (lásd: 1. térkép). Madárvédelmi rendeltetésű Natura 2000 területről lévén szó, a kezelési egységek és a kapcsolódó kezelési javaslatok alapvetően a közösségi jelentőségű, illetve védett madárfajok szempontjából kerültek kialakításra. A KMT gyepterületeinek finomabb felbontású, egy-egy fajra, élőhelyfoltra vonatkozó kezelési javaslatait az átfedő kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területek fenntartási tervei tárgyalják – lásd még: Irodalomjegyzék.⁸

A kezelési javaslatokat két nagy csoportban tárgyaljuk; gazdálkodáshoz nem köthető, illetve gazdálkodáshoz köthető javaslatokat fogalmazva meg. Előbbiek a teljes területre vonatkoznak, utóbbiak kezelési egységekként külön-külön kerülnek tárgyalásra. A gazdálkodáshoz köthető javaslatok között megkülönböztetünk általános, illetve a támogatási rendszerekhez illeszkedő (vagy a jövőben illeszthető) javaslatokat. Ez utóbbiak lehetnek kötelezőek, illetve önkéntes vállalkásokon alapuló, agrár-kifizetésekhez kapcsolódó javaslatok.

A terv gyakorlatban való használhatóságát szem előtt tartva a kezelési egységek lehatárolásakor igyekeztünk minél kevesebb, jól körülírható kategóriát – ezáltal területegységet – meghatározni. A lehatárolás alapját a földrészletek művelési ági besorolása képezi, ezt

---

⁸ A Jászság KMT-vel átfedő három KjtT (kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület) fenntartási tervei a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével elkészültek 2013-2015 folyamán.

árnyalják terepi ismeretek, valamint az egyes madárfajok területi elterjedése és jellemző élőhelyhasználata. A szántó, gyepek, erdő kategóriák mellett külön kezelési egységet képeznek (az igen csekély kiterjedésű) vizes élőhelyek, továbbá a KMT jelölő fajai szempontjából alapvető fontossággal bíró, döntően művelésből kivont területeken elhelyezkedő egykori tanyahelyek facsoportjai, illetve a nem erdőtervezett mezővédő fasorok, egyéb facsoportok. Ezek szintén külön kezelési egységet alkotnak.

Szántóterületek esetében a további differenciálás alapját a Magyarország számos területén működő, természet- és környezetvédelmi célú, Magas Természeti Értékű Területeken (MTÉT) *szántók, illetve gyepek* esetében igénybe vehető zonális agrár-környezetgazdálkodási célprogramok adták – a kezelési egységeket az MTÉT területek zonációihoz hasonlóan határoztuk meg, az intézkedési javaslatok a célprogramok előírásainak helyi viszonyokhoz történő adaptálásával születtek.⁹

Ennél a művelési típusnál három kezelési egységet különítettünk el:

- **élőhelyfejlesztés szántóterületeken,**
- **kékvércse-szemponturn élőhelyfejlesztés szántókon,**
- **szántóterületek visszagyepesítése.**

Az első esetben fő cél a területen fészkelő ragadozó madarak (elsősorban parlagi sas, kerecsensólyom) táplálkozásában alapvető szerepet játszó apróvadak (mezei nyúl, fácán), valamint a szintén fontos táplálékállatnak számító hörcsög ökológiai igényeinek kielégítése, helyi állományaik megerősítéséhez szükséges földhasználati módok bevezetése, külön figyelemmel a szántóként művelt táblák természetesebb szegély-élőhelyeinek fejlesztésére, megőrzésére.

Hasonló okok indokolják a kékvércse fészkelőhelyek környékén elterülő szántók használatának átalakítását is, ahol fő cél a pillangós vetések arányának növelése, illetve a kaszálási időpontok meghatározása, melyekkel nagymértékben segíthető a faj táplálkozásában szerepet játszó gerinctelenek (pl. egyenesszárnyúak) állományának növelése. A javasolt kaszálási időpontok meghatározása esetén célszerű figyelemmel lenni a pillangós kultúrákat fészkelő- vagy búvóhelyül használó gerincesek szaporodási időszakára is.

Meglévő gyepterületeken belül zárványként elhelyezkedő, illetve az azokhoz közvetlenül csatlakozó, döntően alacsony aranykorona értékű, rossz minőségű szántók esetében javasoljuk a szántók gyepé történő átalakítását. Ez az általános pozitív ökológiai hatásokon túl többek között a szalakóta megtelepedését, állománynövekedését segítheti elő.

A gyepterületek esetében nem tartottuk szükségesnek a további differenciálást, egyetlen kezelési egységet és illeszkedő javaslatsort határoztunk meg. Ennek fő magyarázata az, hogy a KMT-n található gyepek kicsik, a legnagyobbak is mindössze 200-300 hektárosak. A gyepterületek ugyanakkor Á-NÉR szempontból is nagyrészt egyveretűek; kevés számú szikes növénytársulás alkotja őket, amelyek kezelése madárvédelmi szempontból nem különül el

---

⁹ Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009 (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos állapot alapján

egymástól.¹⁰ Más jellegű növényzeti foltok (pl. löszgyepek, magassásosok) területi kiterjedése olyan csekély, hogy azokat a tervezés jelen fázisában nem érdemes elkülöníteni. A gyepekre meghatározott kezelési irányelvek kisebb módosításokkal szintén a már működő MTÉT-területek *gyepes* programcsomagjain, ezen belül az extenzív és élőhelyfejlesztéses programcsomagok előírásain alapulnak, azok egységesítésével születtek meg.

A Jászsági KMT területének alig 3 %-át borítják **erdők**, amelyek mesterségesen létrehozott, döntően fatermesztést szolgáló faültetvények. Az erdők madárvédelmi szempontból elsősorban mint fészkelőhelyek jelentősek. Tekintettel a csekély erdőborításra, az idegenhonos fafajokból álló erdők csaknem olyan fontos fészkelőhelyek, mint az őshonos fafajokból állók.

Erdők esetében ennek megfelelően két kezelési egységet határoztunk meg. Egyiket a természetszerű állapotokat mutató, **őshonos fafajokból** (főként kocsányos tölgy), míg a másikat a **tájjidegen fafajokból** (nemesnyarasok, akácok) álló állományok alkotják.

Az Jászság tájegység az ország állandóvizes **élőhelyekben** egyik legszegényebb, általánosságban is vízhiányos térsége¹¹, a KMT területén belül is csupán egy *ex lege* szikes tavat tartunk nyilván, Újszász határában. Természetvédelmi szempontból értékes vízfolyás a területen nincs (a KMT határa a főbb vízfolyások gátján húzódik), a meglévő kisebb-nagyobb csatornák az év jó részében szárazon állnak, vízszállításuk minimális. A fentebb vázolt vizes élőhely az KMT legkisebb kezelési egységét alkotja.

Külön kezelési egységet határoztunk meg a **művelésből kivont tanyahelyeken** (lásd: 2. térkép). Ezek fenntartása stratégiai jelentőségű az KMT jelölő madárfajainak megtelepedése (költőhely), illetve a táplálékbázisukat jelentő gerinces és gerinctelen állatfajok (búvóhely) állománymegőrzése szempontjából. Ehhez a kezelési egységhez soroltuk a területen található kisebb, nem erdőtervezett mezővédő-jellegű fasorokat, fás-bokros táblaszegélyeket, facsoportokat is.

3. 2. 1. Élőhelyek kezelése

Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok

Megfontolandó a Jászság KMT körül egy hatásterület vagy *pufferzóna* definiálása. A pufferzóna a Natura 2000 jogi szabályozásában jelenleg nem szereplő fogalom, ugyanakkor a 275/2004-es Natura 2000 Kr. tárgyalja a Natura 2000 területet érintő, ám kívülről érkező kedvezőtlen hatások kérdését, amelyek értelmezését szintén segítheti egy ilyen zóna meghatározása. A jelen esetben a pufferzóna meghatározását az indokolja, hogy a terület legfőbb értékeit jelentő ragadozómadár-fajok szempontjából a kedvezőtlen hatások, zavarások hatókörét nem a KMT határvonala, hanem a fészkek elhelyezkedése, illetve leggyakrabban használt átmozgási irányok, „légifolyosók” határozzák meg.¹² A Jászság KMT

¹⁰ A KMT-vel átfedő kJKT területének specifikus kezelési javaslatait a 2013-2015 között ezekre a gyepterületekre is elkészülő fenntartási tervek fogják tartalmazni.

¹¹ Csapadékos és/vagy áradásos években a Jászság nagy területei kerülhetnek időszakos vízborítás alá. Ezek a területek nagyszámú vízimadárnak nyújtanak táplálkozó-, illetve fészkelőhelyet. Lásd még: 47. oldal.

pufferzónájának meghatározásában támpontot adhat a Jászság MTÉT javasolt határvonala – lásd: 18. térkép.

Településrendezési eszközök:

- A Jászság KMT magterület és ökológiai folyosó besorolású területrészein beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.
- Mezőgazdasági övezetek esetében a jelölő fajok által érintett területrészeken 0%-os beépítési arány meghatározása célszerű. Kivételt képeznek a természetvédelmi célú bemutatáshoz és a legelőgazdálkodáshoz feltétlenül szükséges épületek, építmények.

Infrastruktúra-fejlesztés, turisztikai és ipari jellegű beruházások:

- Új nyomvonalú burkolt, vagy stabilizált út, vagy a régi földutak hasonló jellegű átalakítása nem javasolt a KMT területen belül.
- Új tervezésű elektromos vezetékek tervezése során előnyben kell részesíteni a földkábelek alkalmazását, az újonnan létesítendő szabadvezetéseket már madárbarát módon kell kivitelezni. A meglévő szabadvezetékek madárbarát módón történő átalakítását folyamatosan végezni kell, természetvédelmi szempontból indokolt esetekben lépéseket kell tenni a szabadvezetékek földkábelre cserélése érdekében.
- A KMT területén belül új bányatelek kialakítása, új bánya nyitása nem javasolt.
- Szélerőművek, szélerőmű-parkok telepítése, ezek engedélyezése a KMT területen belül és annak pufferzónájában nem javasolt.
- Gyalogos, lovas és lovaskocsis utak, turista ösvények, tanösvények kialakítása előtt konzultálni szükséges a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal.
- Kerékpáros utak fejlesztését a meglévő közforgalmi utak mentén javasolt megvalósítani, ügyelve ugyanakkor az útmenti élőhelysávok, füves mezsgyék megőrzésére.
- Rekreációs célú vízfelületek (horgásztavak, jóléti tavak stb.) kialakítása, meglévő természetes, természetszerű vizes élőhelyek (pl. holtágak) hasonló célú átalakítása a KMT területén belül nem indokolt.

Egyéb területhasználat:

- A Jászság KMT területe felett 450 méter minimális magasságú repülési tilalmi övezet kijelölése indokolt. Ez a 26/2007. (III. 1.) GKM-HM-KvVM együttes rendelet természetvédelmi indokból kijelölt környezetvédelmi korlátozott légterek bővítését jelentené a Jászság KMT területére (pl. a Hevesi füves puszták terület kibővítésével.)¹³

---

¹³ http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=sub_651

- A terület szabadon látogatható, de a fokozottan védett fajok esetén indokolt esetben a természetvédelmi hatóság korlátozásokat vezethet be a 12/2005 (VI.17.) KvVM rendelet alapján.
- Technikai jellegű sportesemények rendezése, alkalmi üzése a KMT területen nem javasolt.

Egyéb, gazdálkodáshoz nem köthető intézkedések:

- A művelésből kivont és kezelési egységekhez nem köthető területeken a jelentős ökológiai, természetvédelmi értéket jelentő tájelemek, így különösen a tanyahelyekre bevezető utak, földutak, csatorna és árokpartok, vízállásos területek fasorai, facsoportjai, füves mezsgyéi, cserjései megőrzésre javasoltak. Ezen értékek megőrzésével, illetve helyreállításával a táj sokszínűsége, mozaikossága, változatossága tartható fenn. A felsorolt tájelemek a terület védett értékei szempontjából kiemelt jelentőségűek, mint fészkelő-, búvó-, illetve táplálkozóhelyek.

Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a jövőben kívánatos gazdálkodásra. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához.

A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

(a) Kezelési egység kódja: KE1

(b) Kezelési egység meghatározása: Élőhelyfejlesztés szántóterületeken

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: Kis- és nagytáblás szántóföldek; CORINE: 2.1.1.1 és 2.1.1.2, kivéve a KE2-be és KE3-ba sorolt, kékvércse-telepek közelében lévő, és/vagy gyepterületek közé zárványként szorult kistáblás szántók.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelés átfogó célja a szántóterületek természetvédelmi értékének növelése, helyreállítása, a szántókat, mint mesterséges élőhelyeket „használó” növények, gerinctelen és gerinces

állatfajok életfeltételeinek javítása – különös tekintettel a vadonélő madárfajokra és apróvad-fajokra.

A vonatkozó kezelési, gazdálkodási irányelvek (táblaszegélyek kialakítása, vegyszerezés és tápanyagbepótlás korlátozása, megfelelő vetésszerkezet, stb.) betartásával a szántóterületek ökológiai állapota javul, természetvédelmi szerepük megnő, csökkenhet a jelölő madárfajok szempontjából fontos élőhelyek vegyszer- és műtrágyaterhelése, javulhat azok ökológiai átjárhatósága, növekedhet a táplálékbázis.

Fontos kiegészítő javaslat a vadriasztó lánc használatának ellenőrzése, ebben való technikai segítségnyújtás (természetvédelem, vadgazdálkodás részéről).

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

Szántók esetében a 275/2004 Natura 2000 kormányrendeletben foglaltakon túl nincsenek élőhely-specifikus kötelező előírások.

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások	Indoklás/megjegyzés
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	Egyes szántóföldi kultúrák (pl. repce) esetében alapvető lehet az éjszakai munkavégzés (betakarítás), amely természetvédelmi kockázattal jár. A kompromisszum: fészkelési időszakban (június 15-ig) az általában gazdagabb élővilágú pillangós kultúrákban tilos ez a gyakorlat.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.	A vadriasztó lánc az egyik legáltalánosabban alkalmazott természetkímélő kaszálási mód, amelyet a gyepeken, illetve a gazdag élővilágú pillangós kultúrákban szükséges alkalmazni.
SZ69	A betakarítást végző gépek sebessége nem haladhatja meg a 10 km/h-t.	Nehezen ellenőrizhető, ugyanakkor fontos általános szempont, ezért szerepeltetjük az előírás-sorban, lásd az előző.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről	A nemzeti park igazgatóság az értesítést követően belátása szerint dönt a szükséges lépésekről. A gazdálkodó számára segítséget kell nyújtani a védett állatfajok

	tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.	felismerésében (pl. képzés, kiadvány formájában).
SZ71	A táblák területének 5%-án, azok valamely széléhez/széleihez igazítva vetett vagy fennhagyott (azaz: zöld vagy fekete) ugarsávok alakítandók ki, amelyet a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni kell.	
SZ72	A vetett (zöld) vagy fennhagyott (fekete) ugarsáv nem vegyszerezhető, azt kizárólag mechanikai gyomirtással lehet kezelni, július 1. után; a kaszálék a területről le nem hordható.	Az előzővel együtt a legfontosabb új előírás-javaslat, amelynek célja az egyben művelt, nagy kiterjedésű táblák megszakítása tartósan fennmaradó szegély-élőhelyek kialakításával, amelyek fészkelő- és búvóhelyek, táplálékforrást jelentenek rovaroknak, madaraknak, apróvad-fajoknak egyaránt.
SZ73	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 40 hektár.	Cél az egybefüggő nagy „agrársivatagok” megbontása, különböző kultúrák vetésével, illetve a táblánkénti szegélyek kialakításával (lásd előző előírás).
SZ17	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.	Cél a szántóföldekkel határos, vagy azokba ékelődő erdei és vizes élőhelyek megóvása
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.	
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.	
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.	Leginkább a táplálékállatok (rovarok, emlősök) megtartása érdekében.
SZ23	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.	Szintén a táplálékbázis megóvása érdekében. A kivételként felsorolt kultúrákban a rovarkártevők igen jelentős károkat okozhatnak, így ezekben megengedett a vegyszerhasználat.
SZ35	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.	
SZ38	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása javasolt fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálas pillangós takarmánynövény (szálas pillangósok, vagy azok keveréke,	Főnövény: az a növény, amely az adott gazdálkodási évben a leghosszabb ideig foglalja el a területet, és amit a földhasználó az adott évi

	illetve füves keveréke), legalább 10% zöldugar, legfeljebb 25% egyéb kultúra.	kifizetési kérelmében megjelölt.
SZ39	Kijelölt területen évelő szálas pillangós takarmánynövényeket (évelő szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.	
SZ43	Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	
SZ46	Melioráció tilos	
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	Cél az időszakos vizek élőhelyek megóvása. Ezek csapadékos években egyébként is nehezebben megközelíthetők, így az előírás nem jelentős korlátozás.
SZ53	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.	

Kiegészítő javaslatok, pontosítások:

- **Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén aratás előtt legalább 5 nappal értesíteni kell a területileg illetékes vadgazdálkodót, illetve a nemzeti park-igazgatóságot.** A vadgazdálkodó, illetve a nemzeti park igazgatóság saját ismeretei alapján (ismert fészkelőhely, vadbúvóhely, stb.) javasolhasson korlátozásokat a betakarítást illetően – hasonlóan a gyepterületek kaszálásához.
- **Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén a gazdálkodó eldöntheti, hogy június 15. után kaszál először, VAGY minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet hagy fent.** A kaszátlan terület a mező- és vadgazdálkodók valamint a természetvédelem képviselőinek bevonásával kerüljenek kijelölésre azzal, hogy első körben a táblaszegélyek mentén legyenek a kaszátlan területek, de lehetőség van a vizes, zombékos területek beszámítására is, illetve kaszálásenként változó helyen 10 m széles kaszálásmentes sávok kialakítása is elfogadható. Az előírás kialakításában a rugalmasság az egyik vezérelv. Amennyiben az itt leírt javaslatokhoz valós kifizetések társulnak (egy esetleges célprogram esetén), a kifizetési összegeket összhangba kell hozni.

(a) Kezelési egység kódja: KE2

(b) Kezelési egység meghatározása: Kékvércse-szemontú élőhelyfejlesztés

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: Kékvércse-fészkelőtelepek közelében elhelyezkedő, gyepekkel mozaikoló, főként kistáblás szántók (CORINE 2.1.1.2).

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelés átfogó célja, a szántóterületek általános élőhelyfejlesztési célkitűzésein (KE1) túl, elsősorban kék vércse, szalakóta megfelelő táplálkozó területeinek biztosítása szálas pillangós takarmánynövények vetésével és megfelelő ütemű kaszálásával. A KE1 irányelvein túl a javasolt területhasználati arány ez esetben **1/3-lucerna, 1/3-ugar és 1/3-kalászos**.

Fontos kiegészítő javaslat a vadriasztó lánc használatának ellenőrzése, ebben való technikai segítségnyújtás (természetvédelem, vadgazdálkodás részéről).

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

Szántók esetében a 275/2004 Natura 2000 kormányrendeletben foglaltakon túl nincsenek élőhely-specifikus kötelező előírások.

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	Egyes szántóföldi kultúrák (pl. repce) esetében alapvető lehet az éjszakai munkavégzés (betakarítás), amely természetvédelmi kockázattal jár. A kompromisszum: fészkelési időszakban (június 15-ig) az általában gazdagabb élővilágú pillangós kultúrákban tilos ez a gyakorlat.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.	A vadriasztó lánc az egyik legáltalánosabban alkalmazott természetkímélő kaszálási mód, amelyet a gyepeken, illetve a gazdag élővilágú pillangós kultúrákban szükséges alkalmazni.
SZ69	A betakarítást végző gépek sebessége nem haladhatja meg a 10 km/h-t.	Nehezen ellenőrizhető, ugyanakkor fontos általános szempont, ezért szerepeltetjük az előírás-sorban, lásd az előző.
SZ02	Évelő szálas pillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.	A pillangós kultúrák gazdag élővilágának megóvása érdekében.
SZ05	Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni.	
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és	A nemzeti park igazgatóság az értesítést követően belátása szerint dönt a szükséges lépésekről. A gazdálkodó számára segítséget kell

	<p>haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.</p>	<p>nyújtani a védett állatfajok felismerésében (pl. képzés, kiadvány formájában).</p>
SZ71	<p>A táblák területének 5%-án, azok valamely széléhez/széleihez igazítva vetett vagy fennhagyott (azaz: zöld vagy fekete) ugarsávok alakítandók ki, amelyet a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni kell.</p>	
SZ72	<p>A vetett (zöld) vagy fennhagyott (fekete) ugarsáv nem vegyszerezhető, azt kizárólag mechanikai gyomirtással lehet kezelni, július 1. után; a kaszálék a területről le nem hordható.</p>	<p>Az előzővel együtt a legfontosabb új előírás-javaslat, amelynek célja az egyben művelt, nagy kiterjedésű táblák megszakítása tartósan fennmaradó szegély-élőhelyek kialakításával, amelyek fészkelő- és búvóhelyek, táplálékforrást jelentenek rovaroknak, madaraknak, apróvad-fajoknak egyaránt.</p>
SZ73	<p>Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 40 hektár.</p>	<p>Cél az egybefüggő nagy „agrársivatagok” megbontása, különböző kultúrák vetésével, illetve a táblánkénti szegélyek kialakításával (lásd előző előírás).</p>
SZ17	<p>Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.</p>	<p>Cél a szántóföldekkel határos, vagy azokba ékelődő erdei és vizes élőhelyek megóvása</p>
SZ19	<p>Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.</p>	
SZ20	<p>Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.</p>	
SZ22	<p>Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.</p>	<p>Leginkább a táplálékállatok (rovarok, emlősök) megtartása érdekében.</p>
SZ23	<p>Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.</p>	<p>Szintén a táplálékbázis megóvása érdekében. A kivételként felsorolt kultúrákban a rovarkárttevők igen jelentős károkat okozhatnak, így ezekben megengedett a vegyszerhasználat.</p>

SZ35	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.	
SZ39	Kijelölt területen évelő szálaspillangós takarmánynövényeket (évelő szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve fűves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.	
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	
SZ46	Melioráció tilos	
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	Cél az időszakos vizek élőhelyek megóvása. Ezek csapadékos években egyébként is nehezebben megközelíthetők, így az előírás nem jelentős korlátozás.
SZ53	Szántó fűves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.	

Kiegészítő javaslatok, pontosítások:

- **Évelő szálaspillangós takarmánynövények betakarítása esetén aratás előtt legalább 5 nappal értesíteni kell a területileg illetékes vadgazdálkodót, illetve a nemzeti parkigazgatóságot.** A vadgazdálkodó, illetve a nemzeti park igazgatóság saját ismeretei alapján (ismert fészkelőhely, vadbúvóhely, stb.) javasolhasson korlátozásokat a betakarítást illetően – hasonlóan a gyepterületek kaszálásához.

(a) Kezelési egység kódja: KE3

(b) Kezelési egység meghatározása: Szántóterületek visszagyepesítése

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: Gyepterületekbe ékelődő, gyenge termőképességű zárványszántók. Jellemzően kistáblás, néhány ha-os területek (CORINE 2.1.1.2)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az itt meghatározott kezelési irányelvek betartásával lehetővé válik a gyepterületekhez csatlakozó, vagy abba beékelődő szántóterületek visszagyepesítése, amely a gyepekhez kötődő jelölő fajok szempontjából jelentős.

Fontos kiegészítő javaslat a vadriasztó lánc használatának ellenőrzése, ebben való technikai segítségnyújtás (természetvédelem, vadgazdálkodás részéről).

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Szántóterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	Egyes szántóföldi kultúrák (pl. repce) esetében alapvető lehet az éjszakai munkavégzés (betakarítás), amely természetvédelmi kockázattal jár. A kompromisszum: fészkelési időszakban (június 15-ig) az általában gazdagabb élővilágú pillangós kultúrákban tilos ez a gyakorlat.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.	A vadriasztó lánc az egyik legáltalánosabban alkalmazott természetkímélő kaszálási mód, amelyet a gyepeken, illetve a gazdag élővilágú pillangós kultúrákban szükséges alkalmazni.
SZ69	A betakarítást végző gépek sebessége nem haladhatja meg a 10 km/h-t.	Nehezen ellenőrizhető, ugyanakkor fontos általános szempont, ezért szerepeltetjük az előírás-sorban, lásd az előző.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.	A nemzeti park igazgatóság az értesítést követően belátása szerint dönt a szükséges lépésekről. A gazdálkodó számára segítséget kell nyújtani a védett állatfajok felismerésében (pl. képzés, kiadvány formájában).
SZ71	A táblák területének 5%-án, azok valamely széléhez/széleihez igazítva vetett vagy fennhagyott (azaz: zöld vagy fekete) ugarsávok alakítandók ki, amelyet a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni kell.	
SZ72	A vetett (zöld) vagy fennhagyott (fekete) ugarsáv nem vegyszerezhető, azt kizárólag mechanikai gyomirtással lehet kezelni, július 1. után; a kaszálék a területről le nem hordható.	Az előzővel együtt a legfontosabb új előírás-javaslat, amelynek célja az egyben művelt, nagy kiterjedésű táblák megszakítása tartósan fennmaradó szegély-élőhelyek kialakításával, amelyek fészkelő- és

		búvóhelyek, táplálékforrást jelentenek rovaroknak, madaraknak, apróvad-fajoknak egyaránt.
SZ73	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 40 hektár.	Cél az egybefüggő nagy „agrársivatagok” megbontása, különböző kultúrák vetésével, illetve a táblánkénti szegélyek kialakításával (lásd előző előírás).
SZ17	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.	Cél a szántóföldekkel határos, vagy azokba ékelődő erdei és vizes élőhelyek megóvása
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.	
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.	
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.	Leginkább a táplálékállatok (rovarok, emlősök) megtartása érdekében.
SZ23	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.	Szintén a táplálékbázis megóvása érdekében. A kivételként felsorolt kultúrákban a rovarkártevők igen jelentős károkat okozhatnak, így ezekben megengedett a vegyszerhasználat.
SZ35	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.	
SZ39	Kijelölt területen évelő szálas pillangós takarmánynövényeket (évelő szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell természetni legalább 5 évig.	
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	
SZ46	Melioráció tilos	
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	Cél az időszakos vizek élőhelyek megóvása. Ezek csapadékos években egyébként is nehezebben megközelíthetők, így az előírás nem jelentős korlátozás.
SZ53	Szántó füves élőhellyé alakítása spontán felhagyással.	
SZ62	Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos.	

SZ64	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.	
SZ63	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.	

Kiegészítő javaslatok, pontosítások:

- **Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén aratás előtt legalább 5 nappal értesíteni kell a területileg illetékes vadgazdálkodót, illetve a nemzeti park-igazgatóságot.** A vadgazdálkodó, illetve a nemzeti park igazgatóság saját ismeretei alapján (ismert fészkelőhely, vadbúvóhely, stb.) javasolhasson korlátozásokat a betakarítást illetően – hasonlóan a gyepterületek kaszálásához.
- **Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén a gazdálkodó eldöntheti, hogy június 15. után kaszál először, VAGY minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszálatlan területet hagy fent.** A kaszálatlan terület a mező- és vadgazdálkodók valamint a természetvédelem képviselőinek bevonásával kerüljenek kijelölésre azzal, hogy első körben a táblaszegélyek mentén legyenek a kaszálatlan területek, de lehetőség van a vizes, zsombékos területek beszámítására is, illetve kaszálásenként változó helyen 10 m széles kaszálásmentes sávok kialakítása is elfogadható. Az előírás kialakításában a rugalmasság az egyik vezérelv. Amennyiben az itt leírt javaslatokhoz valós kifizetések társulnak (egy esetleges célprogram esetén), a kifizetési összegeket összhangba kell hozni.
- **Évelő, szálas pillangós kultúra csak vízhatás alatt álló és szikes talajon alkalmazható.** egyéb esetben nem alakul gyeppé, lásd a következő előírást is!
- **Kiszáradt réttalajokon, réti csernozjomon gyepletetés szükséges, nem tájidegen fűfajjal (nem keverékkel!)**

(a) Kezelési egység kódja: KE4

(b) Kezelési egység meghatározása: Élőhelyfejlesztés gyepterületeken

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: A Jászság KMT-n található ténylegesen gyepként művelt területek (CORINE: 2.3.1, ill. 3.2.1)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

A KMT rét, legelő hasznosítású területeire, valamint ezek földhasználóira a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásai kötelezően érvényesek.

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
GY01	Felülvetés nem megengedett.	Ez eleve engedélyköteles tevékenység
GY09	Fogasolás nem megengedett.	A gyepfelszín megóvása érdekében
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	A madarak fészkelési időszakának elkerülése érdekében.
GY30	A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.	A fészkelő madárfajok, illetve az élőhelyszerkezetkialakítása/megóvása érdekében.
GY44	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY64	Kaszáló sarjülegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdni tilos.	A túllegeltetés elkerülése érdekében.
GY73	Kaszálás június 30. után lehetséges	Igen fontos, általános természetkíméleti javaslat fészkelési-szaporodási időszak elkerülése érdekében
GY80	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.	
GY94	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként	A különböző fajösszetételű gyeprészek egyenletes terhelése, illetve a gyep élővilágának megóvása érdekében
GY98	A kaszátlan területet évente más helyen kell kialakítani.	Ugyanazon okból, mint az előző.
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY103	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.	
GY104	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.	

GY112	Tisztító kaszálás, szárazítás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazítás.	A fészkelési időszak elkerülése érdekében
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	

(a) Kezelési egység kódja: KE4/B

(b) Kezelési egység meghatározása: Országos jelentőségű védett gyeplépcső Újszász határában

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: az Újszász közigazgatási területén elhelyezkedő, a 19/1998 (VI.28) KTM rendelettel kihirdetett Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet részét képező gyepterület. CORINE 3.2.1

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A KMT rét, legelő hasznosítású területeire, valamint ezek földhasználóira a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásai kötelezően érvényesek.

A terület az 19/1998 (VI.28) KTM rendelettel kihirdetett Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet részét képezi. A védetté nyilvánítás céljaival összhangban ezekre a gyepterületekre, a Közép-Tisza Vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség által kiadott kaszálási és legeltetési engedélyekben az alábbi előírások szerepelnek. Betartásuk kötelező. A felsorolásban csak a 269/2007. Korm. rendeletben foglaltaktól eltérő, azokat specifikáló előírásokat szerepeltetjük.

Kaszálási előírások

- a kaszálást annak megkezdése előtt 72 órával bejelenteni a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatára felé és a kaszálás szempontjait a helyszínen közösen egyeztetni.
- az esetleges második kaszálást szintén kötelező bejelenteni annak megkezdése előtt 72 órával az Igazgatóság fent megjelölt munkatársainak.
- A kaszálható terület 15%-át kaszálásonként változó helyen sávosan és foltosan arra az évre kaszátlanul kell hagyni.
- A kaszálás minden évben a felszíni vizek elhúzóódása után, de legkorábban június 20-tól végezhető.
- Kaszálni a három pont segítségével helyesen beállított, nagyobb tarlómagasságot (legalább 10 cm) hagyó, maximum 3 m szélességű kaszával lehet.
- Az élőlények általános védelme érdekében azok menekülésének sikerességét biztosítandó, a kaszálást végző traktor sebessége maximum 4-5 km/h lehet.

- A kaszálás során 5-8 cm lánchézagú láncfüggönyös vadriasztó használata kötelező. A láncfüggöny teljes szélességében el kell, hogy érje a talaj felszínét. A vadriasztó szélességének a kasza szélességén túl kell érnie.
- Szársértős kasza használata nem megengedett.
- A védett terület állapotát veszélyeztető javítások (pl. olajcsere, hidraulika cső csere) a védett természeti területen nem végezhetőek.
- A gyepek beszántása, trágyázása, vegyszerezése, felülvetése, a csatlakozó nádasok és mélyebben fekvő berkes-zsombékos helyek kaszálása, vízrendezés, új utak és csapások létesítése, hulladék hátrahagyása, tűzgyújtás, a gyeppfogasolása, tárcsázása, a gyeppfelszín maradandó károsítása tilos.
- Határjelek csak természetes anyagokból (fa) készülhetnek.
- Amennyiben a kaszálni kívánt területen fokozottan védett madárfaj egyede fészket észleli a gazdálkodó, vagy a természetvédelmi őr és annak tényét jegyzőkönyvben rögzítik, akkor a jegyzőkönyvben rögzített területnagyságot a kaszálásból ki kell hagyni.

Legeltetés előírások

- A gyepek beszántása, trágyázása, vegyszerezése, felülvetése, vízrendezés, új utak és csapások létesítése, hulladék hátrahagyása, tűzgyújtás, a gyeppfogasolása, tárcsázása, a gyeppfelszín maradandó károsítása tilos.
- Határjelek csak természetes anyagokból (fa) készülhetnek.
- Legeltetni minden évben a legkorábban április 23-tól lehet, legkésőbb november 30-ig.
- Más időszakban végzett legeltetés külön engedély köteles.
- A földön fészkelő madarak védelme érdekében a legelő állatok hajtása, intenzív terelése nem végezhető.
- Legeltetés szarvasmarhával végezhető legfeljebb 1,0 állategység/ha átlagos legelőnyomással.

(a) Kezelési egység kódja: KE5

(b) Kezelési egység meghatározása: Élőhelyfejlesztés vizes területeken

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: A KMT területén csak az Újszász határában található, Nagy-ménesjárás-lapos elnevezésű *ex lege* szikes tó tartozik ebbe a kezelési egységbe.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A felsorolt kezelési javaslatok a szikes tó extenzív hasznosítását segítik.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

A terület országos jelentőségű védettség alatt áll, így a természetvédelmi törvény (1996. évi LIII. törvény a természet védelméről) előírásai kötelezően betartandók.

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Vizes területekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
V08	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetéses állattartás segítségével.	Legelő kialakítás – leginkább bivaly és szarvasmarha legeltetésével
V25	Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.	Ez a veszély az adott esetben kevésbé fenyeget, mégis fontosnak tartottuk rögzíteni
V35	Vízborítás és szint fenntartása, a területen mindennemű vízelvezetés tilos.	A minél egyenletesebb vízellátás biztosítása érdekében.

(a) Kezelési egység kódja: KE6

(b) Kezelési egység meghatározása: Élőhelyfejlesztés tájidegen fajokból álló erdőterületeken

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: A KMT tájidegen fajokból álló tervezett erdőterületei; CORINE 3.1.1.5, 3.2.4.1

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelés kiemelt célja, hogy a területen található tájidegen fajokból (nemes nyarak, akác) álló erdőterületek a Jászság KMT jelölő madárfajai számára hosszabb távon megfelelő fészkelési lehetőséget biztosítsanak. A kezelési javaslatok betartásával csökkenthető a jelölő fajok szempontjából hátrányos erdőgazdálkodási gyakorlatok negatív hatása.

További cél a tájidegen fajok további telepítésének korlátozása (a tájidegen fajok borította terület növekedése).

A Jászság KMT területén hosszabb távon cél a tájidegen fajokból álló erdőállományok őshonos állományokká való átalakítása, illetve lecserélése, ezért az alábbi javaslatok egy része az *átalakítás folyamatára* vonatkozik (őshonos fajok előnyben részesítése, stb.). Ilyen változtatásokra megfelelő szerkezetátalakítási források/pályázatok esetén van leginkább lehetőség.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet¹⁴

47/2014. (IV. 24.) VM rendelet a 2014. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról

¹⁴ többségi magántulajdonban lévő erdők esetében

Jászság erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2010.01.01.- 2019.12.31)
Következő tervezés éve a Szolnok-Jászsági körzetben: 2018.¹⁵

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	Őshonos állománnyá való átalakítás esetén; kivéve: cser és magyar kőris
E79	Tájidegen fafaj erdőtelepítésben és erdőfelújításban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetve alkalmazható.	Őshonos állománnyá való átalakítás esetén
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben és -felújításban való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.	
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.	
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű holtfa
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.	
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.	E szempontok érvényesítésére a 2018-tól induló erdőtervi tárgyalások során van lehetőség.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	Az erdészeti hatósági nyilvántartásban szereplő meglévő utakon kívül. Fagyott talajon való

¹⁵forrás: erdoterkep.nebih.gov.hu

		közelítés lehetséges. E szempontok érvényesítésére a 2018-tól induló erdőtervi tárgyalások során van lehetőség.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.	Őshonos állományra való átállás esetén
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolások közelítésének mellőzése.	Természetes felújítás, ill. védett növényfajok jelenléte esetén – a nemzetipark-igazgatósággal egyeztetve Mesterséges felújítás esetén részleges vagy teljes talajelőkészítés szükséges, ami a talajfelszint sokkal nagyobb mértékben megbontja, mint a vonszolás. A tájidegen fafajok közül a Jászságban egyedül az akác újul fel természetesen.
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	Az érvényes erdőterv-rendelettel - 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet – összhangban.
E82	Tuskóprizmák, tuskópászták nem létesíthetők.	Helyette tuskóaprítás javasolt. Puhafás állományok esetében tuskózás helyett tuskófűrés javasolt.
E52	Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása.	Őshonos állományra való átállás esetén
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

Kiegészítő javaslatok, előírások:

A fészkelőhely jelentős megváltoztatásával járó erdészeti beavatkozások (tarvágás, cserjeirtás) a fészkek körzetében egész évben korlátozásra javasoltak. A fészkelőhely jelentős megváltoztatásával nem járó beavatkozások, munkálatok a korlátozás mellett is végezhetők.

(a) Kezelési egység kódja: KE7

(b) Kezelési egység meghatározása: Élőhelyfejlesztés őshonos fajokból álló erdőterületeken

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: Az itt lehatárolt kezelési egységnél fontos kiemelni, hogy az erdők ökológiai állapotának megőrzése és javítása érdekében – ahol ez lehetséges – vágásos üzemmódból, átalakító, majd a lehető legnagyobb mértékben folyamatos erdőborítást biztosító, kisterületű bontóvágásokkal operáló üzemmódra javasolt áttérni. CORINE: 3.1.1.1, 3.1.1.5

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatói rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

Kötelezően betartandó előírások

az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet¹⁶

47/2014. (IV. 24.) VM rendelet a 2014. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról

Jászság erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2010.01.01.- 2019.12.31)
Következő tervezés éve a Szolnok-Jászsági körzetben: 2018.¹⁷

Önkéntesen vállalható előírások

Kód	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	Őshonos állománnyá való átalakítás esetén;

¹⁶ többségi magántulajdonban lévő erdők esetében

¹⁷forrás: erdoterkep.nebih.gov.hu

		kivéve: cser és magyar kőris
E06	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.	
E52	Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása.	
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben és -felújításban való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.	
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.	
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	.Ha ezt az üzemmód lehetővé teszi
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű holtfa
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.	E szempontok érvényesítésére a 2018-tól induló erdőtervi tárgyalások során van lehetőség.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	Az erdészeti hatósági nyilvántartásban szereplő meglévő utakon kívül. Fagyott talajon való közelítés lehetséges. E szempontok érvényesítésére a 2018-tól induló erdőtervi

		tárgyalások során van lehetőség.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.	
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolások közelítésének mellőzése.	
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.	E szempontok érvényesítésére a 2018-tól induló erdőtervi tárgyalások során van lehetőség.
E20	Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	Az érvényes erdőterv-rendelettel - 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet – összhangban.
E52	Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása.	
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

Kiegészítő javaslatok, pontosítások:

A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatakor csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetők. A mikrotarvágásokra időbeli ütemezést kell készíteni, ha lehet az adott erdőrészletre szabva. Pl.: 10 évenként lehet legfeljebb 20% összterületű mikrotarvágásokat csinálni, majd telepíteni. A mikrotarvágásokon részleges talaj-előkészítés, majd telepítés szükséges.

A szarvasgomba-gyűjtés szabályozása a fészkelő jelölő fajok védelme érdekében. A földalatti gombák gyűjtését, a gyűjtési időszakokat a 24/2012 (III. 19.) VM rendelet és vonatkozó melléklete szabályozza.

A problémák leginkább a gyűjtések ellenőrzésének hiányából, a nagy volumenű, komoly pusztítással járó „iparszerű” illegális gyűjtésből adódhatnak.

Javasoljuk, hogy a Jászság KMT területén található szarvasgombás erdők esetén a téli szarvasgomba gyűjtésére november 1-től december 15-ig, a többi szarvasgomba-faj gyűjtésére pedig július 1-től kerülhessen sor. A fokozottan védett madárfajok (fekete gólya, parlagi sas, kerecsensólyom, stb.) fészkeinek háborítatlansága, illetve a madarak sikeres költése érdekében az erdőgazdálkodási tevékenységeknél előírt tér- és időbeli korlátozások figyelembe vétele javasolt a 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet *(a 2014. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról)* alapján.

Javasoljuk továbbá a gyűjtések fokozott ellenőrzése feltételeinek megteremtését.

(a) Kezelési egység kódja: KE8

(b) Kezelési egység meghatározása: Élőhelyfejlesztés tanyahelyeken

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata: Különböző állapotban lévő elhagyott tanyák, tanyahelyek az azt körülvevő fákkal, facsoportokkal, bokrosokkal.

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A jelölő fajok szempontjából kiemelt jelentőségűek az eddig felsorolt kezelési egységekbe beékelődő mikroélőhelyekként számon tartott 'tanyahelyek': egykor lakott, ma elhagyott tanyák, romos épületekkel, falmaradványokkal. A tanyahelyek néhány tized ha (átlagban 0.3 ha) összkiterjedésű, művelésből kivett területek, bokrosokkal, fákkal, facsoportokkal. Az itt javasolt kezelési módok lehetővé teszik a Jászság KMT kiemelt jelölő fajainak (parlagi sas, kerecsensólyom, szalakóta) fészkelő helyeinek hosszú távú megőrzését.

Hasonló kezelési javaslatokat tartunk célszerűnek a területen található (nem erdőtervezett) mezővédő fasorok, facsoportok, bokorsávok és egyéb fás-cserjés szegély-élőhelyek esetében, amelyek a tanyahelyekhez hasonlóan a kiemelt jelölőfajok fészkelési lehetőségeit, illetve táplálékbázisát biztosíthatják.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások

Önkéntesen vállalható előírások

Előírás / javaslat	Megjegyzés
A területen fa és cserje kivágása nem javasolt, a mirigyes bálványfa kivételével	Fészkelésre alkalmas fák megőrzése a cél.
A területen lévő gyepfoltok megtartása, természetes vízháztartásuk megőrzése, visszaállítása	
Őshonos, tájba illő fa és cserjefajok telepítése, melyet minden esetben egyeztetni kell a természetvédelmi kezelővel	A tanyahelyeken sok esetben nem táj-, ill. őshonos, gyakran invazív fa- és cserjefajok találhatóak. Lehetőség szerint ezeket fokozatosan őshonos fajokra javasolt kiváltani
Anyagnyerő gödrök megtartása	Talajvízzel és csapadékvízzel feltelve mikro-élőhely, itató, védett gerinces és gerinctelen fajok élőhelye.

Vadgazdálkodás

- Vadászati létesítmények, csapdák a területen a természetvédelmi kezelővel történt egyeztetés után létesíthetők.

- Apróvad-kibocsátási helyeken a ragadozómadár-fajok zavarása nem megengedhető, kivételt képez a természetvédelmi hatósági engedélyben meghatározott módon történő héja befogás
- Parlagi sas, kerecsensólyom fészkei alatt, vagy annak közvetlen közelében lévő vadgazdálkodási létesítmények használata a költési időszakban nem javasolt.

Vízgazdálkodás

- A Jászsági-főcsatorna Zagyvai-ágának tervezett meghosszabbítását (lásd: 74. oldal) a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósággal egyeztetve szükséges tervezni és kivitelezni, az érintett Natura 2000 területek közösségi jelentőségű élőhelyei és fajai természetvédelmi helyzetének és igényeinek legnagyobb mértékű figyelembe vételével,
- Csatorna és árok karbantartási munkálatainál óvni kell a csatornapartokon húzódó fa és cserjesorokat. Gyérítésüket csak a legszükségesebb esetben, mindenkor kíméletesen, a fészkelési időszakon kívül szabad végezni.
- A karbantartási munkálatok időzítésénél figyelemmel kell lenni a jelölő fajok költési időszakaira – ilyen jellegű munkák végzését június 30. és február 1. közé javasolt időzíteni.
- Az arra alkalmas területeken (a belvíz okozta esetleges károk figyelembe vételével) törekedni kell a tavasi vizek visszatartására.
- Vésztározás esetén a vésztározók feltöltését és a tározott víz elvezetését, (esetleges visszatartását) a területileg illetékes természetvédelmi kezelővel egyeztetni kell. Nagyszámú fészkelő vízimadár esetén törekedni kell arra, hogy a vésztározó csak a fészkelési időszak végén (június 30. után), lehetőség szerint tervezett ütemben ürüljön.

3. 2. 2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

- Átfogó cél: Jászság MTÉT terület kijelölése, megfelelő zónák kijelölése az egyes fajok fészkelőhelyei, élőhely-preferenciái alapján (~zónásítás). Lásd még: 18. térkép, 3.3.1.2 fejezet.
- A Natura 2000 gyepterületeken kialakuló vízállások megtartását elősegítő vízi műtárgyak kiépítése, egyes esetekben a csatornák medrének betöltése (akár több szelvényben is), illetve megszüntetése az ökológiai vízkészlet biztosítása érdekében. Ezeket a beavatkozásokat minden esetben az illetékes vízügyi igazgatósággal egyeztetni kell.
- Óshonos, tájbaillő fa- és cserjefajokból álló, 0,5 ha-nál kisebb ligetek kialakítása a jelölő madárfajok megtelepedésének elősegítésére.
- Önkormányzatok tulajdonában/kezelésében lévő utak szegélyeinek cserjésítése/fásítása.
- Középfeszültségű szabadvezetékek oszlopainak madárbaráttá tétele (szigetelőpapuccsal), egyes szakaszok kiváltása földkábelrel.
- Zárványszántók természetvédelmi vagyonkezelésbe vétele, visszagyepesítése, tervszerű kezelése.
- A meglévő, de elhasználadott mesterséges odúk és költőládák újakra cserélése.

3. 2. 3. Fajvédelmi intézkedések

- Biztosítani a jelölő fajok költésének zavartalanságát, legfőképpen a kerecsensólyom és parlagi sas fészkek tekintetében. A soron következő erdőtervezésig, illetve erdőterv-rendelet hatályba lépéséig a 47/2014. (IV. 24.) VM rendeletben¹⁸ foglaltakat javasoljuk irányadónak.
- A parlagi sas, kerecsensólyom, kék vércse és szalakóta költésének elősegítése céljából, mesterséges fészkelő ládák, odúk kihelyezése, karbantartása az állomány fenntartása és növelése céljából, addig, amíg a természetes fészkelési lehetőségek helyre nem állnak.
- A kék vércse védelme érdekében a vetési varjú állomány aktív védelme; mesterséges fészektelepek létesítése „nyestmentes” fészkelőládákkal, és ezek karbantartása; szoliter fészkelések esetén a szarkafészkek állagának megóvása. A meglévő fasorok, facsoportok megóvása, védelme (pl. illegális fakivágás ellen) szükséges.
- A mélyebb fekvésű szántóterületekről történő vízelvezetést, nádas foltok felszámolását mellőzni kell a barna rétihéja fészkelő helyek biztosításának céljából.

3. 2. 4. Kutatás, monitorozás

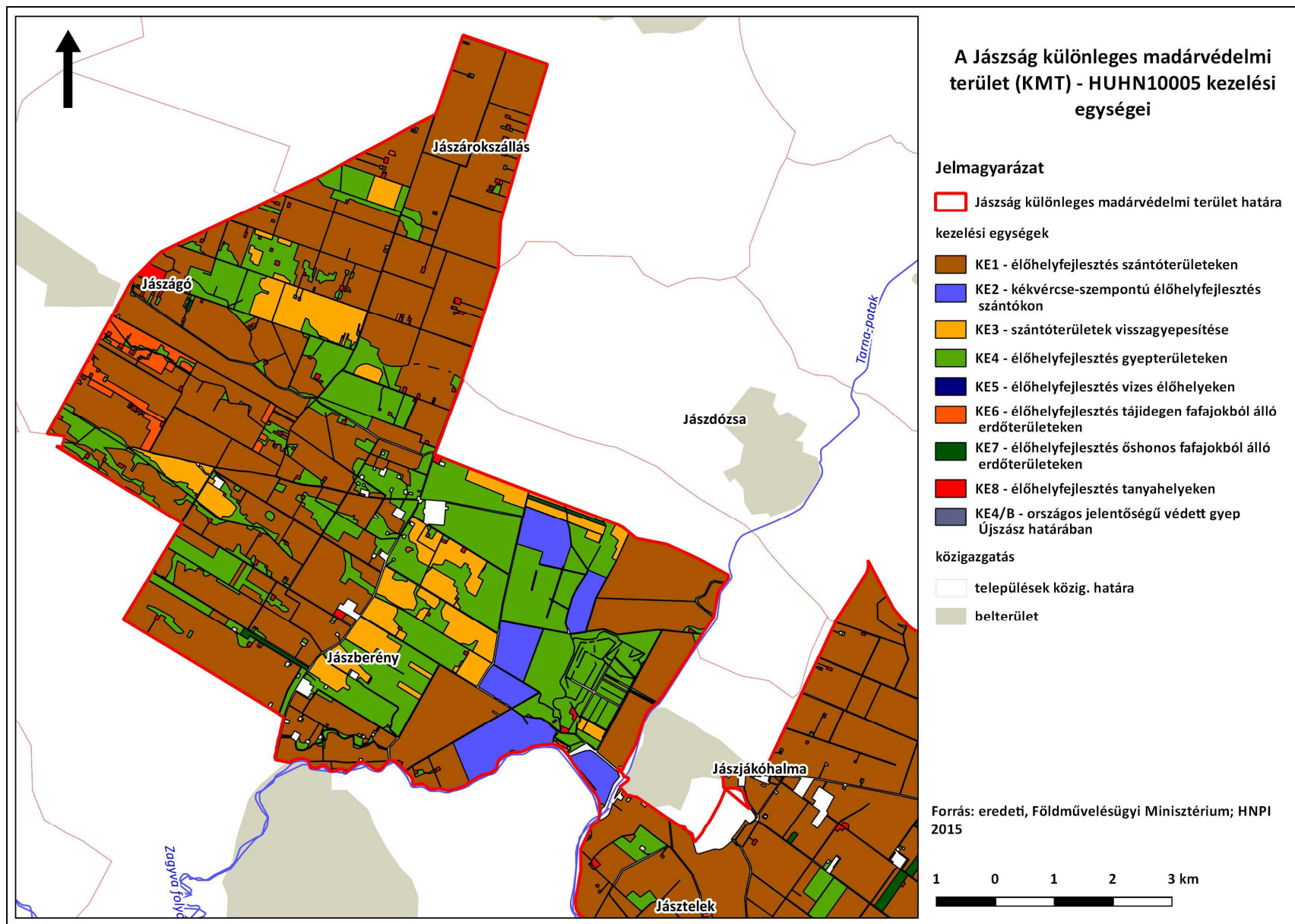
- A költő jelölő fajok, illetve a területen nem költő, teelő vagy átvonuló jelölő és közösségi szempontból jelentős madárfajok állomány változásainak folyamatos nyomonkövetése.
- A jelölő fajok szempontjából fontos élőhelyek állapotának felmérése.
- A terület apróvadállományának, illetve a szalakóta és kék vércse szempontjából fontos gerinctelen és gerinces táplálékállatainak állományfelmérése, állományváltozásainak nyomonkövetése.
- A területen létesíteni tervezett szélerőműpark hatásainak folyamatos monitorozása és részletes elemzése

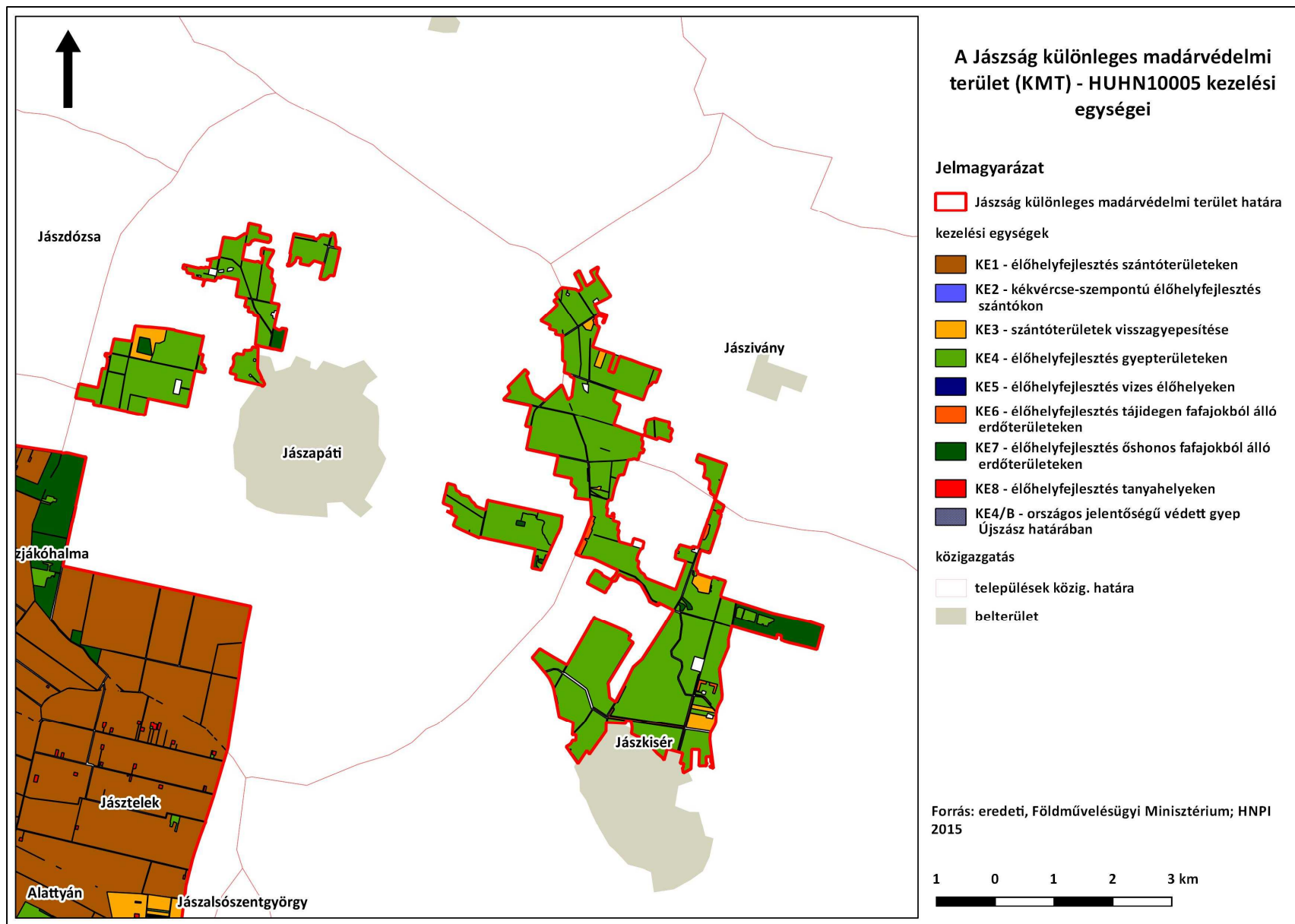
3. 2. 5. Mellékletek – A Jászság KMT kezelési egységei

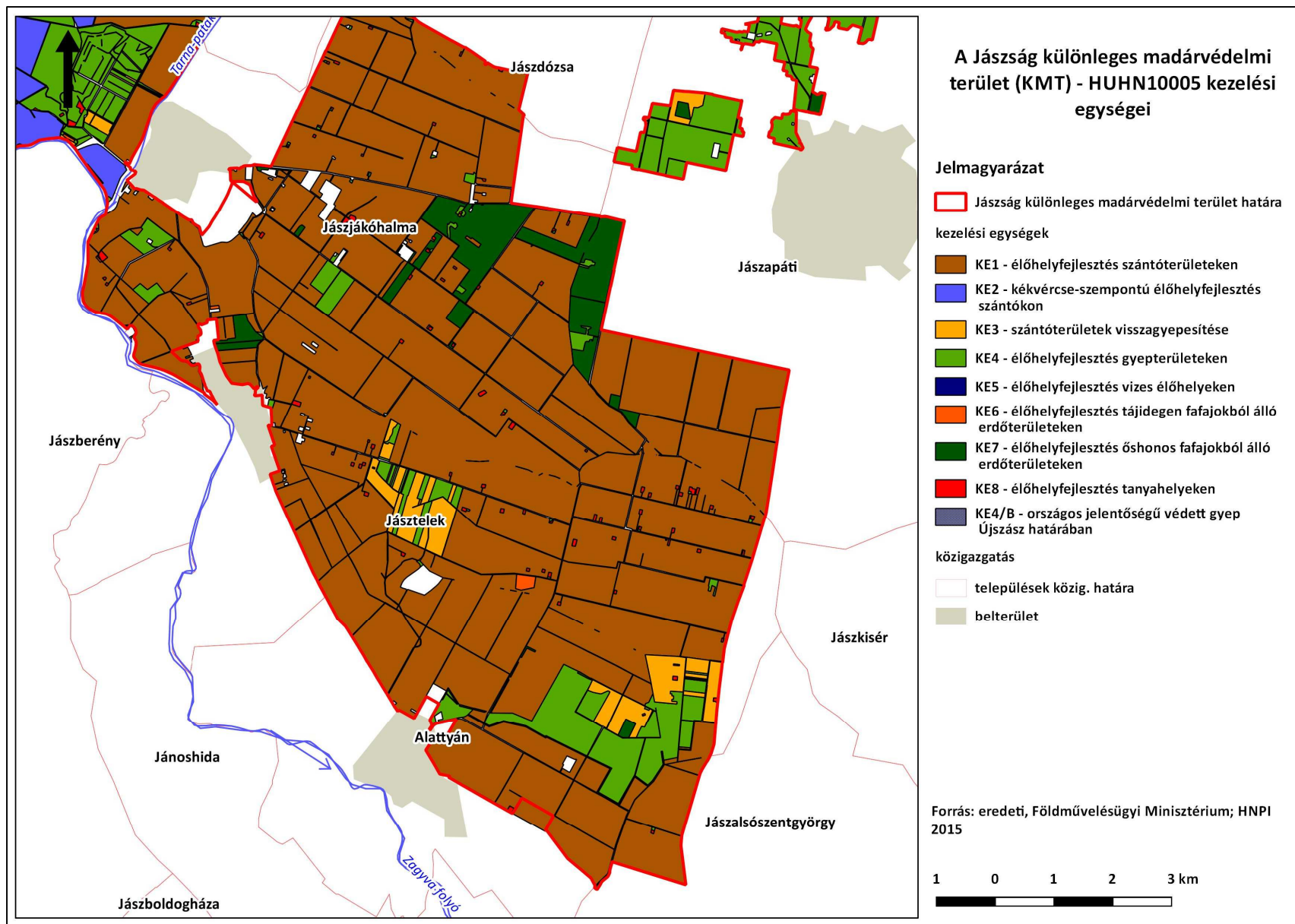

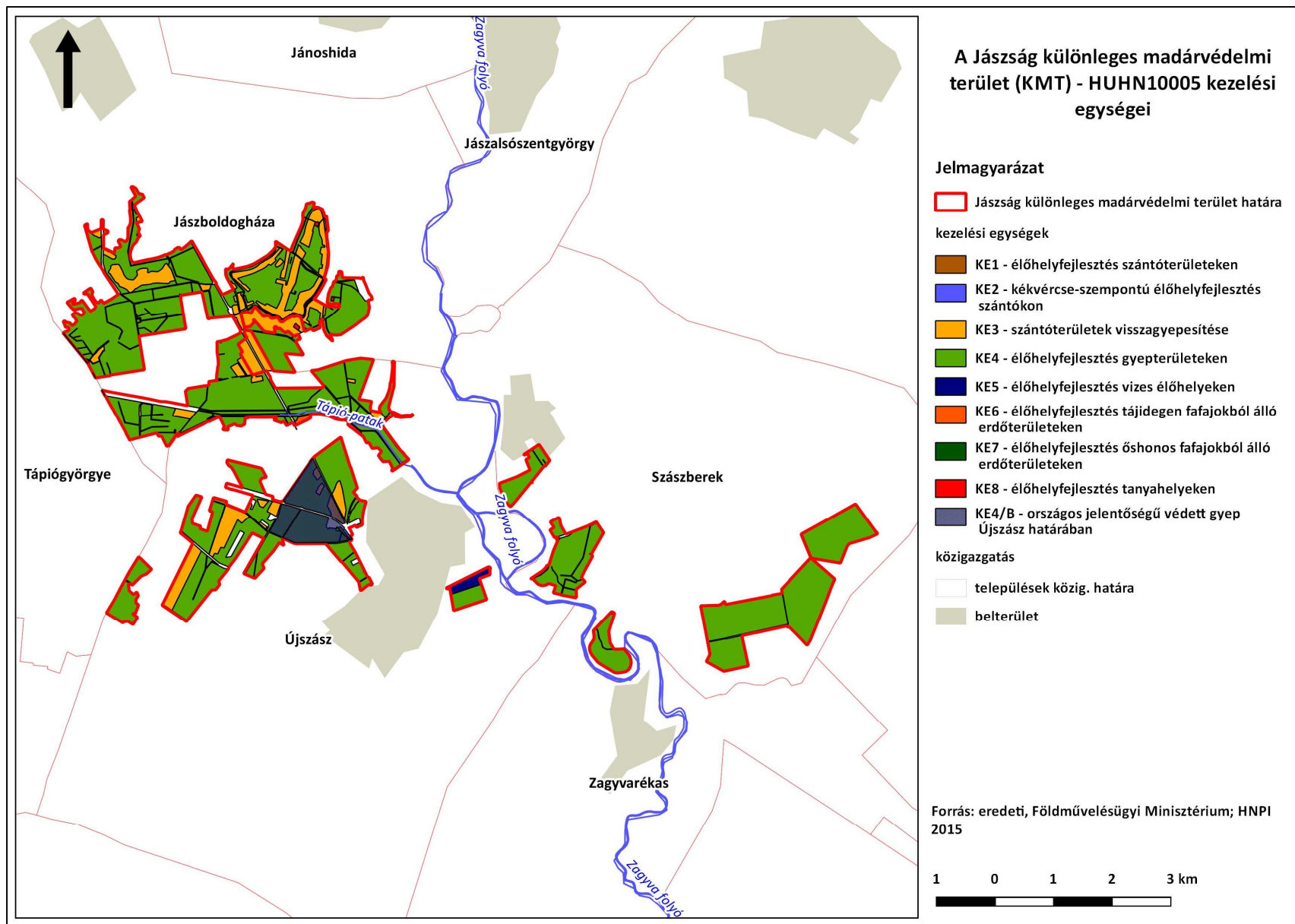
¹⁸ 47/2014. (IV. 24.) VM rendelet a 2014. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról

3. 3 A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A Jászság KMT területén – az Újszász határában található gyepterület, illetve az *ex lege* tó kivételével – országos jelentőségű védett természeti terület nem található. A védett területnek nem minősülő Natura 2000 területek esetében az alapvető szabályozási keretet a 275/2004 (X. 8.) Natura 2000 Korm. rendelet adja meg. A területek döntő többsége magántulajdonban van. A Borsóhalmi-legelő egy része esetében a tulajdonos/vagyonkezelő a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, itt a területhasználat részleteit az Igazgatóság határozza meg.

A Natura Korm. rendeletben foglaltaknál részletesebb kötelező földhasználati szabályok vonatkoznak Natura 2000 gyepterületekre. Ezeket 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet tartalmazza..

Erdőterületeken a Natura 2000 szempontokat jelenleg hatályos körzeti erdőterv, illetve az ez alapján készített üzemtervek tartalmazzák. További természetvédelemi szempontú előírások a következő, 2018-tól kezdődő tervezés során építhetők be az erdőtervekbe.

A 3.2 pontban leírt előírás-javaslatok a jelenleg érvényben lévő szabályozás alapján agrár-környezetgazdálkodási, illetve erdő-környezetvédelmi programok keretében, önkéntes vállalásként valósíthatók meg. Erről részletesebben a 3.3.1 fejezet számol be.

3. 3. 1 Agrártámogatások

3. 3. 1. 1 Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A Jászság KMT területének mintegy 90%-a tartozik a támogatható területek közé¹⁹, ez nagyságrendileg 18.500 ha-t jelent.

A Jászság KMT területén az egységes területalapú támogatáson (SAPS) felül az **agrár-környezetgazdálkodási célprogramok (AKG)** közül jelenleg csak az ország egész területén igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el a 61/2009 (V. 14.) FVM-rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.²⁰

A *Natura 2000 gyepterületekre* vonatkozó kötelező előírásokat és kompenzációs kifizetéseket a 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet, illetve a 128/2007 (X. 31.) FVM rendelet tartalmazza. Ennek alapján a Natura 2000 gyepet a HMKÁ fenntartása mellett gyepként kell hasznosítani, amelyre évi 38 EUR/ha kompenzációs kifizetés vehető igénybe.

A *Jászság KMT területének negyede, mintegy 5100 ha minősül kedvezőtelen adottságú területnek* az 1257/1999/EK rendelet 20. cikk szerint. Az ilyen területeken való gazdálkodáshoz az 25/2007. (IV. 17.) FVM rendelet értelmében kompenzációs támogatás vehető igénybe – évente 10,94 EUR/ha.

---

¹⁹ forrás: www.mepar.hu

²⁰ Az új AKG tervezése folyamatban van a Nemzeti Vidékfejlesztési Program keretén belül. Várhatóan 2016-tól nyílnak meg újra célprogramok, jelenleg (2015. január) nem pontosan ismert tartalommal.

Az igénylések a 2007-2013 közötti időszakban az alábbiak szerint alakultak. A táblázat a *kizárólag* a földterületek után járó alapszintű támogatással (SAPS) érintett területeket nem tartalmazza.

Jogcím	terület (ha)
AKG-II, KAT, Natura 2000, SAPS	460,25
AKG-II, KAT, SAPS	223,16
AKG-II, Natura 2000, SAPS	1161,81
AKG-II, SAPS	1818,48
AKG-II, SAPS, héjas gyümölcsök után járó támogatás	2,78
KAT, Natura 2000, SAPS	396,20
KAT, SAPS	18,30
Natura 2000, SAPS	1151,71
Végösszeg	5232,69

A többszörös jogcímek miatt az egyes jogcímek „tisza” területe nehezebben állapítható meg - ezt az alábbi táblában külön feltüntettük.

Jogcím	terület (ha)
Natura 2000 kompenzáció	3169,97
AKG horizontális célprogramok kifizetés	3666,48
Kedvezőtlen adottságú területek támogatása (KAT)	1097,91
Egyéb	2,78

A Jászság KMT területén az AKG célprogram-kínálatából a horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási, ültetvényes és vizes élőhelyeken való gazdálkodáshoz kapcsolódó programok voltak elérhetők a 2007-2013 időszakra:

Szántóföldi növénytermesztés

1. integrált szántóföldi növénytermesztés (beleértve a szántóföldi zöldségtermesztést is)
2. tanyás gazdálkodás célprogram (beleértve a szántóföldi zöldségtermesztést is)
3. ökológiai szántóföldi növénytermesztés (beleértve a szántóföldi zöldségtermesztést is) – átállás alatti (Áa) és átállt (Át) növénytermesztés esetén

Gyepgazdálkodás

10. extenzív gyepgazdálkodás
11. ökológiai gyepgazdálkodás

Ültetvényes gazdálkodás

16. integrált gyümölcs- és szőlőtermesztés

17. ökológiai gyümölcs- és szőlőtermesztés átállás alatti (Áa) és átállt (Át) ültetvénytermesztés esetén
 18. hagyományos gyümölcsstermesztés

Vizes élőhelyeken történő gazdálkodás

19. nádgazdálkodás

Az alábbi táblázat a jelzett időszakban valóban igénybe vett célprogramokat, illetve az egyes célprogramokba bevitt területek kiterjedését foglalja össze:

Jogcím	terület (ha)
1 – Integrált szántóföldi növénytermesztés célprogram	1755,31
2 – Tanyás gazdálkodás célprogram	13,53
3 – Ökológiai szántóföldi növénytermesztés	147,49
10 – Extenzív gyepgazdálkodás	1675,48
11 – Ökológiai gyepgazdálkodás	71,89
17 – Ökológiai gyümölcs- és szőlőtermesztés	2,78
Összesen	3666,48

A magánkézben levő Natura 2000 erdőterületekre a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján kapható kompenzációs támogatás az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha mértékben. Az igénylés mértéke nem ismert.

A terület erdeinek mintegy fele magántulajdon, ezeken a területek az **erdőkörnyezetvédelmi célprogramok** kifizetései igénybe vehetők a 124/2009 (IX. 24) FVM rendelet alapján. Az igénylés mértéke nem ismert.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

A 33/2008 (III. 27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan fölhasználati intézkedésekre, amelyek a gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, valamint hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez. Az igénylés mértéke nem ismert.

A támogatott intézkedések közül a Jászság KMT esetében különösen hasznosak a következők: sövénytelepítés, mezővédő fásítás, füves mezsgye telepítése, rovarteleltető bakhát létesítése, madárvédelmi berendezések létesítése.

3. 3. 1. 2 Javasolt agrártámogatási rendszer

Jászság MTÉT-javaslat – lásd: 18. térkép

A Jászság KMT gazdálkodási és földtulajdoni viszonyaira való tekintettel a terület természeti értékeinek megóvását, fenntartható védelmét egy, a KMT területét is magában foglaló *Jászság*

MTÉT-terület meghatározásával, szakmailag jól alátámasztott, reális támogatású célprogramok és előírások megfogalmazásával és megfelelő területi lehatárolásokkal (zónásítással) látjuk megvalósíthatónak.

A Jászság, mint potenciális MTÉT-terület a 2004. évi átfogó MTÉT-koncepcióban szerepel, a kijelölésére azonban nem került sor. Az MTÉT terület lehatárolásával és kihirdetésével a 2015-ös gazdálkodási évvel kezdődően a Jászság területen igénybe vehetők lennének a szántó- és gyepterületekre jelenleg is érvényben lévő célprogramok – a megfelelő módosítások és területi lehatárolások után.

A Jászság KMT legnagyobb arányban szántóterületekkel, kisebb mértékben gyeppekkel borított élőhely. Legfőbb – közösségi jelentőségű – természeti értékei a szántókhoz, illetve gyeppekhez, valamint a kisebb élőhelymozaikokhoz, szegélyekhez kötődő fajok. A Jászság MTÉT kijelölése, illetve az igénybe vehető kezelési előírások összeállítása jó lehetőség lenne a szántóföldi célprogramok szakmai és pénzügyi felülvizsgálatára.

A természetvédelmi célú agrártámogatások egyik távlati célja a Magyarország teljes területének mintegy felét kitevő szántóterületek természetességének növelése, így apróvad- illetve ragadozómadár-eltartó képességének megerősítése lehet, miként az a jelenleg érvényes élőhelyfejlesztési célkitűzésekben is megjelenik. Ennek kapcsán pedig egy általánosabb, horizontálisan igénybe vehető és egy fókuszáltabb, zonális szinten működő szántóföldi „apróvadás” célprogram kialakítása képzelhető el, a korábban ismertetett előírások mentén.

A Jászság KMT-t magában foglaló, ám annál nagyobb, egységesebb területű MTÉT terület lehatárolása és a célprogramok beindítása lehetőséget biztosítana a KMT jelenlegi határain kívül fészkelő, jelentős természetvédelmi értéket képviselő ragadozómadár-fajok (parlagi sas, kerecsensólyom) és egyéb védett, ill. közösségi jelentőségű madárfajok teljesebb területi védelmére.

Ökológiai fókuszterületek

A Jászság KMT területén különösen fontos szerepet töltenek be a táblákba ékelődő tanyahelyek, mint élőhelyek. A tulajdonviszonyok miatt ezek megőrzése a hagyományos agrártámogatási programok keretein belül nehezen valósítható meg. Ugyanakkor a jelenleg is zajló felvásárlások, tulajdonosváltások a tanyahelyek eltűnését vetítik előre.

Az ilyen, a terület ökológiai értékét nagymértékben növelő, ugyanakkor kevés aktív kezelést, beavatkozást igénylő élőhelyek megőrzésére a Közös Agrárpolitika jelenleg formálódó, az ún. *ökológiai jelentőségű területekre* vonatkozó előírásai adhatnak lehetőséget. A szabályozás a 2015-2020-ig terjedő gazdálkodási időszakban kerül majd bevezetésre.

Az eddig megismerhető elképzelések szerint a gazdálkodó a szántóterületének 5%-át kitevő területen ökológiai jelentőségű területet kell kijelölnie. Az 5% területrészebe beszámíthatók pl. a táblák szegélyében található fasorok, bokrosok, kisebb facsoportok, így a Jászság KMT szempontjából kiemelt fontosságú tanyahelyeken található fás sávok, táblaszegélyek is.

Hasonlóképpen az ökológiai fókuszterületek kötelező megőrzése biztosíthat lehetőséget a bokorsorok, fasorok, mezővédő erdősávok, facsoportok, egyéb értékes szegélyélőhelyek megóvására.

Ezek a természetközeli élőhelysávok nagymértékben növelik a terület ökológiai átjárhatóságát, komplexitását, fennmaradásuk az apróvad-fajok és a Jászság KMT jelölő madárfajai szempontjából egyaránt kulcsfontosságú!

3. 3. 3 Egyéb

A Natura 2000 hálózat, ill. a Jászság KMT fenntartási terv/ezés társadalmasításához javasolt kommunikációs eszközök (részletesebben lásd: 3.4)

- *Natura 2000 tájékoztató táblák kihelyezése*
- *Szakmai műhelymunka (workshop) a ragadozó madarak (különösen az egerészölyv) állományának értékeléséről a Jászság KMT területén*
- *A Natura 2000 támogatásokhoz kapcsolódó képzés ösztönzése és kiegészítése terület-specifikus információkkal*
- *Brosúrák: Mit tehet a mező- és erdőgazdálkodó és mit tehet a vadgazdálkodó a parlagi sas és egyéb ragadozó madarak védelme érdekében?*

3. 4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3. 4. 1 Felhasznált kommunikációs eszközök²¹

Interjúk helyi érintettekkel

A fenntartási terv elkészítésével párhuzamosan interjúk készültek a helyi érintettek egy szűkebb csoportjával, akik egyrészt tudomást szerezhetek arról, hogy fenntartási terv készül a területre, másrészt lehetőséget kaptak arra, hogy a természetvédelmi szempontokkal, jelenlegi előírásokkal kapcsolatos véleményüket elmondják, illetve javaslatokat tegyenek a gazdálkodás és természetvédelem összehangolására a tervezési területen. A javaslatok egy része beépült a terv első változatába.

Egyeztető fórum(ok) a fenntartási terv első változatának a megvitatására

Az eddig megtett tájékoztatási lépéseken túl fontos kommunikációs eszköz az egyeztető fórum. Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat javasolhatnak. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A terv egyeztetési változatát postai úton küldtük meg az érintettek számára a fórumokat megelőzően. Az önkormányzatok képviselőit a kiértékelő levélben kértük arra, hogy a terv egyeztetési változatát függesszék ki. A fórum(ok)ra meghívást kaptak az érintett települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaságok, a Megyei Vadászkamara képviselői; a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdászok, a helyi gazdaszövetkezetek és a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság képviselői.

A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve az MME, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság és az Országos Vadászkamara, a SZIE Vadvilág Megőrzési Intézet munkatársai vettek részt az egyeztető fórumokon. A fórumokat Környezeti Társadalomkutatók Csoportja (ESSRG) vezette, amely az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, s azt átadta a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második, illetve végleges változatába. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is.

A tervezési terület nagysága és jellege alapján két fórum megtartását tartottuk szükségesnek.

- 2013. május 10. Jászfákóhalma, Béke Vadásztársaság vadászháza – 38 résztvevő
- 2013. június 10. Jászfákóhalma, Béke Vadásztársaság vadászháza – 23 résztvevő

A május 10-i fórumra valamennyi érintett magánszemély és szervezet meghívást kapott, így valamennyi területhasználó csoport: a mezőgazdálkodók, erdőgazdálkodók, vízügy és vadgazdálkodók, továbbá a természetvédelem képviseltette magát.

Az írásbeli visszajelzések és a fórum tapasztalatai azt mutatták, hogy az erdő- és vízgazdálkodási kérdések véglegesítésére szűkebb szakmai körben folytatott egyeztetések

---

²¹ez a pont A Jászság SPA fenntartási tervének részvételi tervezését és kommunikációját megalapozó tanulmány felhasználásával készült – Fabók, V., Kalóczkai, Á., Kovács, E. - Környezeti Társadalomkutatók (ESSRG) – 2013

elegendők, ám a mező- és vadgazdálkodás szempontrendszerének összehangolása érdekében további, szélesebb körű egyeztetés szükséges. Ennek nyomán került sor a második egyeztető fórumra június 10-én.

A második tervváltozat véleményezése

Az írásbeli visszajelzések, az erdészettel és a vízüggyel folytatott egyeztetések, valamint a fórumokon elhangzott javaslatok összegzése, illetve a tervezetbe való beépítése után a második tervváltozat írásbeli véleményezésére is lehetőséget kaptak az érintettek. A második tervváltozat, az elsőhöz hasonlóan, a projekt honlapjára került feltöltésre (imperialeagle.hu). Visszajelzésre postán és e-mailben volt lehetőség.

A fentiekén kívül további, kiegészítő kommunikációs formák is javasoltak a Natura 2000 hálózattal, illetve a fenntartási tervekkel kapcsolatos alapos tájékoztatás érdekében:

Natura 2000 tájékoztató táblák kihelyezése

Az interjúk alapján hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a Jászság KMT különböző pontjain (településeken és a földeken, több gazdálkodó területének határán), amelyből a gazdálkodók megismerhetik a madárvédelmi és természetmegőrzési területek kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

Szakmai műhelymunka (workshop) a ragadozó madarak (különösen az egerészölyv) állományának értékeléséről a Jászság KMT területén

Az interjúk azt mutatták, hogy a ragadozó madarak állományának nagyságáról és annak fenntartásának jogosságáról megoszlanak a vélemények. Egy célzott műhelymunka szervezése természetvédelmi szakemberek, madarászok, kutatók és gazdálkodók (mező-, erdő- és vadgazdálkodók) részvételével megfelelő fórumot biztosítana az állományadatok megosztására, a természetvédelmi szempontok bemutatására, illetve az ökológiai összefüggések megvitatására.

A Natura 2000 támogatásokhoz kapcsolódó képzés ösztönzése és kiegészítése terület-specifikus információkkal

A Natura 2000 gyeptámogatásokhoz kapcsolódó képzés jó lehetőséget adhat arra, hogy a Jászság KMT-re vonatkozó specifikus információk is eljussanak a gazdálkodókhoz. A parlagi sas és egyéb ragadozó madarak védelme, valamint a fenntartási terv tartalma is része lehet a felkészítésnek. A téma jellegére való tekintettel olyan képzést javaslunk, amely a hagyományosnál interaktívabb, lehetőséget ad a résztvevőknek kérdések feltevésére, problémák felvetésére, a saját tapasztalataik megosztására is. Célszerű több szemléltetőeszközt, képeket és térképeket is alkalmazni a jobb megértés elősegítése céljából. Érdeemes lenne megkeresni a képzésért felelős szervet (jelenleg: Nemzeti Agrárgazdasági Kamara), hogy a projekt eredményei és az elkészülő fenntartási terv így is hasznosulhassanak.

Brosúrák: Mit tehet a mező- és erdőgazdálkodó és mit tehet a vadgazdálkodó a parlagi sas és egyéb ragadozó madarak védelme érdekében?

A mező-, erdő- és vadgazdálkodókban sokszor nem tudatosul a parlagi sas és más ragadozó madarak szerepe az ökológiai rendszerben, illetve sok a téves információ a károsításukról. Az érintett gazdálkodói csoportoknak célzottan összeállított kis ismertetőik segíthetnek abban, hogy ezek a hibás elképzelések megszűnjenek, és a vadászok ne tekintsék ellenségnek a ragadozó madarat, s mindegyik csoport megértse, miért fontos a ragadozó madarak védelme, és hogyan tudják azt segíteni. A fontosabb madárfajokról, élő- és táplálkozó helyükről, valamint a tápláléklánc összefüggéseiről adott ismeretek mellett érdemes javaslatokat adni a ragadozó madarak, valamint a táplálkozó- és élőhelyeik megőrzését szolgáló, egyszerűen kivitelezhető tevékenységekre is.

3. 4. 2. A kommunikáció címzettjei

- a Jászság KMT Natura 2000 területtel érintett települések vezetői,
- jelentősebb helyi gazdálkodók,
- a KMT területével átfedő vadgazdálkodási egységeken működő vadásztársaságok képviselői (társaságok részletesen lásd: megalapozó tanulmány, 1.3.3.3)
- falugazdászok,
- társadalmi szervezetek,
- Megyei Vadászkamara,
- a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság képviselője,
- a Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség képviselője.

3. 4. 3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A terv egyeztetésre került az helyi hatósági és kezelő szervezetekkel is: így az illetékes vízügyi és környezetvédelmi hatósággal, a megyei kormányhivatal illetékeseivel, valamint a HELICON LIFE projektben partnerként szereplő Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatósággal.

Észrevétel tette	A legfontosabb észrevételek összefoglaló ismertetése	Beépítésre került-e a tervbe?	Ha nem – indoklás, ha igen - hova került beépítésre
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	A teljes dokumentumot érintő, részletes hiba- és javaslatlista	igen	
Magashatár Erdőgazdasági Szövetkezet	Védett ragadozómadár-fajok (pl. rétisas) apróvadban okozott kártétele; erdőgazdálkodási korlátozások (védett fajok fészkelése miatt) túl szigorúak tájidegen fafaj lecserélése fokozatosan történjen	részben igen	A védett madárfajok okozta apróvad-veszteséget az élőhelyfejlesztésekkel lehetséges kompenzálni – ilyen szerepel a tervben. A korlátozásokat a soron következő erdőterv-rendelet határozza majd meg. A tájidegen fafajból álló erdőkre vonatkozó javaslat beépült az érintett KE javaslatsorába.

Papp Agro Kft.	A mezőgazdálkodást érintő előírás-javaslatokban minél nagyobb rugalmasság legyen (vegyszerezés, kaszálás időpontja, kaszátlan terület kialakítása), „kompromisszumos, ésszerű elvárásokat, nem diktátum-szerű előírásokat”.	részben igen	A természetvédelmi célkitűzésekkel összhangba nem hozható javaslatokat (vegyszerezés, légi vegyszerkijuttatás, kora kaszálás) nem tudtuk elfogadni. A rugalmasságra való igényt fontos szempontként vettük figyelembe
NEFAG Zrt	részletes javaslatok az erdőgazdálkodási előírásokhoz	igen	Személyes egyeztetés során kompromisszumos javaslatok kerültek kidolgozásra.
Közép-Tisza-völgyi Vízügyi Igazgatóság	vízvezetés kontra vízmegtartás; Jászsági-főcsatorna Zagyvai-ág meghosszabbítás	részben	A vonatkozó terveket (pl. csatorna meghosszabbítás) beépítettük.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot-jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A *Jászság különleges madárvédelmi terület (Jászság KMT)* az Alföld északi részén elhelyezkedő, néprajzilag és földrajzilag jól elhatárolható terület, a *Jászság* tájegység központi részén helyezkedik el.²²

A Jászságtermészetföldrajzilag az Északi-középhegységtől délre, a Tarna és a Zagyva folyók völgyében helyezkedik el. Nyugatra a Gödöllői-dombságig, keletre a Tiszáig, délre Szolnokig terjed, míg északról a Mátra határolja. Közigazgatásilag a Jászság az Észak-Alföldi régióhoz, Jász-Nagykun-Szolnok megyéhez, azon belül pedig két járáshoz, a Jászberényi és a Jászapáti járáshoz tartozik. A két járáshoz (és így a Jászsághoz) összesen 18 település tartozik.²³

A 2010-es földrajzi tájbeosztás (tájkataszter) beosztása kicsit más képet mutat: eszerint a Jászság (és így a Jászság KMT) 2 középtáj (Közép-Tiszavidék és Észak-alföldi hordalékkúp-síkság) és négy földrajzi kistáj (Jászság, Hatvani-sík, Gyöngyösi-sík és a Hevesi-sík)területeiből áll.

A jászok betelepülése idején, a XIII. században, a területen mocsarakkal, lápokkal, sekély tavakkal mozaikos puha- és keményfás ligeterdők voltak a jellemzők.

A tájegység mai képét a vízrendezések és a kiterjedt mezőgazdasági művelés révén nyerte el, így a Jászság nagy részét ma mezőgazdasági területek: szántók, gyepek - szikes legelők és rétek, valamint mocsárrétek és mocsarak, továbbá javarészt ültetvény jellegű származék-erdők uralkodnak. A Jászság KMT területén a mocsarak, mocsárrétek kevésbé jellemzők.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A Jászság KMT területei a mérsékelt meleg-száraz és a meleg-száraz övezet határán helyezkednek el.

A térség évente 1900-2000 óra körüli *napsütést* élvez. Ebből a nyári évnegyedben 740-800, télen mintegy 180-190 óra napsütés valószínű.

A *hőmérséklet* évi átlaga 10.0-10.3°C, vegetációs időszaki átlaga 17.0-17.5°C. A napi középhőmérséklet ápr. 1- 5 körül 10°C fölé emelkedik és okt. 16-21-ig fölötte is marad. Április 4-13. és okt. 22-26. között nem kell fagyokra számítani. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34.0°C körüli, a minimumoké -16.0 -17.0°C. közé tehető.

A *csapadék* évi átlagos mennyisége 510 és 560 mm között változik. A vegetációs időszak csapadéka 310 mm körül van. A 24 órás csapadékmaximum a térségben Erdőteleknél 180 mm Jászladánynál és Zagyvarékasznál 97 mm. A téli időszak hótakarós napjainak száma 32-38, az átlagos maximális hóvastagság 16-18cm. Az ariditási index 1.26-1.35 között változik.

---

²²A szövegben megkülönböztetjük a Jászságot, mint természeti- és társadalom-földrajzi egységet a tervezéssel érintett Jászság különleges madárvédelmi területtől. Előbbit *Jászság*-ként említjük, utóbbira *Jászság KMT*-ként hivatkozunk.

²³2013. január 1. előtt a Jászság 18 települése a Jászberényi Kistérséghez tartozott. Januártól a közigazgatási egységek a járások lettek, a kistérségek fejlesztéspolitikai egységekként maradtak meg.

Az uralkodó szélirány a déli részeken ÉNy-i, az északiakon a Mátra szélárnyékoló hatása miatt főleg a Ny-ias és a K-ies szelek dominálnak. Az átlagos szélesség 2.5 m/s körüli.

Az időjárási elemek közül kevés és igen szeszélyes eloszlású csapadékvizonyok fejtik ki a legjelentősebb hatást a térség vegetációjára.

1.1.2. Vízzrajzi adottságok

Felszíni vizek

A Jászság KMT területe összességében száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos.

A terület meghatározó folyója a Tiszába torkolló Zagyva. Vízyűjtője jelentős, 5677 km², vízhozama 9.5 m³/s, teljes hossza 179 km, melyből közel 130 km a Jászság területén folyik keresztül. A Zagyvába torkolló vízfolyások közül KMT területén legjelentősebbek a Tarna, (hossza: 105 km, vízyűjtője 2116 km²), valamint a hozzá kapcsolódó Ágói-patak; továbbá a Rekettyes-ér és a Tápió (hossza 59 km, vízyűjtője 898 km²).²⁴

A Jászság KMT legkeletibb része a 12-es csatornán keresztül a Jászsági-főcsatornával áll kapcsolatban, amely szintén a Tiszába ömlik. A felsorolt felszíni vízfolyások vizeinek minősége javarészt II. osztályú. A gyakran vízhiányos térség vízpótlásának megoldására, a belvizek szabályozására, illetve az tiszai-zagyvai árhullámok mérséklésére a Közép-Tisza-völgyi Vízügyi Igazgatóság a Jászsági-főcsatorna Zagyvai-ágának meghosszabbítását tervezi. A projekt engedélyezési szakaszban van. Lásd még: 74. oldal.

A Zagyván és a Tápión a kora tavaszi, a Tarnán inkább a kora nyári árvizek a jellemzőek, a kisvizek az őszel gyakoriak. A Tarna és a Zagyva árvizeinek apasztására szolgálnak a Borsóhalmi és Jászteleki véstározók. A kilencvenes évek végéig nem, ám az utóbbi évtizedbentöbb alkalommal is vonultak le jelentős árhullámok a Zagyván és a Tarnán, így a véstározók megnyitása vált szükségessé.

A terület belvizeit kiterjedt csatornahálózat gyűjti össze. A Jászság KMT északi és déli területei közötti Zagyva-szakasz mentészámos holtág található.

Természetvédelmi szempontból a Zagyva Jászberény és Jászfelsőszentgyörgy közötti, mintegy 10 km hosszúságú szakasza a legértékesebb – ez a tervezési területen kívül eső, helyi védelem alatt álló terület.

Felszín alatti vizek

A talajvíz átlagosan 2-4 m mélységben található, ennél magasabb vízállású területek a Tápió mentén fordulnak elő. A talajvíz mennyisége időben-térben rendkívül változó, mennyisége általában nem jelentős. Kémiai jellege túlnyomóan nátrium-kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos, keménysége 15-45 nk°, illetve a települések körzetében lehet akár 45 nk° is. Szulfáttartalma jellemzően több mint 300 mg/l.

Ásvány-, hév- és gyógyvizek

---

²⁴ A felsorolt vízfolyások *nem részei* a Jászság KMT-nek, ugyanakkor azzal összefüggő ökológiai rendszert alkotnak.

A rétegvíz mennyisége maximum 1 l/s.km². Az artézi kutak körülbelül 100 m mélyek, vízhozamuk átlagosan nem éri el a 100 l/p-et. Hévízű kutak vannak Jászberényben (45 C0), Jászboldogházán (42 C0), Jászfákóalmán (40 C0), Szászbereken (48 C0) és Újszászon (44 C0).

1.1.3. Talajtani adottságok – lásd: 4. térkép

A Jászság mérsékelten meleg, száraz, erősen vízhiányos terület. Déli részén alacsonyártéri síkság jellegű, holtmedrekkel és sűrű lecsapoló csatornahálózattal tagolt mentesített ártér. Uralkodó talajtípusa a réti talaj, löszös üledéken képződött agyagos vályog, benne terjedelmes szikes talajú foltok találhatóak.

A szikes talajok kiterjedése összességében igen jelentős, a mélyben sós csernozjomokkal együtt a KMT legelterjedtebb talajtípusa. A szikes talajtípuson belül a legjellemzőbbek a sztyeppesedő réti szolonyecsek (Jászapáti-Jászkisér illetve Újszász-Jászboldogháza térségében), illetve a réti szolonyecsek (Borsóhalmi legelő). Az északi és délnyugati Zagyva menti részeken homokos, illetve löszös felszínű hordalékkúp-síkság terül el. Talaja humuszos homoktalaj, löszös felszínű csernozjom talajok. A Jászapáti-Jászfákóalma-Alattyán háromszögben, valamint a Jászágó-Pusztamonostor-Jászberény háromszögben réti csernozjomok, illetve mélyben sós réti csernozjomok találhatóak. Ezek a KMT szántóművelésre, illetve kertészeti művelésre (Jászágó) leginkább alkalmas területei.

A talaj vízháztartását alapvetően befolyásolja, a csapadékeloszlás évek közötti periodicitása, azaz a nedves és száraz periódusok váltakozása.

A XX. században az éghajlat túlnyomó részben (51%) száraz, illetve nedves (32%), s csak a fennmaradó időszak (17%) volt mezőgazdasági termelési szempontból ideális. A nedves periódusra jellemző a mély fekvésű területek belvizesedése ugyanakkor belvíz száraz években is jelentkezhet a csapadék éven belüli szélsőségei miatt. A túlzott vízlevezetés következtében a kistérség nagy része száraz, gyér lefolyású, természetes vízfolyásokban, vízállásokban szegény, vízhiányos művelt terület, de előfordul erősen, sőt fokozottan (Hevesi-ártér) vízhiányos rész is.

1.2. Természeti adottságok²⁵

A Jászság KMT a Jászság tájegységen belül, legnagyobb részben pedig a Jászság földrajzi kistáj területén belül helyezkedik el. A Jászság tájegység arculatát ma alapvetően szántók uralják, melyek közé sziki legelők, rétek és javarészt ültetvényjellegű származékerdők ékelődnek.

A tájegység jelenlegi képének kialakulásában az emberi beavatkozásoknak, művelésnek alapvető szerepe volt. A XIII. században, a jászok betelepülésekor a tájegység vizes élőhelyek uralta terület volt. A Mátrából lefolyó vizek változtatták mocsárvilággá, amelyet szikes tavak, fűzfaerdők tarkítottak. A terület valaha erdősebb jellegű lehetett, Fodor (1942) szerint erre az éghajlati adatokból, történelmi feljegyzésekből és helynevekből lehet következtetni (a források szilfát, vadkörtefát, és vadalmát említenek).

A török időkben a mocsaras részokről a fákat kiirtották, a 17. századra a Jászságban már alig akadt erdő. Ebben az időszakban a Jászság területének 96%-át legelők alkották, amelyeken nagyszámú állat legelt.

---

²⁵A jelenlegi természeti adottságok nagymértékben a korábbi tájhasználat következtében alakultak ki, ezért e fejezet bevezetőjében ismertetjük röviden a tájhasználat változását, illetve a tájat jelentősen átforgató beavatkozások fontosabb lépéseit.

A tájegységben a szántók aránya ettől kezdve folyamatosan nőtt. Valószínűleg a szántóterületek kiterjesztésének igénye indította el a területek lecsapolását. A táj drasztikus átalakítása a 18. század közepétől kezdődött meg. A lecsapolások, az erdősítések és a homok lekötésére tett erőfeszítések jelentősen átalakították a táj arculatát, a 19. század közepére a Tisza árjának kivételével megoldották a terület árvízmentesítését. A szabadságharc után a Tisza árvízmentesítése is megkezdődött, a 19. század végére pedig teljesen lezajlott a Jászság lecsapolása. A 19. század végének mezőgazdasági fellendülése minden, szántónak felhasználható terület (vizes élőhely, legelő, kaszáló, homok) betörését eredményezte. Az őszi- tavaszi belvizek ellen azonban továbbra sem tudtak védekezni, a lecsapolás hatására pedig megjelent egy új probléma, a terület szikesedése. A probléma megoldásaként a szikes gyepeket nem használták szántónak, inkább legeltetés volt a jellemző.

A Jászság KMT felszínborítási viszonyai

ÁNÉR-élőhelytérkép hiányában a terület felszínborítását a CORINE²⁶LandCover 50 térkép, illetve adatbázis felhasználásával adjuk meg.²⁷ Lásd: 5. térkép, 1. táblázat.

Madárvédelmi területek esetében, így a Jászság KMT esetében is, megítélésünk szerint, ez a felbontás a különböző mező- és erdőgazdálkodási tematikájú térképi adatbázisokkal, illetve a terepi ismeretekkel kiegészítve megfelelő a terület alapvető jellemzéséhez és a kezelési egységek megállapításához.

Miképpen ez a Jászság tájegység egészére is jellemző, a Jászság KMT is alapvetően szántók uralta terület. A TSZ-időszak gazdálkodási gyakorlatának hagyatékaként a nagytáblás szántók teszik ki a terület 56,96%-át, a kistáblás szántóföldek pedig 12,05%-át.²⁸

A Jászságban szerencsére az igazán nagyméretű több száz hektáros egyben művelt szántóterületek nem jellemzőek, a terület jelentős részén a kusza csatornahálózat, vízfolyások, gátak, árkok, valamint a gyakori belvizesedés következtében az intenzív mezőgazdasági termelés feltételei limitáltak.

A területen előforduló *kistáblás* szántók természetvédelmi szempontból magasabb értéket képviselnek, mivel a táblák közötti csatornák, fasorok, egyéb élőhelyek változatosabb életteret biztosítanak. A KMT kijelölésekor a térség legfontosabb madártani értékeit jelentő ragadozómadár-fajok (parlagi sas, kerecsensólyom) fészkelő és táplálkozó területének védelem alá helyezése volt a célkitűzés, és e fajok a gyepterületek mellett jelentős mértékben kötődnek a szántóföldi kultúrákhoz, mint táplálkozó területekhez.

A terület jelölő madárfajainak másik része (szalakóta, kis őrgébics) kifejezetten a természetes vagy természetközeli száraz és nedvesebb gyepterületekhez kötődnek fészkelés és táplálkozás szempontjából. A szikes gyepek és a löszgyepek a KMT legértékesebb élőhelyei, ezek a területek különleges természetmegőrzési területekként (kjKTT) is a Natura 2000 hálózat részei. A gyepek összesített aránya 26,75%, ennek nagy része fák és cserjék nélküli szikes, illetve löszös puszták. Gyepek esetén a szántókkal ellentétben, nagyobb, többé-

²⁶CLC50 1999-2003 között épített adatbázis

²⁷A Jászság különleges madárvédelmi területre részletes élőhelytérkép nem készült. A madárvédelmi területtel átfedő három élőhelyvédelmi terület fenntartási tervéhez a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság irányításával 2013/14 folyamán készülnek az élőhelytérképek.

Az átfedő 3 terület esetében az elkészülő élőhelytérképek és fenntartási tervek információtartalmát a szükséges mértékben be kell emelni a jelen dokumentumba.

²⁸A CLC50 adatbázis a 10 ha táblaméret feletti szántókat tekinti nagytáblás szántónak.

kevésbé összefüggő táblák is megtalálhatók (pl. Borsóhalmi legelő). A gyepekbe rossz minőségű, szántóként művelt táblák ékelődnek. A Jászság KMT erdővel ritkán borított táj, területén mindösszesen csak 3,15%-ban található meg ez az élőhelytípus. Az őshonos fajokból (főként kocsányos tölgy) álló erdők gazdagok erdei orchidea-fajokban. A tájidegen fafajokból (főként nemes nyaralkból és akácokból) álló erdők, ültetvények, mezővédő fasorok, mint élőhelyek általában kevésbé értékes területek ezek, ám madárvédelmi szempontból mégis fontos funkciót töltenek be: jelölő fajok (pl. kék vércse, szalakóta) fészkelő helyeiül szolgálnak. A Jászapáti és Jászkesér határában található fiatal és idősebb tölgyesek, tölgyültetvények ún. „szarvasgombás erdők”, évente jelentős gombatermással. A szarvasgomba piaci értéke miatt a Jászság ezen része az utóbbi időben a figyelem középpontjába került. Ez jelentős zavarást jelenthet az ezen a területen költő jelölő madárfajokra.

1. táblázat – A Jászság KMT felszínborítási viszonyai a CORINE 50 alapján

Kód	Főkategória	Kategória	terület (ha)	terület (%)
2111	szántó	Nagy táblás szántóföldek	11466,99	56,96%
2112	szántó	Kistáblás szántóföldek	2426,22	12,05%
	szántóterület összesen:		13893,21	69,01%
3211	gyep	Természetes gyepek fák és cserjék nélkül	4139,84	20,56%
2311	gyep	Intenzív legelők és erősen degradált gyepek bokrok és fák nélkül	1111,60	5,52%
3212	gyep	Természetes gyepek fákkal és cserjékkel	106,34	0,53%
2312	gyep	Intenzív legelők és erősen degradált gyepek fákkal és bokrokkal	27,09	0,13%
	gyepterület összesen		5384,87	26,75%
3111	erdő	Zárt lombkoronájú természetes lombhullató erdők nem vizenyős területen	317,82	1,58%
3115	erdő	Lombos erdő ültetvények	267,90	1,33%
3241	erdő	Fiatalos erdők és vágásterületek	34,88	0,17%
3243	erdő	Spontán cserjésedő-erdősődő területek	12,31	0,06%
3112	erdő	Zárt lombkoronájú természetes lombhullató erdők, vizenyős területen	0,58	0,00%
3114	erdő	Nyílt lombkoronájú természetes lombhullató erdők, vizenyős területen	0,10	0,00%
	erdőterület összesen:		633,59	3,15%
12112	mesterséges felszínek	Agrár létesítmények	46,99	0,23%
1222	mesterséges felszínek	Vasúthálózat és csatlakozó területek	17,14	0,09%
1321	mesterséges felszínek	Szilárd hulladéklerakó helyek	8,14	0,04%
1122	mesterséges felszínek	Nem összefüggő, családi házas és kertés beépítés	5,37	0,03%
1212	mesterséges felszínek	Speciális műszaki létesítmények	0,80	0,00%
	mesterséges felszínek összesen:		78,44	0,39%
5111	felszíni víz	Folyóvizek	35,12	0,17%

5112	felszíni víz	Csatornák	11,65	0,06%
51221	felszíni víz	Mesterséges tavak, víztározók	10,85	0,05%
	felszíni vizek összesen:		57,62	0,29%
24222	egyéb	Tanyák	28,21	0,14%
3333	egyéb	Ritkás növényzet szikes területeken	18,34	0,09%
2433	egyéb	Mezőgazdasági területek túlsúlyban szórt megjelenésű természetes vegetációval	4,36	0,02%
24221	egyéb	Komplex művelési szerkezet épületekkel	3,86	0,02%
2432	egyéb	Mezőgazdasági területek túlsúlyban intenzív legelőkkel és jelentős természetes vegetációval	0,50	0,00%
	egyéb kategória összesen:		55,27	0,27%
2221	ültetvény	Gyümölcsfa-ültetvények	16,75	0,08%
4113	mocsár	Szikes mocsarak	9,17	0,05%
4111	mocsár	Édesvízi mocsarak	2,20	0,01%
	mocsár összesen:		11,37	0,06%
Mindösszesen:			20131,12	100%

Összefoglaló botanikai és zoológiai jellemzés

Botanikai jellemzés

A Jászság KMT florisztikailag a Pannóniai Flóratartomány (*Pannonicum*), Alföld Flóraidéke (*Eupannonicum*) Tiszántúl flórajárásába (*Crisicum*) tartozik. A Tiszántúlflórajárás erőteljesen kontinentális jellegű.

A KMT területének botanikai értékeit egyfelől a folyószabályozás hatására létrejött ártéri élőhelyek (puhafás ligeterdők, ártéri rétek) maradványai, nagyobb részben pedig a szikes jellegű élőhelyek jelentik. A szikeseken belül értékes élőhelytípusok a cickafarkas és helyenként azüzmös szikes pusztarétek (*Achilleo-Festucetumpseudoninae*) valamint a szikes mocsárrétek (*Agrosti-Alopecuretumpratensis*). A Jászságban előforduló egyéb természetes erdőtársulások közül (keményfa-ligeterdők és sziki tölgyesek) a KMT területén csupán maradványok, kisebb foltokban lelhetőek fel, ugyanakkor az ültetett kocsányos tölgyesekben erdei orchidea-fajok találhatóak.

Aszikesek jellemző növényfaja a réti őszirózsa (*Astersedifolius*), amely a szolonyec rét-sztyepp maradványokat jelzi. Nedvesebb területeken, vízfolyások mentén található sziki magaskórósokban, mocsárréteken fordul elő a sziki kocsord (*Peucedanumofficinale*), a réti iszalag (*Clematisintegrifolia*) és a fátyolos nőszirm (*Irisspuria*). A szikesek között foltszerűen, illetve mezsgyékben, gátakon maradt meg lösznövényzet, amelynek jellemző faja a gumós macskahere (*Phlomistuberosa*), emellett megtalálható még a ritka Biebersteingyújtóvízgyűjtő (*Linariabiebersteinii*) és a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*).

Zoológiai jellemzés

A Jászság KMT jelentős része szántóként művelt kultúrterület, amelyet csatornák, árkok, fasorok, beékelődő facsoportok szabdalnak. Aszántók állatvilága jellemzően gyér, de ez nagymértékben függ a gazdálkodási gyakorlattól, a vetett kultúrától, az aktuális műveletektől. Az ízeltlábúakban és kisméretűekben, apróvadban gazdagabb szántók az ezekkel táplálkozó madárfajok szempontjából fontos élőhelyek. Ide tartoznak a terület legfőbb értékei, az itt fészkelő, táplálkozó, illetve telelő ragadozómadár-fajok. A fészkelők közül kiemelendő a parlagi sas (*Aquila heliaca*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*) és a kék vércse (*Falco vespertinus*) állománya.

A gyepterületek, és más természetes vagy természetközeli élőhelyek aránya viszonylag alacsony, ám a facsoportokkal és fasorokkal tarkított gyepes élőhelyek mégis szép számú szalakótának (*Coracias garrulus*), kis őrgébicsnek (*Lanius minor*) adnak otthont. A KMT további zoológiai értékei is a szikes gyeppekhez, vizes élőhelyekhez, erdei élőhelyekhez kötődnek. A Borsóhalmi-legelő KTT területén megtalálható a nagy szikibagoly (*Gortynaborellilunata*), amely a tápnövényének - sziki kocsord - otthont adó sziki gyeppekben él. Gyepes élőhelyekre jellemző fajok még az óriás nünüke (*Meloe cicatricosus*) és a molnárgeréy (*Mustela eversmannii*). Az Újszász-jászboldogházi gyeppek elnevezésű, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen ürgék (*Spermophilus citellus*) fordulnak elő.

Vizes élőhelyekhez kötődő fajok közül a Jászság KMT területén megtalálható a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*), avöröshasú unka (*Bombina bombina*), vidra (*Lutra lutra*), tavi szitakötő (*Anax parthenope*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*). Erdei fajok közül a területre a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) és a szarvasbogár (*Lucanus cervus*) előfordulása jellemző.

Az alábbi felsorolás az **átfedő KJTT területek** adatlapjai (Standard Data Form), illetve terepi megfigyelések alapján. A táblázatban szereplő növény- és állatfajok a tervezés szempontjából

javarészt nem relevánsak, ugyanakkor jellemzik a terület természetes / természetközeli élőhelyeit.

1.2.1 . A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	C
6250*	Síksági pannon löszgyepek	D
6440	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> élőhelytípushoz tartozó mocsárrétjei	D

1.2.2 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II.	Kisfészekű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	D

1.2.3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok²⁹

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II.	Nagy szikibagoly(<i>Gortyna borelii lunata</i>)	B
II.	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II.	Dunai tarajos gőte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	C
II.	Űrge (<i>Spermophilus citellus</i>)	C
II.	Skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)	D
II.	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	D
II.	Szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	D
II.	Molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>)	D

1.2.4 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok

A Jászság KMT 2004-ben kijelölt területe a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a BirdLife International javaslatai, illetve az Európai Bizottság elvárásai nyomán 2010-ben bővült a Jászapáti-jászkiséri szikesek kJKTt valamint az Újszász-jászboldogházi gyepk kJKTt területeivel, összesen mintegy 3745 hektárral³⁰.

²⁹Lásd: fent

³⁰23/2010 (II. 10.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X. 8.) Korm. rendelet módosításáról

A Jászság KMT a pusztai madárfajok szempontjából tartozik jelentős madárélőhelyeink közé, kiemelkedő a ragadozómadarak, elsősorban a parlagi sas és a kerecsensólyom, illetve a kék vércse állománya, utóbbi fajnak egyik legnagyobb hazai őszi gyülekezőhelye található a terület közelében. A gyepterületekhez kötődő fajok közül kiemelkedő a szalakóta, a kis őrgébics és a parlagi pityer fészkelőállománya. A területen a túzok évről évre rendszeresen, de igen kis számban előfordul, fészkelési időszakban, illetve az őszi gyülekező alkalmával.

A tavaszi/őszi belvizes időszakban a szikes gyepek és szántóterületek nagyszámú vonuló vízimadárnak nyújtanak fészkelő, de leginkább pihenő- és táplálkozóterületet. Csapadékos időszakokban, illetve árvizes években a terület egyes részein (pl. a vésztározók területén) jelentős vízborítás alakulhat ki, ilyenkor a térség képe és madárvilága az egykori, lecsapolás előtti állapotokat idézi.

1.2.4.1 A Jászság KMT adatlapján (Standard Data Form)³¹ szereplő közösségi jelentőségű madárfajok

Irányelv melléklete (I., II/1., II/2., III/1., III/2.)	Faj név / tudományos név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D) (csak az I. mellékleteseknél)
I.	Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)* ³²	B
I.	Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)*	B
I.	Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)*	B
I.	Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)*	B, A ³³
I.	Túzok (<i>Otis tarda</i>)*	C
I.	Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	B
I.	Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)	B
I.	Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	C, B ³⁴
I.	Ugartyúk (<i>Burhinus oedipnemus</i>)	C
I.	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	C
I.	Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	C
I.	Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)	C
I.	Tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)	C
I.	Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)	B
I.	Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	C
I.	Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	C
I.	Réti sas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	C
I.	Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	C
II/2.	Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	C
II/2.	Piroslábú cankó (<i>Tringa totanus</i>)	C

³¹A VM TMF legfrissebb elérhető adatbázisa alapján; 2012. október

³²A *-gal jelöltek a Madárvédelmi Irányelv (2009/147/EC) I. Függelékében szereplő azon fajok, amelyeket az EU Madártani Szakbizottsága (Ornis Committee) a "LIFE finanszírozás szempontjából kiemelt jelentőségűnek ítélt" (legutóbbi felülvizsgálat: 2012. október)

³³fészkelő-, illetve átvonuló állomány tekintetében

³⁴fészkelő, illetve telelőállomány tekintetében

I.	Fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>)	D
II/2.	Vetési varjú (<i>Corvus frugilegus</i>)	

1.2.4.2 A jelölő madárfajok részletes áttekintése

Faj neve:	Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)*
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	<p>A Jászság a faj egyik legjelentősebb fészkelő-, táplálkozó és telelő területe; az országos állomány legalább 20%-a területen és környezetében fészkel. A teljes jászsági parlagisas-állomány mintegy 3-szorosa a KMT-n fészkelő párok számának.</p> <p>Magán aKMT-n, annak központi, egybefüggő blokkjának (azaza 2010-es bővítés előtti területnek) északi és déli felén összesen 6-10 pár fészkel. A korábban jelentős telelőállomány napjainkra csökkent, mintegy 10-30 egyed; a telelő madarak nagyjából az északi területrészeken fordulnak elő (Jászágó, Jászberény, Jászárokszállás).</p>
Állomány nagyság (jelöléskor):	fészkelőállomány: 6-10 pár; telelőállomány: 10-30 egyed
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A terület kijelölése óta a parlagi sas állománya (fészkelő és telelő madarak) növekedett a Jászság térségében. Az állománynövekedés, illetve a terjeszkedés pontos okai nem ismertek, ám tény, hogy a faj a hegyvidéki-erdei (Mátra, Bükk) élőhelyek felől újra elfoglalja korábbi síkvidéki élőhelyeit.</p> <p>A telelőállomány az utóbbi években a Jászság KMT területén csökkent.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A faj területen való hosszú távú megőrzési stratégiájának fő elemei a következők:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fészkelésre alkalmas fasorok, facsoportok megóvása; a kritikus időszakokban ezek zavartalanságának biztosítása - legfontosabb zsákmányállatok (mezei nyúl, ürge, hörcsög, fácán állományainak megőrzése az élőhelyek fenntartásával, rekonstrukciójával - a sasok közvetlen pusztulását okozó tényezők (mérgezés, áramütés) kiiktatása

Veszélyeztető tényezők:

- Fészkek közelében végzett (mezőgazdasági) tevékenység
- Fészkes fák kidőlése, fészkek leszakadása szélsőséges időjárás következtében
- Fészkelésre alkalmas fasorok, facsoportok eltűnése
- Középfeszültségű vezetékek tartóoszlopain történő áramütés
- Akut veszélyeztető tényező az évről évre jelentkező, olykor rendkívül súlyos mértékű mérgezés. A probléma társadalmi-gazdasági okainak felderítése és elhárítása talán a legfontosabb természetvédelmi feladat.
- Szándékos zavarás, szándékos fészekpusztítás – a faj új élőhelye igen intenzíven használt, sűrűn lakott terület, amely a természetvédelem hagyományos eszközeivel nehezen védhető.
- A legfontosabb zsákmányállatok (mezei nyúl, hörcsög) állományának riasztó mértékű csökkenése. Az állománycsökkenést részben az alkalmas élőhelyek eltűnése, részben a helytelen vadgazdálkodási gyakorlat okozhatja

Faj neve:

Szalakóta (*Coracias garrulus*)

Írányelv melléklete:

I.

Faj előfordulásai a területen:

A faj a puhafás ligetekkel, facsoportokkal, fasorokkal mozaikológypertületekhez kötődik, így a tervezési területen is a gyepes élőhelyeken találjuk, ahol fészkelésre alkalmas facsoportok, fasorok vagy ezekre elhelyezett mesterséges fészkek találhatók. A KMT központi területének északi blokkjában a Borsóhalmi-legelőn és a környező gyepertületeken, Alattyán határában a Nagy-kút lapos nevű területen, továbbá a Jászapáti-jáskiséri szikesek területén és Újszász és Tápiógyörgye határában fészkel, nagyrészt mesterséges fészkekben.

Állománynagyság (jelölés):

35-55 pár

Állománynagyság
(tervkészítés):

frissebb adat nem áll rendelkezésre

Állomány változásának tendenciái és okai:

A fészkelőállomány növekedése részben látszólagos; oka a KMT terület 2010-es bővítése, amelynek során a Jászapáti-jászkiséri, illetve az Újszász-jászboldogházi gyepterületek, fontos szalakóta-élőhelyek is a Jászság KMT részeivé váltak.

Az állomány növekedéséhez hozzájárult a fészekodúk kihelyezése, odútelepek létesítése. Az ország valamennyi szalakóta-élőhelyén, így a Jászságban is a fészkelésre alkalmas idősebb, odvasodó puhafás erdőfoltok, facsoportok megfogyatkozásával a szalakóta állományát nagymértékben alakítja az elérhető (mesterséges) fészekodúk mennyisége. Jelenleg a korábban kihelyezett 122-ből kb. 100 működő odú található a területen.

Faj veszélyeztetettsége:

A szalakóta állományaa Jászság KMT területén növekszik, ennek hátterében ugyanakkor a fészkelési lehetőségek folyamatos, mesterséges fenntartása / bővítése áll. A fészekodúk kihelyezése és karbantartása rendkívül erőforrás-igényes, így ez a faj hosszú távú megőrzésének nem lehet az egyedüli eszköze.

A szalakóta hosszú távú védelmét a táplálkozóterületek, azaz az Jászságban extenzíven kezelt gyepek megőrzése (azaz: legeltetése, kaszálása), rekonstrukciója, és kiemelten a fészkelésre alkalmas, idősebb fákat is tartalmazó facsoportok, mezővédő fasorok, stb. megőrzése és rekonstrukciója jelentheti.

A fajra veszélyt jelent a középvezetékű tartóoszlop-fejeken történő áramütés, így ezek szigetelése is elősegíti védelmét.

Veszélyeztető tényezők:

- Fészkelésre alkalmas idősebb, odvasodó fűz- és nyárfacsoportok, fasorok eltűnése fakivágás, illegális kitermelés, tűz, vagy más okokból
- Legeltetés felhagyása gyepterületeken
- Gyeppek feltörése
- Középvezetékű vezetékek tartóoszlopain történő áramütés

Faj neve:

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*)

Irányelv melléklete:

I.

Faj előfordulásai a területen:	A Jászság területén elszórtan összesen mintegy 20-22 pár fészkel, ebből a Jászság KMT-n 5-6 pár, részben kihelyezett műfészkekben.
Állomány nagyság (jelölés):	4-5 pár fészkelő; 2-5 egyed átvonuló
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	A faj fészkelőállománya stabil/növekvő a területen, az utóbbi évtizedben a mesterséges fészkelőládák kihelyezésével a fészkelési lehetőségek száma és a költségbiztonság növekedett.
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A kerecsensólyom-állomány országos szinten stabil, illetve gyarapodó, ám a fészkelési időszakban történő zavarás, a fészkelésre alkalmas fák/élőhelyfoltok száma, illetve a táplálékállatok elérhetősége fontos korlátozó tényezők.</p> <p>A faj hosszú távú megőrzését az alábbiak segítik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a fészkek környékén a kritikus időszakban a zavarás minimalizálása - műfészkek, költőládák kihelyezése - fészkelésre alkalmas fák, facsoportok, fasorok megóvása - gyepek legeltetéssel történő fenntartása a zsákmányállatok (pl. ürge) élőhelyeinek megőrzése érdekében - illegális tojás- és fiókagyűjtés megakadályozása
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> - mezőgazdasági munkavégzés vagy más emberi tevékenység zavaró hatása a fészkek közelében - fészkelésre alkalmas fák kidőlése, fészkek lesodródása - gyepfeltörések - Középfeszültségű vezetékek tartóoszlopain történő áramütés - fakivágások, illegális fakitermelés
Faj neve:	Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)
Irányelv melléklete:	I.

Faj előfordulásai a területen:

A kék vércse a területen kisebb arányban szoliter szarkafészkekben, nagyjából mesterséges fészektelepeken költ a Jászberény és Jászfákóhalma közelében a Borsóhalmi-legelő KTT és az Újszász-jászboldogházi gyepek KTT-k területén.

Afészkelőállomány nagysága és eloszlása a KMT-n belüli évről-évre változhat, a mesterséges költőládákból álló fészektelepek elérhetősége/állapota, a predációs nyomás, illetve az elérhető táplálék függvényében.

A Jászság KMT déli részén, az Újszász-jászboldogházi gyepek területén közelében található az egyik legjelentősebb őszi kékvércse-gyülekező- és éjszakázóhely, ahol alkalmanként 800-1000 példány is összegyűlhet.

Állomány nagyság (jelölés):

40-75 pár fészkelő; 700-1650 átvonuló, ill. a gyülekezőhelyeken tartózkodó egyed (a gyülekezőhely jelenleg nem a tervezési területen, de annak közvetlen közelében található).

Állomány nagyság (tervkészítés):

frissebb adat nem áll rendelkezésre

Állomány változásának tendenciái és okai:

A kék vércse országos állománya a múlt század közepe óta (észlelten) folyamatosan csökken, jelenleg 800-900 pár körüli. A csökkenés oka egyfelől a mezőgazdaságban lezajlott szerkezetváltás és intenzifikáció: a gyepek feltörése, a legeltetés hiánya, fokozott vegyszerhasználat, másfelől a hazai vetésivarjú-állomány összeomlása, a varjútelepek eltűnése.

A jászsági „állomány növekedés” javarészt látszólagos: a Jászság KMT 2010. évi bővítésének a következménye, amelynek során az Újszász-jászboldogházi gyepek KTT területe is a KMT része lett, jelentős kékvércse-állománnyal. Az elmúlt években a fészkelőtelepek az erdőfoltok kivágása, predációs nyomás, illetve új fészekláda-telepek létesítése nyomán átrendeződtek.

Faj veszélyeztetettsége:

A kék vércse hosszú távú megőrzése a természetes fészkelőtelepek rekonstrukciójával, azaz: a pusztai területek vetésivarjú-állományának megerősítésével,

Veszélyeztető tényezők:

illetve az egyéb veszélyeztető tényezők mérséklésével lehetséges. A szoliter fészkelők szempontjából a mezőgazdasági területekhez kötődő szarkaállomány helyzete is jelentős tényező.

A természetes fészkelőtelepek megerősödéséig a mesterséges fészkelőtelepek kialakítása és fenntartása fontos és fenntartandó természetvédelmi intézkedés.

- fészkelőtelepek eltűnése a mezőgazdasági területek facsoportjainak, fasorainak eltűnésével (fakivágás, illegális fakitermelés, stb. következtében)
- vetésivarjú-állomány csökkenése – a két faj rendkívül szoros ökológiai kapcsolatban van
- legeltetési állattartás (főként juh) csökkenése
- áramütés közepfeszültségű oszlopokon
- közúti forgalomból származó elütések
- predáció – szőrmés ragadozók (nyest), illetve héja egész telepeket „felszámolhat”.

Faj neve:

Túzok (*Otis tarda*)

Írányelv melléklete:

I.

Faj előfordulásai a területen:

A tűzok alkalmanként fordul elő a Jászság KMT területén, fészkelő fajként az utóbbi 15 évben nem figyelték meg.

Állomány nagyság (jelöléskor):

0-1 egyed (nem fészkelő)

Állomány nagyság (tervkészítéskor):

frissebb adat nem áll rendelkezésre

Állomány változásának tendenciái és okai:

A Jászság korábban meglévő tűzokállománya leginkább a Hevesi-borsodi fészkelő állománnyal mozgott együtt, amely az utóbbi években szintén csökkentő tendenciát mutat.

Faj veszélyeztetettség:

A jelenlegi nagymértékű tagoltság, feldarabolódás miatt a terület a tűzok szempontjából nem ideális, *dürgő*helyek kialakulása, összefüggő, zavartalan gyepek híján nem valószínű.

Ugyanakkora a hazai tűzokállomány szempontjából a Tápió-vidék és a Jászság térsége, így Jászság

KMT *potenciális* élőhelyek, amelyek egy esetleges állománygyarapodást során *fészkelő*területek lehetnek, másrészt biztosíthatják az ökológiai kapcsolatot a kiskunsági és a hevesi, illetve hortobágyi tűzokpopulációk között. Megalapozó védelmi intézkedés ezért a terület folyamatos monitorozása, a tűzokok esetleges megjelenésének rögzítése.

A hazai tűzokállomány megerősítése, hosszú távú megőrzése érdekében fontos lehet a tűzokvédelmi szempontok figyelembe vétele is a szántó- és gyepterületek kezelése, illetve a földhasználat kialakítása során.

Veszélyeztető tényezők:

- alkalmas élőhelyek beszűkülése a mezőgazdaság intenzifikációja, a gyepterületek zsugorodása, a nagytablás vegyszer- és technológia-intenzív mezőgazdálkodási gyakorlat terjedése (és támogatása) következtében.
- dürgőhelyek zavarása
- nem megfelelő időben és veszélyes módszerekkel történő mezőgazdasági munkavégzés a tűzok fészkelési időszakában (kaszálás, betakarítás, stb.)
- földön fészkelő faj lévén a szélsőséges időjárási viszonyok, (vízborítás, tartós aszály), illetve a talaj nedvességtartalma jelentősen befolyásolja fészkelési lehetőségeit és költéssikerét.
- Fészekpredáció szőrme ragadozók és varjúfélék által; a predáció valószínűségét növeli a mezőgazdasági munkák zavaró hatása (fészkek felzavarása, körbekaszálása).

Faj neve:

Kis őrgébics (*Lanius minor*)

Irányelv melléklete:

I.

Faj előfordulásai a területen:

A kis őrgébics a fasorokkal, facsoportokkal tarkított legeltetett szárazabb, rövid fűvű gyepterületek madara, így a Jászság térségében is a kisebb-nagyobb gyepterületeken, tanyahelyeken találjuk. A KMT területén legfontosabb fészkelőterületei az északi részekben a Borsóhalmi-legelőn, Jászberény,

	Jászkóhalma térségében, illetve Jászapáti-Jászkisér, valamint Újszász-Jászboldogháza térségében.
Állománynagyság (jelöléskor):	100-150 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A fészkelőállomány növekedése legalább részben látszólagos; oka a KMT terület 2010-es bővítése, amelynek során a Jászapáti-jászkiséri, illetve az Újszász-jászboldogházi gyepterületek, a gyepekkel mozaikoló fasorokkal, facsoportokkal, azaz a kis őrgébics szempontjából ideális élőhelyekkel, a Jászság KMT részeivé váltak.</p> <p>A faj teljes jászsági állománya ugyanakkor kb. kétszerese a KMT-n fészkelő párok számának, jelentős állományok élnek Jánoshida, Jászboldogháza és Jászberény térségében a Natura 2000 terület határain kívül is.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A kis őrgébics rövid fűvű gyepterületeken élő vártamadár, amely fészkelés és táplálékszerzés kapcsán is kötődik a bokros-fás élőhelymozaikokhoz, a tanyahelyek, mezőgazdasági épületek és utak mentén lévő facsoportokhoz, fasorokhoz. Az extenzív gyepgazdálkodás (legeltetés, kaszálás) fenntartásával, a mérsékelt vegyszerhasználattal, a fás vegetáció megóvásával hazai fészkelőhelyein – így a Jászságban is – védelme biztosítható.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<p>A gyepek legeltetésének, művelésének felhagyása, a gyepfeltörések élőhelyeinek beszűkülésével veszélyeztetik fennmaradását.</p> <p>Az intenzív vegyszerhasználattal, gyepek égetésével a faj táplálékbázisa kerül veszélybe.</p> <p>Fasorok, facsoportok eltűnésével (fakivágás, illegális kitermelés, égetést a fészkelési lehetőségei fogyatkoznak.</p>
Faj neve:	Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)
Irányelv melléklete:	I.

Faj előfordulásai a területen:	Az alföldi homokpuszták, gyepes és legelők, valamint a mezőgazdasági területeket szegélyező dűlőutak, csatorna- és árokpartok elég gyakori fészkelője. A Jászság KMT területén a faj a legeltetett gyepterületeket, szegélyélőhelyeket részesíti előnyben.
Állomány nagyság (jelölés):	50-150 pár
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	Országos állománya az utóbbi években emelkedő tendenciát mutat. Az állomány növekedés legalább részben látszólagos, a KMT bővítésének, illetve az intenzív felmérési és monitoring munkának tudható be.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj állománya országosan stabil, illetve emelkedő; hosszú távon a gyepes területek megőrzésével, a gyepes legeltetésével a jászsági állomány fennmaradása biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	Gyepgazdálkodás visszaszorulása, legeltetés felhagyása, gyepfeltörések beszűkítik élőhelyét.
Faj neve:	Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	Sík vidéki sás- és mocsárrétek, gyepes, esetenként gabona- vagy lucernatáblák évről évre ingadozó számú fészkelője. A Jászság KMT területén a faj alkalmi fészkelő és rendszeres téli vendég; az utóbbi években a Borsóhalmi-legelő területén fordult elő telelési, ill. költési időben is.
Állomány nagyság (jelölés):	0-5 fészkelő pár; 20-100 telelő egyed
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	A faj fészkelő- és telelőállománya jellegzetesen nagymértékű ingadozást mutat, invázió-jellegű.

Faj veszélyeztetettsége: A gyepterületek, főként a vizenyősebb, zombékosabb területek megőrzésével a faj élőhelyei biztosíthatók.

Veszélyeztető tényezők: Gyepterületek megfogyatkozása, gyepek feltörése, gyepművelés felhagyása.
Nedvesebb területek lecsapolása, leszárítása

Faj neve: **Ugartyúk** (*Burhinus oedicnemus*)

Írányelv melléklete: I.

Faj előfordulásai a területen: A faj a Jászság KMT területén rendszeres, kisszámú fészkelő; a rövid fűvű, legeltetett szikes gyepekhez kötődik. Fészkelőhelyként a gyepekkel szomszédos kapás kultúrákat is választja.

Állománynagyság (jelölés): 0-3 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor): frissebb adat nem áll rendelkezésre

Állomány változásának tendenciái és okai: A terület vélhetően a Hevesi-sík, illetve a Kiskunság fészkelő populációnak peremén helyezkedik el. A területen állományváltozás tendenciáiról nincs adat. A faj országos állománya az utóbbi évtizedben csökkent.

Faj veszélyeztetettsége: Rejtett életmódú, kevésbé ismert madárfaj, így az állomány felmérése, a környező populációkkal való kapcsolatának vizsgálata, a veszélyeztető tényezők felmérése elsődleges feladat.
A faj fontos élőhelyeit jelentő rövid fűvű, elsősorban legeltetett gyepek fenntartása, kezelése alapvető fontosságú.
Szántókon is fészkel, ezért fészkelőhelyeinek feltérképezése, majd a művelési munkálatok helyi korlátozása fontos a fészkelők megóvása érdekében.

Veszélyeztető tényezők: Gyepterületek feltörése, feldarabolódása
Szántóföldi művelésből származó zavarás, fészkek közvetlen pusztulása

Faj neve: **Fehér gólya** (*Ciconia ciconia*)

Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A fehér gólya a Jászság KMT településein rendszeres fészkelő, bár állománya elmarad az országos átlagtól. Táplálkozóterületei a környező gyepes és szántók.
Állomány nagyság (jelölés):	2-5 fészkelő pár; 50-100 átvonuló egyed
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A faj fennmaradása a területen biztosított.</p> <p>Országos állományára az élőhelyek (főként táplálkozóhelyek) átalakulásán túl az áramütés (fészekenél, illetve közepes feszültségű oszlopok tartóoszlopai, vezetékai) jelent veszélyt. A Jászság KMT területén a tartóoszlopok 80-90%-a szigetelt.</p> <p>Tartóoszlopok és műfészkek kihelyezésével segíthetjük a megtelepedését, a gyepes területek megőrzése és megfelelő vízellátás biztosítja a táplálékforrást az állomány fennmaradásához.</p>
Veszélyeztető tényezők:	Hazai fészkelőterületein a táplálkozóterületek beszűkülése; illetve az áramütés, vezetéknek való ütközés jelentik a legfőbb veszélyforrásokat.
Faj neve:	Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A területen a faj jellemző költőhelyei a szántóterületek laposaiban vízesebb években kialakuló ideiglenes nádas foltok, melynek következtében az állomány fluktuál. Vonuló; március közepén érkezik, és októberben vonul el. Rendszeresen láthatók áttelelő példányai is.
Állomány nagyság (jelölés):	10-30 pár

Állománynagyság (tervkészítéskor):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az országos állomány növekszik; a területen kis mértékben veszélyeztetett.
Faj veszélyeztetettsége:	A nádasok, vízparti szegélyélőhelyek megőrzésével állománya hosszú távon megőrizhető.
Veszélyeztető tényezők:	Nádasok égetése, kaszálása
Faj neve:	Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)
Írányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	Elég gyakori, kultúrakövető faj, településeken és ezek környezetében, parkokban, kertekben, gyümölcsösökben fészkel. A Jászság KMT területén az faj pontos elterjedése, állományának eloszlása ismeretlen.
Állománynagyság (jelöléskor):	1-10 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állománycsökkenés okai kevésbé ismertek. A tanyahelyek pusztulása bizonyosan közrejátszott, illetve valószínűsíthető, hogy a kijelöléskori állományadatok voltak túlzóak.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj nem veszélyeztetett, hosszú távú fennmaradása az elmúlt évszázadban kolonizált élőhelyein biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	Élőhelyek beszűkülése, azaz: gyümölcsösök, kertek, parkok területének csökkenése jelenthet potenciális veszélyt.
Faj neve:	Tövisszúró gébics (<i>Laniuscollurio</i>)
Írányelv melléklete:	I.

Faj előfordulásai a területen:	A mozaikosabb mezőgazdasági területek, szántók, gyepek bokrosokkal, bokorsávokkal rendelkező szegélyélőhelyein, cserjésedő gyepeken gyakori fészkelő. Az összefüggő szántókon (sok más agrárterülethez kötődő fajhoz hasonlóan) nem találjuk meg.
Állomány nagyság (jelölés):	80-120 pár
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	A területen a tendencia nem ismert. Az ország egész területén széleskörűen elterjedt, igen gyakori fészkelő. A legeltetés csökkenésével és fás legelőink bokrosodásával állománya az elmúlt húsz évben emelkedett. A Jászság KMT-n regisztrált „állománycsökkenés” oka feltehetőleg a korábbi felmérések pontatlansága.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj fennmaradása a területen biztosított; hosszú távú megőrzése szempontjából fontos a szegélyélőhelyek, bokorsávok, illetve a gyepeken elszórtan található cserjék jelenléte.
Veszélyeztető tényezők:	Szegélyélőhelyek eltűnése, túlzott vegyszerezés.
Faj neve:	Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a Jászság KMT területén a gyepterületeken rendszeres tavaszi és őszi átvonuló, gyakran több százas csapatokban, leggyakrabban március-április és október-december hónapokban. A csapatok a rövid fűvű gyepterületeken, belvizeken, szántóföldeken, tarlókon, vetéseken tartózkodnak.
Állomány nagyság (jelölés):	500-1500 átvonuló egyed
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	-

Faj veszélyeztetettsége:	Aktuálisan nem veszélyeztetett. A gyepterületek fenntartásával, megfelelő vízellátottság biztosításával a faj számára a Jászság KMT hosszú távon megfelelő táplálkozó területet biztosíthat.
Veszélyeztető tényezők:	Gyepterületek arányának csökkenése, tartós aszályok, vízellátási problémák okozhatják a táplálkozóterületek beszűkülését.
Faj neve:	Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a KMT zártabb, zavartalanabb, idősebb állományokkal rendelkező őshonos és tájidegen fafajú erdeiben fészkel
Állomány nagyság (jelöléskor):	A faj állománya jelentős ingadozást mutat a Jászságban: 0-15 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
Faj veszélyeztetettsége:	A területen a faj potenciálisan veszélyeztetett a fészkelőhelyek zavarása, fakivágások miatt.
Veszélyeztető tényezők:	Zavarás a fészkelőhely közelében, fészkes fák kivágása
Faj neve:	Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	Rendszeres őszi-téli átvonuló és telelő faj a mezőgazdasági területeken és a csatornák mentén.
Állomány nagyság (jelöléskor):	20-50 egyed
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	-

Faj veszélyeztetettsége:	A faj járszági telelőhelyein kismértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A kékes rétihéja táplálékát a gyepeken, szántók, csatornapartok szegélyeiben, tarlókon szedi. Az intenzív művelés (tarlók gyors beforgatása, szegélylőhelyek megszűnése, vegyszerezés) táplálékbázisát beszűkíti.
Faj neve:	Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A KMT északi részén 1 pár fészkel; telelő fajként rendszeresen előfordul.
Állomány nagyság (jelölés):	0-1 pár fészkelő, 5-15 telelő egyed
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
Faj veszélyeztetettsége:	A területen a faj potenciálisan veszélyeztetett a fészkelőhelyek zavarása, fakivágások miatt.
Veszélyeztető tényezők:	Zavarás a fészkelőhely közelében, fészkes fák kivágása
Faj neve:	Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	Nedvesebb években időszakosan vízzel borított, ill. belvizes szántók fészkelőfaja. Az évek nagy részében nem fészkel a területen.
Állomány nagyság (jelölés):	0-5 pár
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	-

Faj veszélyeztetettsége:	Potenciálisan veszélyeztetett a területen. A belvizesedésre hajlamos élőhelyfoltok, időszakos vízborítások megőrzésével a fészkelőállomány fennmaradása biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	A belvizek, vízállások gyors levezetése, leszáradása, illetve ez után a terület művelésbe fogása elpusztíthatja fészkelőállományát.

Faj neve:	Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)
Irányelv melléklete:	II/2.
Faj előfordulásai a területen:	Nedvesebb gyepkezekhez kötődik, laposabb vízállásos területeken (pl. Nagy-kút-lapos) rendszeresen fészkel
Állomány nagyság (jelölés):	2-7 pár
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
Faj veszélyeztetettsége:	Potenciálisan veszélyeztetett a területen. A vízállásos gyepkezek, időszakos vízborítások megőrzésével a fészkelőállomány fennmaradása biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	Gyepgazdálkodás visszaszorulása, legeltetés felhagyása, gyepfeltörések, valamint a vízállások megszüntetése beszűkíti élőhelyét.

Faj neve:	Piroslábú cankó (<i>Tringa totanus</i>)
Irányelv melléklete:	II/2.
Faj előfordulásai a területen:	A nagy godához hasonló élőhelyeken, valamint ugarokon, szántókon, belvizes foltokon fészkel.
Állomány nagyság (jelölés):	1-5 pár
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre

Állomány változásának tendenciái és okai:	-
Faj veszélyeztetettsége:	Potenciálisan veszélyeztetett a területen. A vízállásos gyepek, időszakos vízborítások megőrzésével a fészkelőállomány fennmaradása biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	Gyepgazdálkodás visszaszorulása, legeltetés felhagyása, gyepfeltörések beszűkítik élőhelyét.

1.2.4.3 A Jászság KMT területén előforduló, de a terület adatlapján (SDF) *nem* szereplő, a madárvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt *közösségi jelentőségű* madárfajok

A Jászság KMT szárazabb nyílt pusztai területekhez: szíkes és löszös gyepekhez, művelt területekhez kötődő madárfajok élőhelye. A terület talajadottságai okán azonban belvizesedésre hajlamos, továbbá egyes részei vésztározóként is funkcionálnak (Borsóhalmi és Jászteleki vésztározók).

Ennek következtében az extrém csapadékos években (így pl. 2010-ben) a tavasszal rendszeren vízállásos területeknél jóval nagyobb lehet a vízzel borított területek aránya. Ezekben az években nagyszámú, vizes élőhelyekhez kötődő madár fészkel, illetve fordul elő a területen. A vízborítás gyors és nem megfelelő időben történő megszüntetése rendszeresen visszatérő természetvédelmi probléma.

Irányelv melléklete (I., II/1., II/2., III/1., III/2.)	Faj név / tudományos név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D) (csak az I. mellékleteknél) ³⁵
I.	Üstökösgém (<i>Ardeola ralloides</i>)	
I.	Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	
I.	Bölömbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	
I.	Pusztai ölyv (<i>Buteo rufinus</i>)	
I.	Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	
I.	Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	
I.	Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	
I.	Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	
I.	Haris (<i>Crex crex</i>)	
I.	Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	
I.	Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	
I.	Kis sólyom (<i>Falco columbarius</i>)	
I.	Kacagó csér (<i>Geochelidon nilotica</i>)	
I.	Daru (<i>Grus grus</i>)	
I.	Vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	

³⁵A fészkelések, előfordulások a jelentősebb vízborítású évekhez kötődnek, így az országos állományhoz való viszonyítás fals információt adna.

I.	Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	
I.	Halászsas (<i>Pandion haliaetus</i>)	
I.	Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	
I.	Pajzsos cankó (<i>Philomachus pugnax</i>)	
I.	Kanalgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	
I.	Pettyes vízcisze (<i>Porzana porzana</i>)	
I.	Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	
I.	Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)	
I.	Küszvágó csér (<i>Sterna hirus</i>)	
I.	Réti cankó (<i>Tringaglareola</i>)	

1.2.4.4 A Jászság KMT területén előforduló, a madárvédelmi irányelv I. mellékletén nem szereplő, de a tervezés szempontjából jelentős madárfajok

A Jászság KMT fenntartási terve elsősorban *madárvédelmi szempontú* gazdálkodási, élőhelykezelési és –fejlesztési irányokat, intézkedéseket fogalmaz meg, azaz a terület legfőbb madártani értékei kedvező védelmi helyzetének (gazdálkodás általi) fenntartását helyezi a középpontba.

A tervezés megalapozó tanulmányában ezért felsoroljuk azon legfontosabb madárfajokat, illetve egyéb növény- és állatfajokat is, amelyek speciális ökológiai szerepük, élőhelyi igényeik, területkezeléssel kapcsolatos érzékenyséjük vagy biogeográfiai jelentőségük folytán a tervezés szempontjából kulcsfontosságúak.

Faj neve:	Vetési varjú (<i>Corvus frugilegus</i>)³⁶
Irányelv melléklete:	II/2.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a Jászság KMT területén a déli területegységek közelében Újszász, Jászboldogháza határában fészkel kisebb telepeken.
Állomány nagyság (jelölés):	25-40 pár
Állomány nagyság (tervkészítés):	frissebb adat nem áll rendelkezésre
Állomány változásának tendenciái és okai:	A vetési varjú országos állománya a mezőgazdasági területeken történő módszeres irtás következtében a századfordulóra a tizedére esett vissza, illetve a megmaradt állományos kisebb-nagyobb telepekkel beköltöztek a települések belterületeire.
Faj veszélyeztetettsége:	Társadalmi megítélésből fakadó, a fajra célzottan irányuló emberi zavarás, pusztítás.

³⁶A Standard Data Form-on is szerepel

Veszélyeztető tényezők:

- fészkelőhelyeknek alkalmas facsoportok illegális felszámolása (faanyagnyerés céljából)
- fészkek kilövése, fészkes fák kivágása a fészkaljak elpusztítása céljából
- növényvédőszer
- illegális gyérítés

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
Héja	<i>Accipiter gentilis</i>	V	A fajkéék vércse telepeken jelentős predációs nyomást jelenthet. Kisebb telepeket a madarak teljesen elhagyhatnak a héja tartós jelenléte miatt.
Erdei fülesbagoly	<i>Asio otus</i>	V	Részben akék vércsééhez hasonló fészkelőhely-igényű faj; a varjú- és szarkafészkeket, költőládákat foglalja el
Kuvik	<i>Athenenoctua</i>	FV	A tanyás településszerkezetű területek jellemző bagolyfaja; jelenléte kötődik az élő, működő, vagy legalábbis meglévő épületekkel rendelkező tanyákhoz, tanyahelyekhez.
Vörös vércse	<i>Falco tinnunculus</i>	V	Részben akék vércsééhez hasonló fészkelőhely-igényű faj; a varjú- és szarkafészkeket, költőládákat foglalja el
Zöld küllő	<i>Picus viridis</i>	V	Síkvidéken fészkezőit jellemzően puhafába (fűz, nyár) vési, korábbi odút más fajok, így a szalakóta, búbos banka, stb. foglalják el.
Fácán	<i>Phasianus colchicus</i>		Apróvadfajként a ragadozók (elsősorban a parlagi sas) jelentős táplálékállata, állománya így közvetlen befolyással van azok természetvédelmi helyzetére is.
Szarka	<i>Pica pica</i>		Korábbi fészkeit szoliter fészkelő kék vércsék, vörös vércsék és erdei fülesbaglyok foglalják el. A faj állomány nagysága, annak változásai befolyással vannak e fajok fészkelési lehetőségeire.

1. 2. 5. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős növény- és állatfajok

A fenntartási tervekben jelölő fajokon (kívül még azok a fajok is helyet kapnak, amelyek az adott területen nem jelölő fajok, de kezelési szempontból jelentősek, általában hazai védett, illetve nem védett fajok. Válogatási szempont, hogy sok nem közösségi jelentőségű faj rendelkezik olyan speciális élőhelyi igényekkel, területkezeléssel kapcsolatos érzékenységgel, ill. biogeográfiai jelentőséggel, melyek figyelembe vétele a kezelési irányelvek megfogalmazása során nem hagyható figyelmen kívül. Ezek a legtöbb esetben fokozottan védettek, ill. védettek, de előfordul, hogy mindenféle védettség nélküli indikátor fajok is kerülnek a listába.

A Jászszág KMT fenntartási tervezésekor a terület jelölő fajainak szempontjából jelentős fajok (zsákmányállatok, indikátorfajok, stb.) Állomány nagyságuk, állományváltozásaik közvetlen vagy közvetett befolyással vannak a jelölőfajok védelmi helyzetére.

Magyar név	Tudományos név	Védettsé g (V, FV)	Jelentőség
Hörcsög	<i>Cricetus cricetus</i>		Parlagi sas és kerecsensólyom, esetenként a kék vércse fontos zsákmányállata. Bundájáért korábban nagyobb számban vadászták/csapdázták a Jászságban. Mostanára állománya megcsappant, sajnálatosan jelentéktelenné vált a területen.
Mezei nyúl	<i>Lepus europaeus</i>		A terület egyik jellemző apróvadfaja, a parlagi sas kedvelt zsákmányállata.
Vidra	<i>Lutra lutra</i>	FV	A KMT pufferterületén lévő horgász és halatavakból a tervezési területre betérő egyedek

1. 3. Területhasználat

1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázisok alapján jellemeztük³⁷. Egyes felszínborítási kategóriákat összevontunk, így alakult ki az alábbi statisztika. A CLC50 és CLC2006 adatbázisok vonatkozó adatai egymástól némileg eltérnek (pl. a gyepek, erdők természetességének megítélése vonatkozásában), de a főbb felszínborítási kategóriák nagyjából az alábbi táblázatokban foglaltaknak megfelelően alakulnak: 2. és 3. táblázat; 6. térkép

Kategória	Terület (ha)	Terület (%)
szántó	13893,21	69,01%
gyep	5384,87	26,75%
erdő	633,59	3,15%
mesterséges felszínek	78,44	0,39%
felszíni víz	57,62	0,29%
egyéb	55,27	0,27%
ültetvény	16,75	0,08%
mocsár	11,37	0,06%
	20131,13	100%

2. táblázat: főbb művelési ágak eloszlása a CLC50 alapján

Kód	CORINE megnevezés	Terület (ha)	Terület %
211	Nem öntözött szántóföldek	14217,44	70,62%
231	Intenzív legelők és erősen degradált gyepterületek	5331,86	26,49%
311	Lomblevelű erdők	509,62	2,53%
324	Átmeneti erdős-cserjés területek	34,94	0,17%
112	Nem összefüggő településszerkezet	22,30	0,11%
511	Folyóvizek, vízi utak	11,49	0,06%
242	Komplex művelési szerkezet	2,90	0,01%
243	Elsődlegesen mezőgazdasági területek jelentős természetes növényzettel	0,35	0,00%
321	Természetes gyepek, természetközeli rétek	0,23	0,00%
		20131,13	100,00%

3. táblázat: főbb művelési ágak eloszlása a CLC2006 alapján

Megjegyzendő, hogy a terület *Natura 2000 adatlapja* (Standard Data Form) jelentősen eltérő adatokat tartalmaz – lásd az alábbi táblázat. Ennek hátterében az állhat, hogy a Jászság KMT 2010-es bővítése során (amikor nagyobb gyepterületek is a madárvédelmi terület részévé váltak) ezek az információk (pl. szántó- és gyepterületek aránya, stb.) nem frissültek, így még a korábbi állapotot mutatják.

³⁷CLC50, 1999-2003 között épített adatbázis; CLC 2006, 2006 évi úrfelvételek alapján készített adatbázis

Élőhelykategória	Fedés (%)
Extenzív művelésű gabonakultúrák (vetésforgóval és rendszeres ugaroltatással)	45%
Egyéb szántóföldi kultúrák	35%
Sós mocsarak, sós rétek, sós sztyeppék	10%
Egyéb területtypusok (települések, utak, hulladéklerakók, bányák, ipari területek)	5%
Lombhullató erdők	2%
Faültetvények	2%
Száraz gyepek, sztyeppék	1%
Összesen	100%

Általános élőhelyi jellemzés a Standard Data Form alapján (2012)

1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok

Részletes földhivatali nyilvántartási adatok híján a Jászság KMT területeinek tulajdoni viszonyairól nincs pontos képünk. A Natura 2000 adatbázis korábbi verziói alapján a szántók és gyepterületek döntő hányada magántulajdonban van. A Borsóhalmi-legelő egy része (kb. 500 ha) a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében van. A terület erdeinek döntő része állami tulajdon, kisebb része (főként a tájidegen faültetvények) magántulajdonban van, illetve néhány hektár erdő közösségi tulajdonú.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1 Mezőgazdaság

A térség mezőgazdálkodásának jellemzése

A Jászság hagyományosan mezőgazdasági térség. A terület mezőgazdálkodásának történetét, főbb változásait az 1. melléklet foglalja össze³⁸. Agráralkalmasságából és jellegéből adódóan a megyei, de az országos átlagot is meghaladó a mezőgazdasági vállalkozások száma, különösen a kisebb és egyéb, ipari jellegű vállalkozásokkal nem rendelkező települések esetében (Jászágó, Jánoshida, stb.)

A Jászberényi kistérségben (2013 januárja óta Jászapáti, illetve Jászberényi járás) a mezőgazdálkodó szervezetek száma 91, az egyéni gazdaságoké 7353³⁹. A használt földterület túlnyomó része szántó; térség legnagyobb szántóterületet hasznosító települései Jászberény, Jászkisér, Jászladány és Jászapáti. A szántóterületek nagyobbik része tartozik gazdasági szervezetekhez (38.194 ha), kisebbik része egyéni gazdaságok művelésében van (33.888 ha). A legjellemzőbb szántóföldi kultúrák a gabona, a repce és kisebb részben a napraforgó.

A második legjellemzőbb művelési forma a gyepgazdálkodás, nagyjából a szántóterületek 1/10-ének megfelelő területnagyságban. A területhasználat eloszlása a gazdasági szervezetek és egyéni gazdaságok között itt is hasonló, mint a szántók esetében.

³⁸ A Jászság térsége földhasználatának története a 13. századtól napjainkig (forrás: ESSRG)

³⁹ KSH 2012-es adatsorok

Az állatállomány szerkezetére jellemző, hogy a gazdasági szervezetek esetében a szarvasmarha és a sertés dominál. Jászapáti városa például, ahol a Jásztej Zrt. központja is található a térség legnagyobb szarvasmarha-, illetve ugyancsak jelentős sertésállományával is rendelkezik. Az egyéni gazdaságokban a legjellemzőbb a baromfi (főként tyúk) tartása, de itt is találhatóak jelentősebb sertés- és szarvasmarha-állományok.

A mezőgazdálkodás és a Natura 2000 jelölőfajok kapcsolata

Miként a Jászság egész térségében, a Jászság KMT területén is a **szántóterületek** aránya rendkívül magas, mintegy 70% körüli. A nagyobb kiterjedésű, síkvidéki madárvédelmi területeken a szántók aránya általában jelentős, hiszen gyakran a jelölőfajok táplálkozóterületeit fedik le, a Jászság esetében ez az arány azonban csaknem kétszerese a hazai KMT-területekre jellemző adatnak (~35%), de az országos átlagot is jelentősen meghaladja (~50%). Nagytáblás (10 ha feletti táblaméretű) szántók teszik ki a terület 56,96%-át, a kistáblás szántóföldek pedig 12,05%-át. A szántóterületek közül a kistáblás szántók a nagytáblás műveléshez képest természetvédelmi szempontból magasabb értéket képviselnek, mivel a táblák közötti csatornák, mezsgyék, fasorok, egyéb élőhelyek változatosabb élővilág fennmaradását teszik lehetővé. A kistáblás művelés előnye továbbá, hogy a mozaikos talajszerkezet adottságaihoz jobban képes idomulni.

Az intenzíven művelt; (kaszált, legeltetett), illetve a természetesebb állapotú **gyepterületek** összesített aránya valamivel a Natura 2000 területek országos átlaga felett van: összesen 26,75%-os borítással van jelent. Ennek nagy része fák és cserjék nélküli szikes, illetve löszös puszták. A térségben a gyepek hagyományosan legelőként hasznosultak, a növényzeti takaró is ennek a művelési módnak kedvez, illetve a legeltetés visszahatása is pozitív a gyepekre nézve. Az állatállomány csökkenése, valamint az istálló tartás következtében a területek egy részén felhagytak a legeltetési gazdálkodással, ez a gyepes élőhelyek becserjésedését okozza. A becserjésedés mellett a gyepes élőhelyek fennmaradását veszélyezteti továbbá a gyepek feltörése is. A gyepterületekhez kötődő fajok élőhelye ezáltal beszűkül, madárvédelmi szempontból ez a táplálkozóhelyek csökkenését jelenti (szalakóta, kis őrgébics).

1.3.3.2. Erdészet

A tervezett erdővel egyébként sem rendelkező déli területrészek (Újszász-Jászboldogházi gyepek) kivételével a **Jászság KMT területe a Szolnok-jászsági Erdőtervezési Körzetbe (ETK) tartozik.** A jelenlegi körzeti erdőterv 2010. január 1-től 2019. december 31-ig van érvényben; a következő tervezés 2018-ban kezdődik. A Szolnok-jászsági ETK erdőszültsége jóval az országos átlag alatti, 9,2% - ez mindösszesen mintegy 9.300 hektárnyi, döntő részben gazdasági rendeltetésű erdőt és egyéb részletet tesz ki. A leginkább erdőszült települések Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru, Jászszentandrás és Jászberény 15-20% erdőborítással, a legkevésbé Jánoshida és Jásztelek, itt 2% alatt van az erdőszültség.

Az ETK legnagyobb erdőgazdálkodója az **állami erdőket** kezelő NEFAG Zrt. Szolnoki Erdészete, amelyhez az erdőterületek 21%-a tartozik. A legjellemzőbbek a **magántulajdonú erdők** (77%), ezeket kis részben egyéni erdőgazdálkodók, nagyobb részt viszont mezőgazdasági szövetkezetek, erdőbirtokossági társulások és erdőgazdálkodási szövetkezetek kezelik.

Fafajok tekintetében az ETK-ban található tervezett erdők kb. 43%-a nemesnyaras, 32%-a

akác és 15%-a kocsányos tölgyes, a maradék 10% hazai nyárasokból, egyéb keménylombos állományokból, ültetett fekete- és erdei fenyvesekből, hársasokból, kőrisesekből stb. áll.

Mivel körzetben a rövid **vágáskorú** állományok a meghatározóak, így a 0-30 évig terjedő életkorú erdők a legjellemzőbbek. 30 éves kor feletti faállomány összesen kb. 1500 ha-on található – ezek jórészt 40-50 éves kocsányos tölgyesek, amelyek vágásérettségi kora 80-90 év.

A körzet erdeire alapvetően az **elegyetlenség a jellemző**, amely a faállományok egészségi állapotára is kedvezőtlen hatással van. Az erdőrészek több, mint 70,6 %-ában egy fafaj fordul elő, 22,8 %-ában alacsony elegyarányal fordul elő némi elegyfaj és csak 6,6 %-ában fordul elő jelentős elegyfaj. Az ETK erdeinek 94%-a **elsődlegesen faanyagtermelő erdő**, 6% különleges rendeltetésű. Az egész területre elmondható, hogy az itt található erdők erdőgazdálkodási szempontból közepes minőségűek.

A jelenleg érvényes körzeti erdőterv **távlati erdőképe** a nemes nyaras állományok mintegy 500 hektárral való csökkentését irányozza elő 2019-ig. A nemes nyarasok helyére a jobb termőhelyi adottságú területeken kocsányos tölgyesek és cseresek, a rosszabb területeken hazai nyaras illetve akácos telepítést terveztek. Az akácok célállomány-területe 450 ha-ral növekedne 2019-re. Az erdők összterülete az előirányzott telepítések nyomán kismértékben (kb. 80-100 hektárral) növekedhet.

A Jászság KMT területe még az ETK átlagánál is kevésbé erdősült, a borítottság mindössze 3,15%. Ez 120 erdőrészletben összesen kb. 630 ha tervezett erdőt jelent, amelyből kb. 140 ha tájidegenés 490 ha őshonos fafajokból álló állomány. A tájidegen fajokból álló erdők elegyetlenek, ültetvényjellegűek. A természetközeli erdőkben az elegyfajok aránya szintén igen csekély.

A fő állományalkotó fafajok a nemes nyarak, az akác és a kocsányos tölgy. Az üzemtervezett erdőkön kívül a területen a csatornák, utak mentén, épületek, tanyák közelében található kisebb facsoportok, fasorok, amelyek erdőgazdasági jelentősége csekély, ugyanakkor madárvédelmi szempontból, mint fészkelőhelyek igen fontosak.

A KMT erdei **nagyrészt állami tulajdonban**, a NEFAG Zrt. kezelésében állnak. Ide tartoznak a szarvasgombában gazdag kocsányos tölgyesek is, amelyek közül néhány Jászkisér térségében lévő erdőrészlet elsődleges rendeltetése is földalatti gomba termelő erdő.

A KMT erdőterületei természetvédelmi szempontból általában kevésbé értékes területek, de madárvédelmi szempontból mégis fontos funkciót töltenek be: jelölő fajok fészkelőhelyeül szolgálnak. Ezért a fészkelésre alkalmas erdők kivágása, tarvágása, valamint a mezővédő erdősávok, fasorok kivágása jelentős veszélyforrás lehet.

A jelenleg érvényben lévő körzeti erdőterv szerint az erdőtervezési körzet erdei közül a Jászság KMT területén összesen mintegy 275,47 ha található. A jelölőfajok közül a dokumentum a parlagi sast és a kerecsensólymot említi.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A Jászság KMT a Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzettel fed át; jellemzően homogén apróvadas terület. A körzet országosan is kiemelkedő mezei nyulas, fácános és őzesterületeket tartalmaz, utóbbi főként a körzet szolnoki részein. A fácánállomány esetében meghatározó a magas kibocsátás. „A mezei nyúl állományok jók, gazdálkodási szempontból hagyományosan az élő befogás volt a meghatározó. A körzet területén több helyen maradt fenn jelentős fogolypopuláció. A vaddisznó megjelenése folyamatos, de tartós megtelepülése nem következett be.”⁴⁰

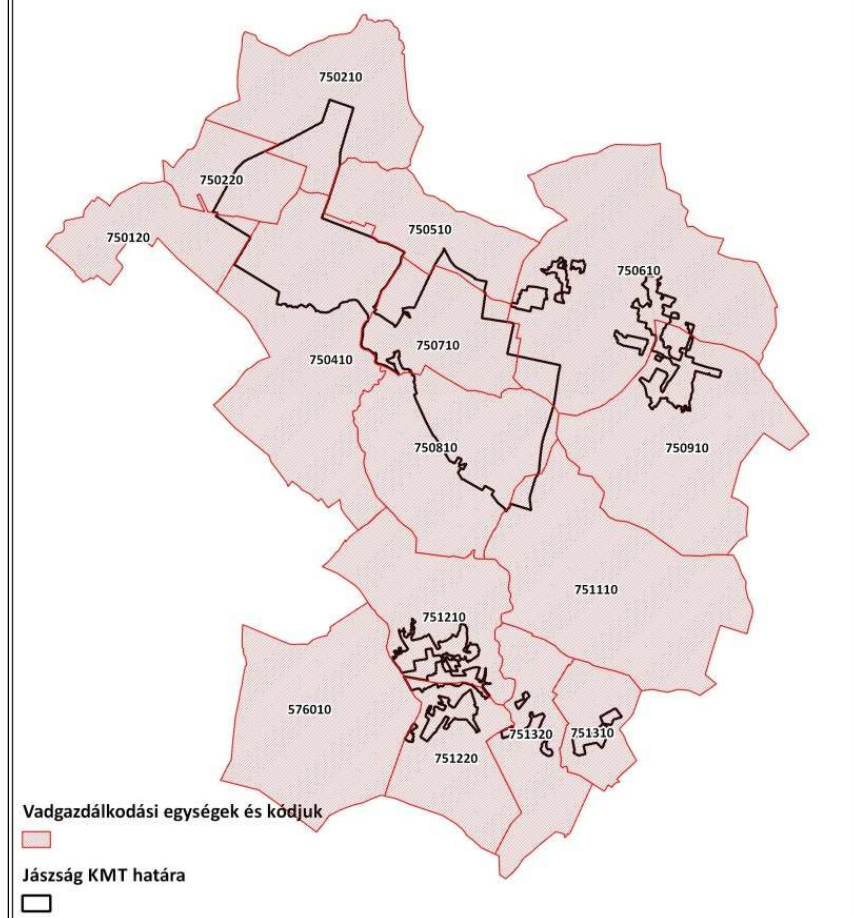
Az Országos Vadállomány Adattárból elérhető, megyei szinten összesített adatok tanúsága szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyére a becsült apróvad-állományok 2010/11-ben a következőképpen alakulnak: őz: ~25.000 pd; mezei nyúl: ~ 53.500 pd; fácán: ~38.200 pd (szabadon) + 14.500 pd (kertben); fogoly: ~1.500 pd.

A Jászság KMT területe 15 vadgazdálkodási egységgel fed át – ezek közül 10-11 igazán meghatározó. A VGE-k elhelyezkedését, valamint a vadgazdálkodásért felelős szervezeteket az alábbi táblázat és ábra mutatja:

VGE-kód	Vadgazdálkodást végző szervezet
*576010	nincs adat
750120	Jászfényszarui Vadásztársaság
750210	Kossuth 2006 Zrt.
750220	Jászágói Földtulajdonosok Közössége; Papp-Agro Kft.
750410	Lehel Vadásztársaság
750510	Tarnamenti 2000 Mg. Zrt.
750610	Jászapáti 2000 Mg. Zrt.
750710	Béke Vadásztársaság
750810	Úttörő Vadásztársaság
750910	nincs adat
751110	Aranykalász Vadásztársaság
751210	Boldogházi Földtulajdonosok Közössége
751220	Újszászi Földtulajdonosi Vadászati Közösség
751310	Béke Mg. Szövetkezet
751320	Hunor Vadásztársaság

⁴⁰Az Országos Vadállomány Adattár online elérhető anyagaiból származó információk, dátum megjelölés nélkül. Az adatok minden bizonnyal frissítésre szorulnak: a fogoly állománya országszerte kritikusan lecsökkent, a mezei nyúlé szintén évek óta csökkenőben van – a térségben is.

A Jászság KMT és az érintett vadgazdálkodási egységek átfedése (2012)

*valódi átfedés a KMT-vel nincs, de határos az Újszász-Jászbaldogházi gyepek területegységgel

A szélsőségesen csapadékos évek – különösen vésztározás esetén – a mezei nyulak állományát jelentősen megcsappanthatják, így történt ez 2010-ben is. Megfelelő élőhelyi adottságok (mozaikos, természetes elemekben gazdag élőhely) és táplálékbázis (őszi-téli kritikus időszakban) mellett ugyanakkor a nyúlállomány gyorsan képes, regenerálódni.

A Jászsági erdők nagyrészt monokultúrák, így vadeltartó képességük összességében gyenge. Az őzállomány a nyaras és a kocsányos-tölgyes telepítésekben okoz erdőgazdasági kárt.

Az tervezés háttérdokumentumául szolgáló, az ESSRG által készített tanulmány tárgyal egyes, a KMT-t érintő vadgazdálkodási kérdéseket. A tanulmány megállapításai szerint a térségben érintettek egyetértenek abban, hogy **az apróvadak állománya drasztikusan lecsökkent az elmúlt évtizedekhez képest**. A megkérdezett interjúalanyok leginkább a mezei nyulak számának változásait emelték ki („Annyi nyúlbanda volt...”), de gyakran szóba került a fácánállomány folyamatos fogyatkozása is. A róka állománya megfigyelések szerint egyre növekszik, s a korábbiakhoz képest a vaddisznó is egyre gyakrabban fordul elő.

Az apróvadak állománycsökkenésének hátterében a különböző érdekcsoportok eltérő okokat, változókat említenek. A vadgazdálkodók véleménye szerint a csökkenés okai a szőrmés ragadozók (róka) túlzott állománya, nem megfelelő állományszabályozása(mérgezés nem

alkalmazható, az új módszerek időigényesek, költségesek), illetve az apróvad szempontjából fontos itatóhelyek vagy ezek karbantartásának hiánya állhat. Többen fontos háttérproblémaként tartják számon a ragadozómadár-fajok állományának növekedését is.

Az apróvad-gazdálkodás sikerének, illetve sikertelenségének közvetett hatása van a terület ragadozómadár-állományára. Azonban közvetlen hatások is fellelhetők a térségben: a madarak mérgezése rendkívül komoly probléma. Elsősorban a ragadozómadár-fajok (parlagi sas, réti sas, kerecsensólyom), de varjúfélék is esnek áldozatul.

Halászat, horgászat

A Jászság KMT határain belül halászatra, horgászatra alkalmastermészetes víztestek nem találhatóak. A Jászság legfontosabb vízfolyásai, a Zagyva és a Tarna, valamint kisebb szakaszon a Tápió, a KMT „határfolyói”.

A Tarna folyó teljes hosszán + mellékvizein a Közép-Tisza-vidéki Horgászegyesületek Szövetsége a halászatra jogosult. Az érvényes halgazdálkodási terv 2013. április 2-től 2018. április 1-ig szabályozza a folyó halgazdálkodását. Ennek értelmében a halgazdálkodási célok: állományfejlesztés (évi 500 db kétnyaras ponty telepítése), horgászati lehetőségek javítása.

A Zagyva folyó a Tisza-torkolattól Zagyvarékas közúti hídig terjedő szakaszán a halászatra jogosult a Halász Kft., Szajol. Az érvényben lévő halgazdálkodási terv értelmében a folyón természetes vízi halászat (varsa, tükörháló) és horgászat engedélyezett. Az évenkénti halasítás 5000 db kétnyaras ponty telepítését jelenti (amennyiben a vízállási és vízminőségi viszonyok megfelelőek).

Horgászat elsősorban a Zagyva alsó szakaszán (Szászberek alatt) jelentős, illetve a KMT-vel határos Jásztelki Holt-Zagyván. A kisebb vízfolyásokon elhanyagolható mértékű. Állandó csónakkikötő nincs a területen, horgászathoz kapcsolódó beruházások a Jásztelki Holt-Zagyván történtek (kotrás, stég, partbiztosítás). A rendszeresen horgászott vizeken a horgászat hatása a vízpartok rongálása, a parti növényzet elpusztítása, valamint a szemetelés kapcsán érződhet.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A Jászságban a szántóterületek utáni igény folyamán a korábban mocsaras vidéket lecsapolták, mára a Jászság alapvetően szántók uralta tájjá változott. A lecsapolások eredményeként a Jászság KMT területe erősen vízhiányos. A releváns vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben (Zagyva alegység, a Hevesi-sík, és a Tarna alegység vízgyűjtő-gazdálkodási tervei (2010.08.01)) is megjelenik ez a probléma, melynek kezelésére intézkedéseket fogalmaznak meg. Ezeket az intézkedéseket a fenntartási terv a Kezelési javaslatok pont alatt mutatja be, illetve értékeli.

A vízhiányos jellegből adódóan a terület élővilága érzékenyen reagál aszályos, csapadékszegény időszakokra. A szélsőségesen csapadékszegény évek/időszakok a madarak számára táplálékhiányt (ízeltlábú, kisémlős) okoznak, sikertelen költségeket eredményeznek, hosszabb távon ez igen veszélyes lehet az állományokra nézve.

Nem csak a vízhiány lehet veszélyes azonban a terület élővilágára nézve: a Zagyván és a Tarnán érkező árvizek véstározása során jelentős gyepterületek kerülhetnek hosszú időre vízborítás alá. A vízborítás egyes fajok (pl. vízimadarak) számára kedvező, de károsodhat a terület

vegetációja, a kevésbé vagilis élőlények (pl. gerinctelenek), valamint a földön fészkelő madarak is.

A Tarna és a Zagyva árvizeinek apasztására szolgálnak a Borsóhalmi és Jászteleki vésztározók. A kilencvenes évek végéig nem, ám az utóbbi évtizedben több alkalommal is vonultak le jelentős árhullámok a Zagyván és a Tarnán, így a vésztározók megnyitása vált szükségessé. Legutóbb 2010 májusában és júniusában, amikor a KMT jelentős területei (Borsóhalmi-legelő) kerültek tartósan vízborítás alá. A vésztározásnak fontos természetvédelmi vonatkozásai vannak: a vízborítás az adott évre jelentősen megváltoztatja az élőhely jellegét; vízhez kötődő madarak – köztük védett, illetve közösségi jelentőségű fajok – nagy tömegeit vonzza a területre, amelyek egy része fészkelésbe is fog. A vésztározók nyár eleji-közepi apasztása e fajokat veszélybe sodorhatja.

A Jászsági-főcsatorna Zagyvai-ág meghosszabbítás c. projekt

A térség krónikus vízhiányos állapotainak megoldására, az ökológiai vízigények biztosítására, továbbá az ár- és belvízi biztonság növelésére a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság a fenti projekt keretében **mélyvezetésű csatorna kiépítését** tervezi. A csatorna vízhiányos időszakban a Tisza-tó vizét juttatná el Jászapáti, Jászkisér, Alattyán, Jánoshida térségébe. A beruházás fő célja a mezőgazdasági területek öntözéséhez szükséges víz biztosítása, valamint a belvízveszély enyhítése.

A tervezett főmű a dél-hevesi és jászsági területeken halad keresztül. A módosított nyomvonal szerint északról kerüli a Hevesi füves puszták TK-t, a Natura 2000 területet alig érintve áthalad a Jászapáti-jászkiséri szikesen kJKT-n, majd a Jászság KMT déli blokkjában (a Natura 2000 területen keresztül) DNY felé húzódva éri el Alattyánnál a Zagyvát. A létesítmény engedélyezési eljárása folyamatban van.⁴¹

1.3.3.5. Turizmus

A térség nem tartozik a jelentősebb idegenforgalmi célpontok közé. A turizmus infrastrukturális háttere sem épült ki, a térségre jellemző, hogy a kevés a szálláshelyek száma az idelátogatók számához mérten is.

A KMT területe ökoturisztikailag sem számottevő, ökoturisztikai létesítmények, programok nincsenek. A környéken előforduló természeti területek közül idegenforgalmi jelentősége a jászberényi állatkert közelében lévő Jászberény-Jászfelsőszentgyörgy közötti Zagyva szakasznak van, de a folyónak ez a szakasza a KMT területén kívül esik.

1.3.3.6. Ipar

A fő utak és a vasútvonalak még a XX. század elején is elkerülték a Jászságot, így jelentősebb iparosodásra csak később került sor. Az ipar az 1950-es években előzmények nélkül jelent és erősödött meg a térségben, több jelentősebb gyár és gyáregység alakult meg vagy települt ide (pl.: Aprítógépgyár, Lehel Hűtőgépgyár, Orion, Kötöttárugyár).

---

⁴¹forrás: Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság

A rendszerváltozás után az ipar privatizációja hamar lezajlott: az Orion a Samsung-gal, míg a Lehel Hűtőgépgyár az Elektrolux-szal állapodott meg. A 2000-es évek közepére az ipar továbbra is jelentős foglalkoztatási tényező (47%) volt, ez az arány az ország többi részével szemben a rendszerváltozás óta nőtt. A térség három legfontosabb gyára az Electrolux, a Samsung és az Aprítógépgyár maradtak. Ebben az időszakban Jászberényre és a Jászság északi részére inkább az ipar, Jászberénytől délebbre fekvő részére inkább a mezőgazdaság volt jellemző, itt a munkanélküliség is magasabb volt.

A Jászság területén közel egy évtizede kezdődtek el a szélerőművek telepítésével kapcsolatos engedélyezési eljárások. Jelenleg Jászberény környékén egy több turbinából álló szélerőműpark rendelkezik már a szükséges engedélyekkel.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A Jászság KMT területén a következő jelentősebb közlekedési útvonalak találhatóak: a területet a 32-es főút érinti, illetve a 31-es főút halad át rajta. Vasúti pálya Jászdózsa irányából érinti.

Madárvédelmi szempontból jelentős veszélyeztető tényezőt az elektromos légvezetékek és tartóoszlopaik jelentik: a nagytestű madárfajok (ragadozók, lúdalakúak, stb.) számára jelentenek veszélyforrást ütközés illetve áramütés veszélye miatt.

1.3.3.8. Egyéb

A Jászság KMT területén egyéb erdei haszonvételek közül kiemelkedő a szarvasgomba gyűjtése. A legjelentősebb szarvasgombás erdők Jászfákóhalma, Jászapáti, Jászivány, Jászkisér térségében lévő tölgyesekben (Jászfákóhalma 1-6 tag, Jászapáti 1-2 tag, 62 A, Jászivány 3 B, Jászkisér Tomi-erdő (1-4 tagok), 15 B, 32 A, 40 A) találhatóak. A szarvasgomba gyűjtése szervezett keretek között folyik, de jelentkezik illegális haszonvételek is, amely természetvédelmi szempontból sokkal több negatív hatással jár.

2. Felhasznált irodalom⁴²

ÁNGYÁN József *et al.* (2009) Magas természeti értékű területek programja – 2009. Tájékoztató gazdálkodóknak. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, 2009.

ANDRÉSI Pál (2002): Cselekvő természetvédelem. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest és Orchis Természetvédelmi Egyesület, Ásotthalom.

BIHARI Zoltán *et al.* (2007): Magyarország emléseinek atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest.

BÖLÖNI János, MOLNÁR Zsolt, KUN András (szerk) (2011) Magyarország élőhelyei ÁNÉR 2011. MTA ÖBKI, Vácrátót.

DEMETER András (szerk.) (2002): Natura 2000 – Európai hálózat a természeti értékek megőrzésére. Öko Rt, Budapest.

FABÓK V., KALÓCZKAI Á. és KOVÁCS E. (2013) – A Jászság SPA fenntartási tervének részvételi tervezését és kommunikációját megalapozó tanulmány. Környezeti Társadalomkutatók (ESSRG), Gödöllő

---

⁴² Az irodalomjegyzékben *nem szerepelnek* mindazon tervezési anyagok, dokumentációk, amelyeket a fenntartási terv vagy a megalapozó dokumentáció egyéb fejezeteiben tételesen felsorolunk, illetve hivatkozunk.

FEKETE G., MOLNÁR Zs. és HORVÁTH F. (szerk.) (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer II. A magyarországi élőhelyek leírása, határozója és a Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, ISBN 963 7093 45 1

FORRÓ László (szerk.) (2007) A Kárpát-medence állatvilágának kialakulása. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest.

FÜLÖP Gyula és SZILVÁCSKU Zsolt (2000): Természetkímélő módszerek a mezőgazdaságban. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Eger.

HADARICS T., ZALAI T. (szerk.) (2008): Magyarország madarainak névjegyzéke. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.

A JÁSZSÁGI Tájvédelmi Körzet Természetvédelmi Kezelési Terve – tervezet. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, 2005

KIRÁLY Gergely *et al.* (szerk.) (2008) Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. MTA ÖBKI, Vácrátót.

KOVÁCS András (szerk.) Parlagisas-védelmi kezelési javaslatok (2005), Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.

LIFE – Managing Habitat for Birds (2012) European Union, 2012

LOVÁSZI Péter (szerk.) (2002): Javasolt különleges madárvédelmi területek Magyarországon. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.

Madárbarát Gazdálkodó Kalendárium. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 2009.

NAGY Szabolcs (1998) Fontos madárelőhelyek Magyarországon. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.

PONGRÁCZ Á., HORVÁTH M. Javaslat a fokozottan védett ragadozómadár- és bagolyfajok, valamint a fekete gólya fészkelőhelyei körül alkalmazandó időbeni és területi korlátozásokra. In: HELIACA, 2010: 104-107

STANDOVÁR Tibor és PRIMACK, Richard B. (2001) A természetvédelmi biológia alapjai. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt, Budapest

Átfedő kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területek fenntartási tervei:

- A Borsóhalmi-legelő (HUHN20076) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve – HNPI, Debrecen 2014.
- Az Újszász-jászboldogházi gyepek (HUHN20081) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve – HNPI, Debrecen, 2014.
- A Jászapáti-jászkiséri szikesek (HUHN20085) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve – HNPI, Debrecen, 2014.

Internetes források:

www.mme.hu

www.mme-monitoring-hu

www.natura.2000.hu

www.novenyztetiterkep.hu

www.jaszszag.eu

www.jkhk.hu

www.vizeink.hu

www.ksh.hu

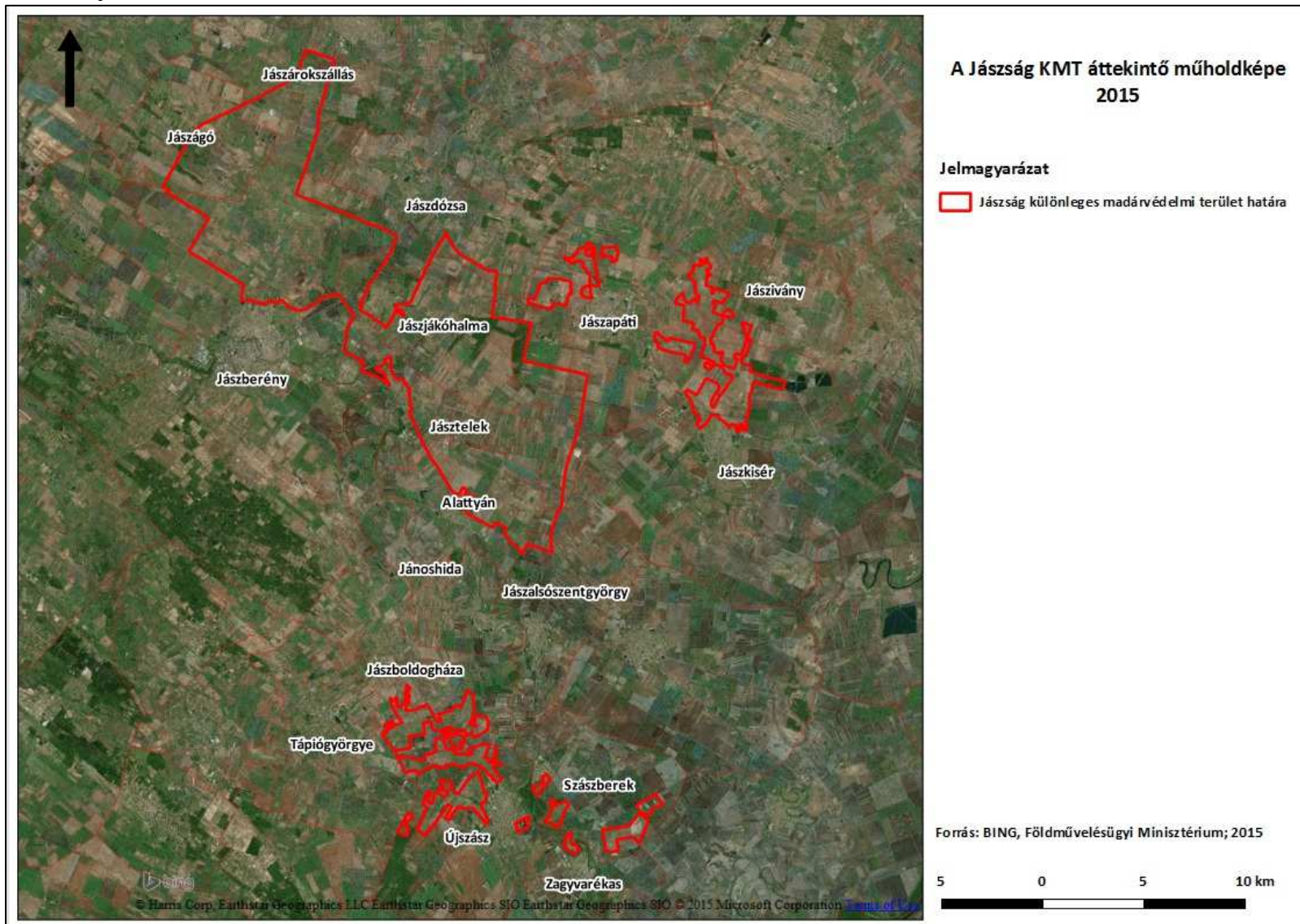
MELLÉKLETEK

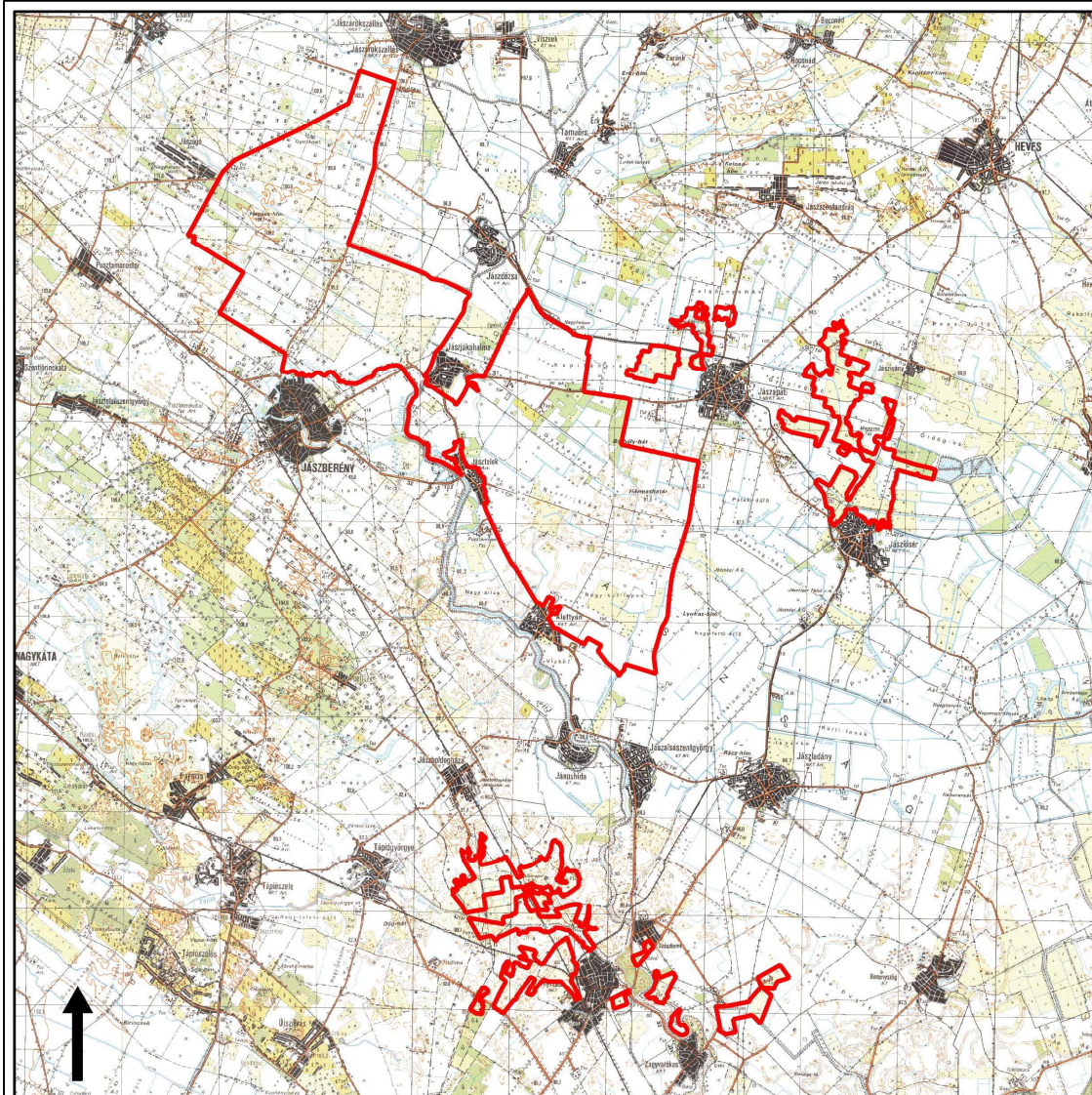
A Jászság térsége földhasználatának története a 13. századtól napjainkig (forrás: ESSRG)

	13.-16. század	16.-17. század vége	17. század vége	18. század	19. század első fele	19.sz második fele	20. század eleje	1945-1990	1990 után
Erdősültség	erdősebb jellegű terület (szilfa, vadvadkörte, vadalma)	erdők eltűnése, puszta jellegű terület	pusztai jellegű terület, erdősültség 6,3 %-os	erdősítések: tölgy, nyár, akác, fűz, fenyő ültetése	ártéri erdők pusztulása, akác ültetése	erdők területének csökkenése			2006-ben 8% erdő (nemesnyár, akác, tölgy) - 2011-ben 5,39 %
Legelők aránya			96% legelő	50 % legelő	1854-ben 18,97 % legelő	1895-ben 9,57%	1914-ben 7,47 %, 1930-ban 7,02%		9% gyepek
Gazdálkodás jellemzői	-nomád állattartás - földműveléskezdetei a 14. századtól -búza, zab, árpa, köles, borsó és lencse termesztése	-állattartás meghatározó, de állatállomány csökkenése -gazdálkodás visszafejlődése	-állattartás jelentős -búza, árpa, zab, köles	- hatalmas állatállomány -szántók területe nő -búza, rozs, árpa, zab, kukorica, szőlő, dinnye -széna -lecsapolások elkezdődtek -kényelmes gazdálkodás, ugar legeltetése	-állatállomány nő, legelők aránya csökken -búza, árpa, rozs, kukorica, szőlő, dohány, dinnye -árvízmentesítés, szikesedés -kényelmes gazdálkodás, ugaron dohány termesztése	-legelők arányának folyamatosan csökkenése -istálló állattartás tanyákon, nem magyar fajták elterjedése - Tisza árterének lecsapolása -minden lehetséges terület feltörése a szántók javára	-állatállomány továbbra is jelentős -legelők arányának csökkenése - búza, árpa, rozs, zab, kukorica, burgonya, dohány, dinnye - takarmánytermelés és -sokszínű, kis parcellák - háromnyomásos javított gazdálkodás	-nagy táblás művelés -gépesítés -kemizálás, műtrágya -öntözéses gazdálkodás - takarmányozás meghatározó	-állattartás visszaesése -nagy táblás művelés - őszi búza, napraforgó, kukorica, árpa, cukorrépa, dinnye, hagyma -takarmány (lucerna, repce)
Földek használatának szabályozása			kezdetleges földközösség, első foglalás joga	földközösség, szántók és rétek nyilas osztása	tanyás gazdálkodás, magántulajdon	tanyás gazdálkodás, magántulajdon, közlegelők tagosítása	kis és középbirtokok túlsúlya	tanyarendszer megszűnése TSZ-ek, állami gazdaságok alakítása	kis gazdálkodók még mindig jelentősek

1. térkép

2. térkép

A Jászágó KMT áttekintő topográfiai térképe, 2015

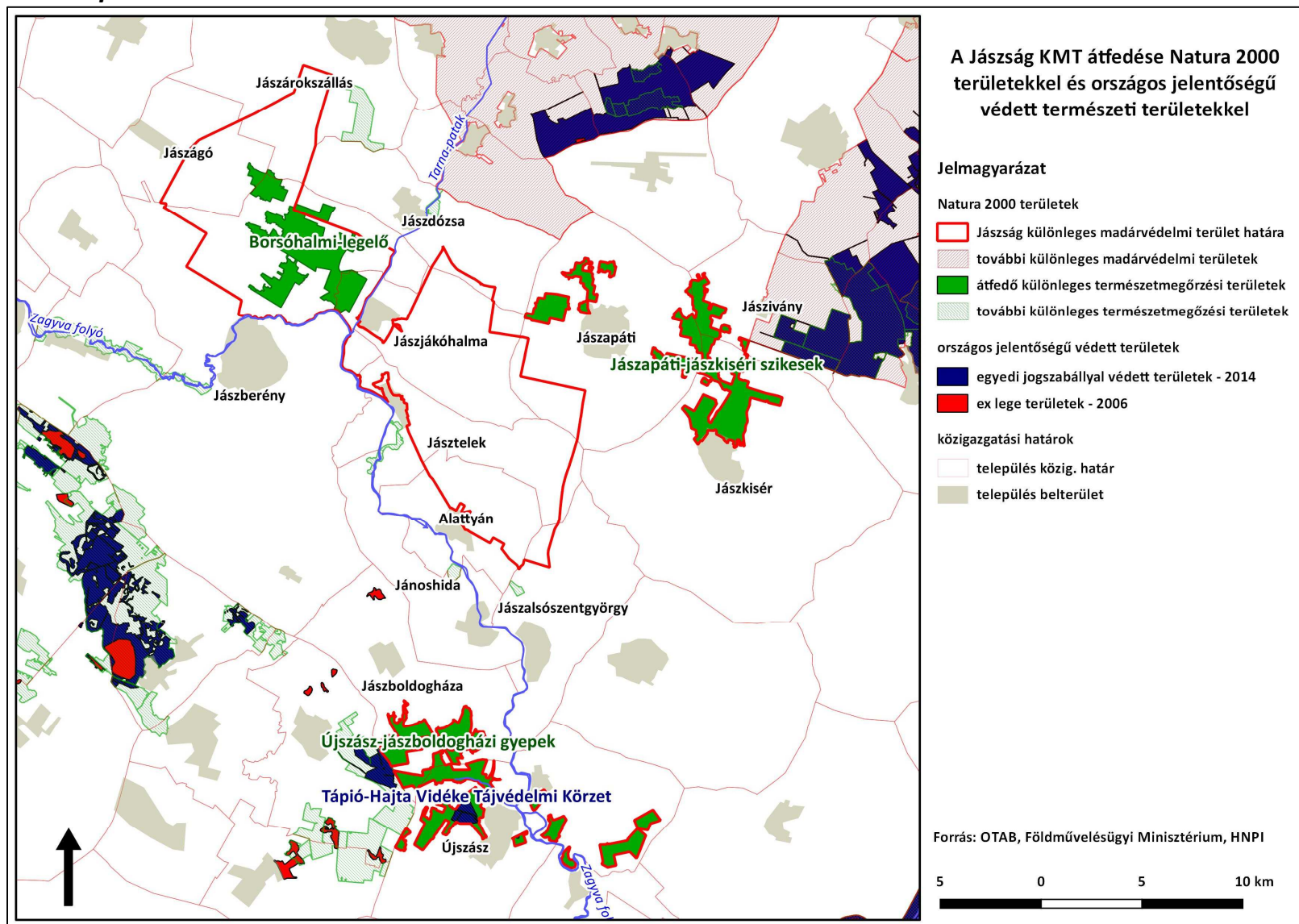
Jelmagyarázat

 Jászágó különleges madárvédelmi terület határa

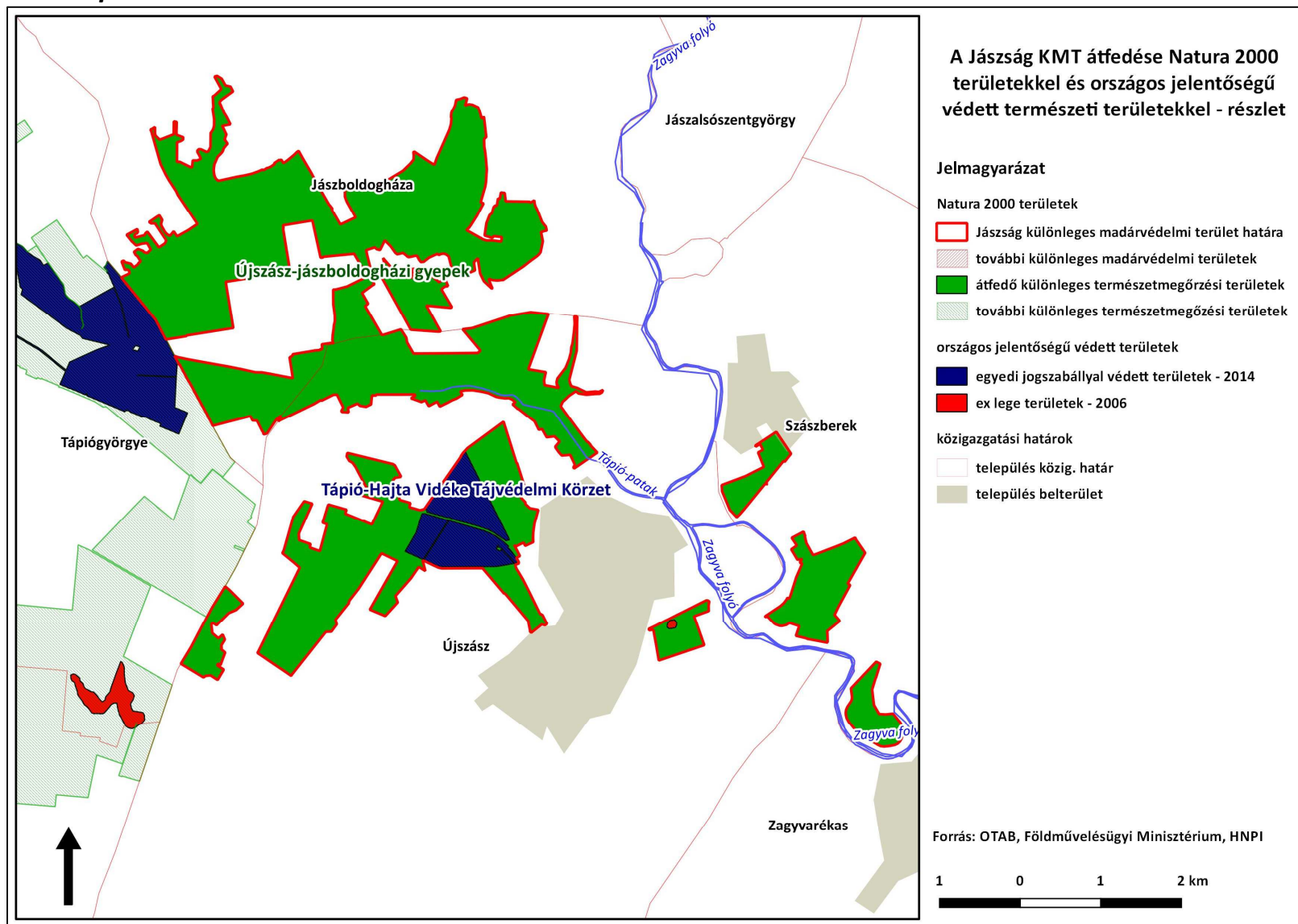
Forrás: FÖMI, Földművelésügyi Minisztérium

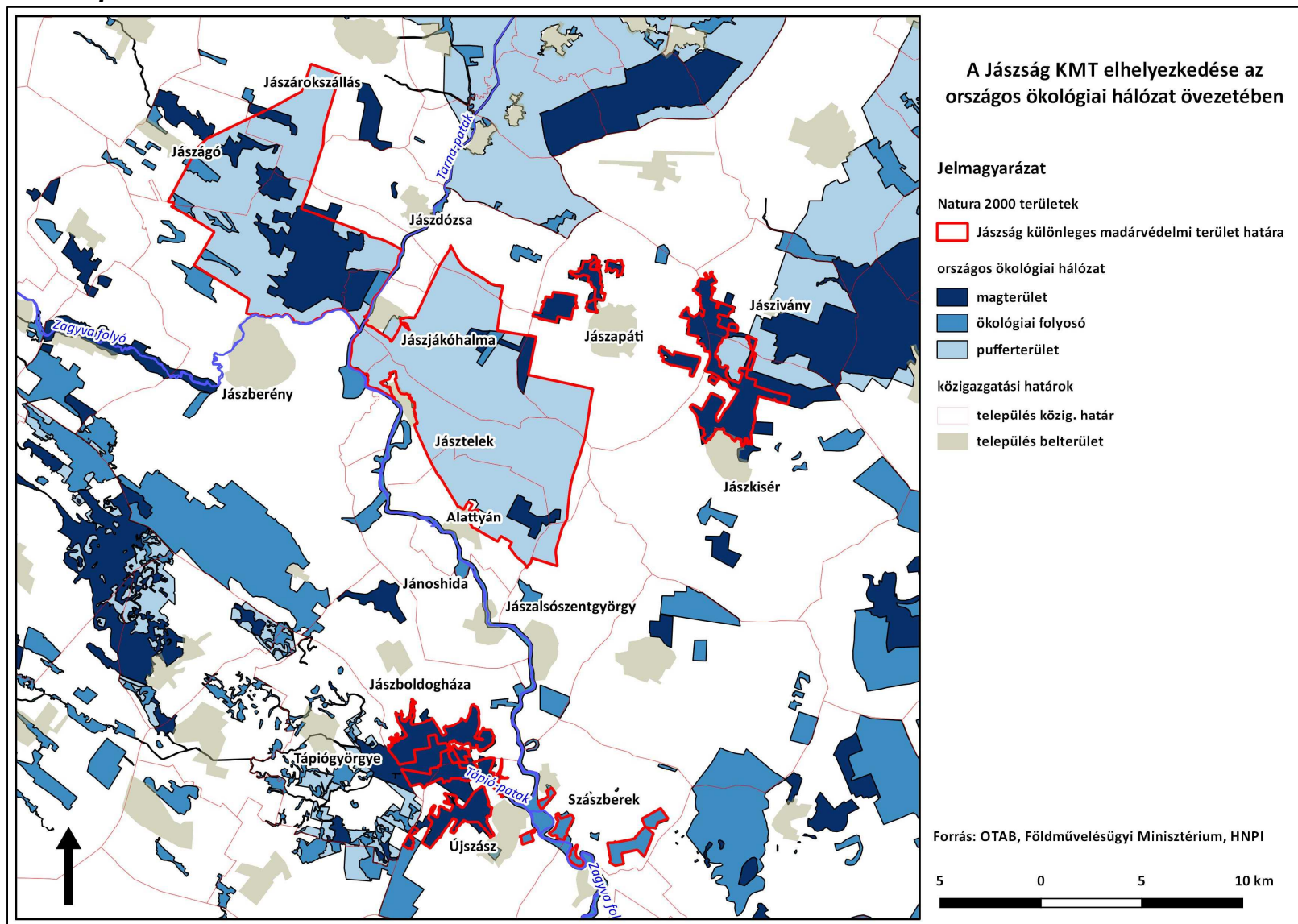
3. térkép

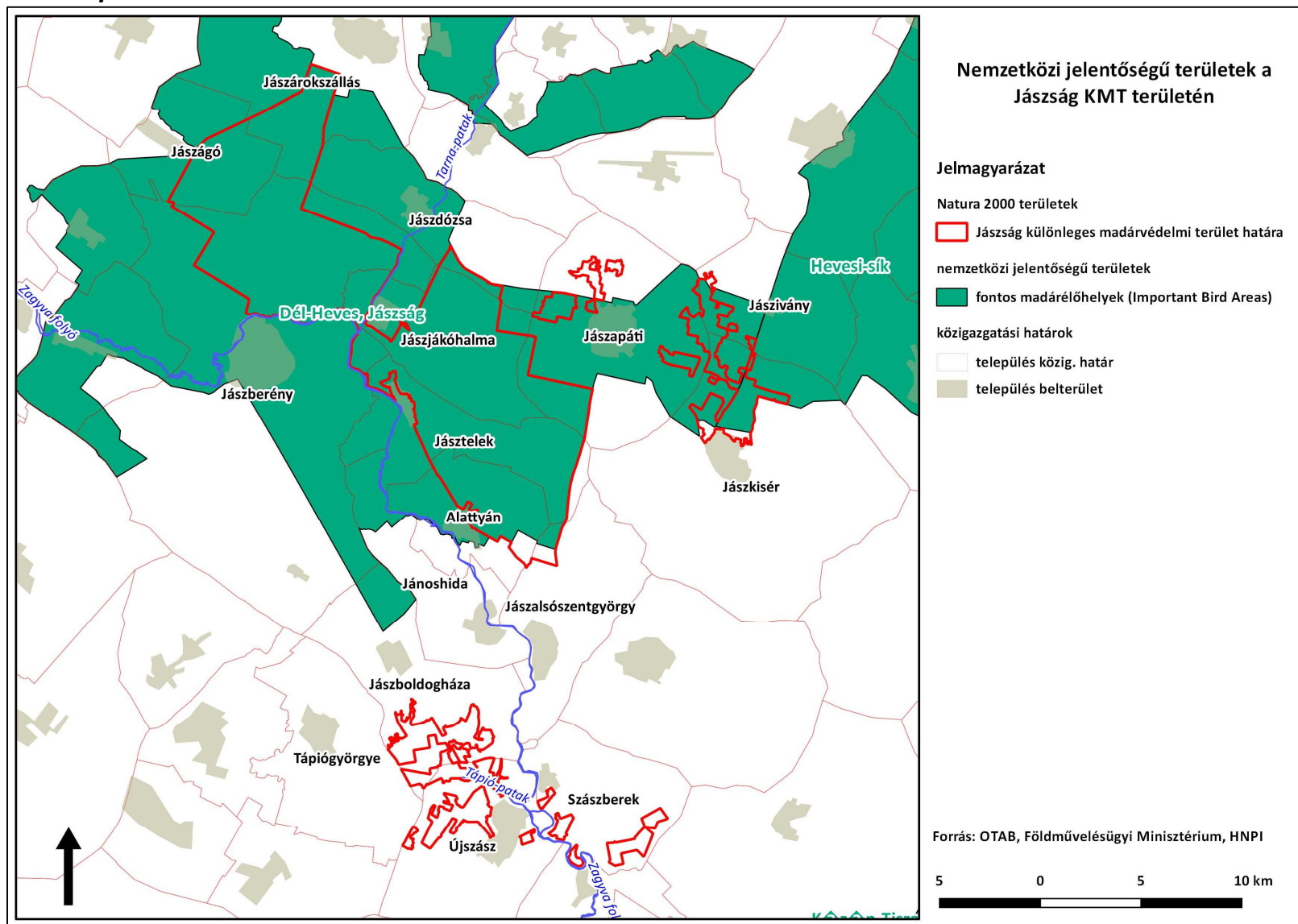
4. térkép

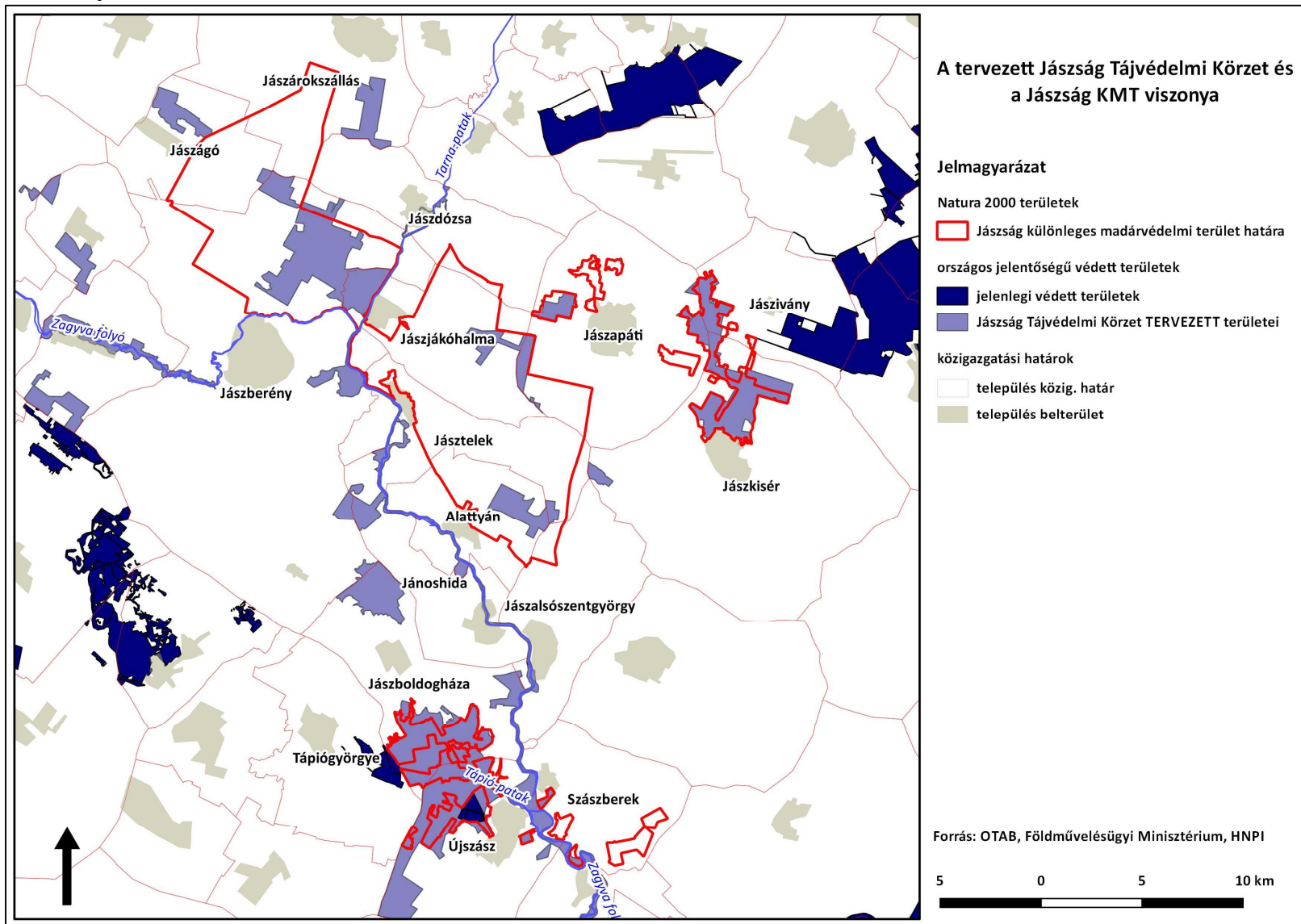
5. térkép

6. térkép

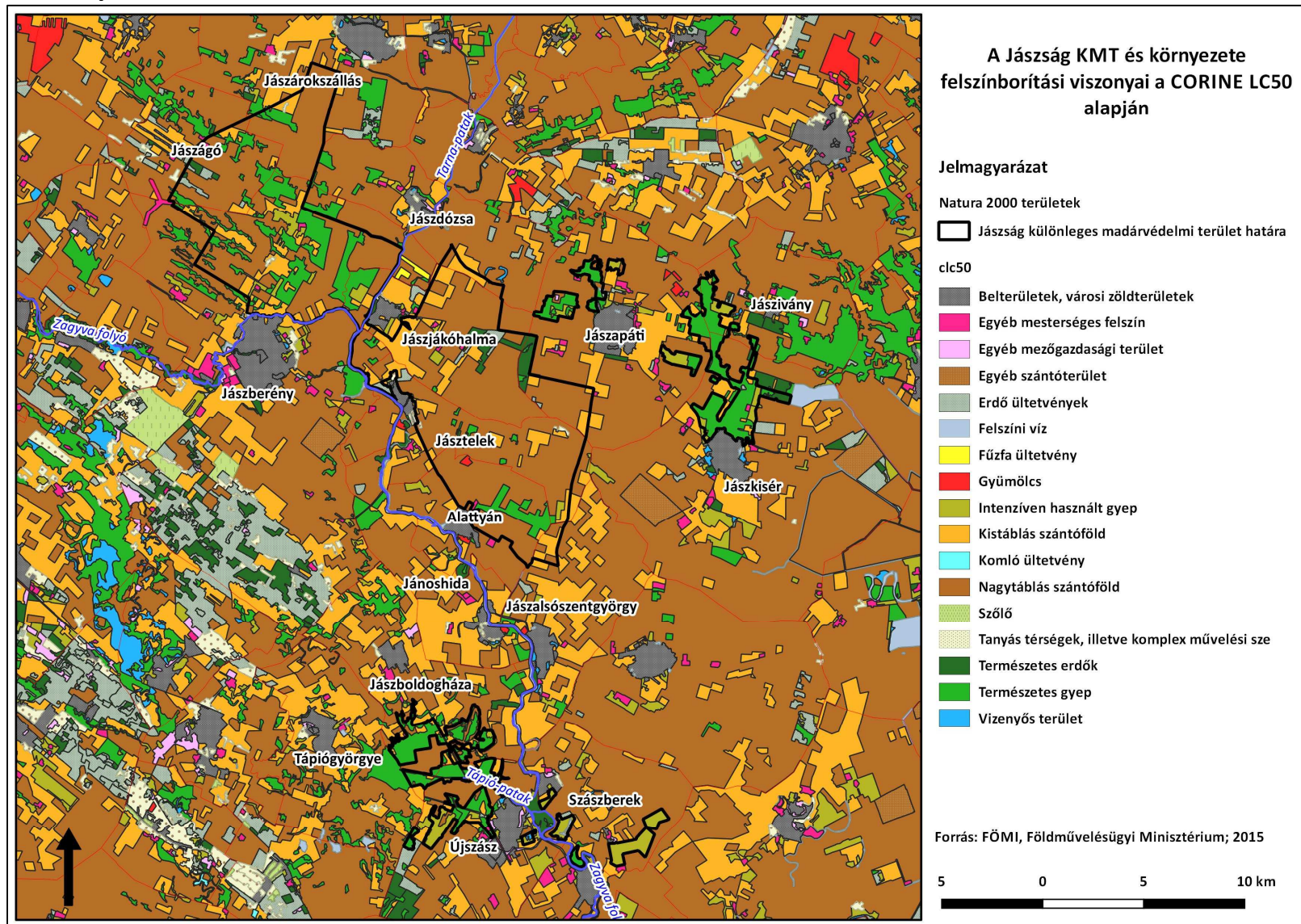

7. térkép

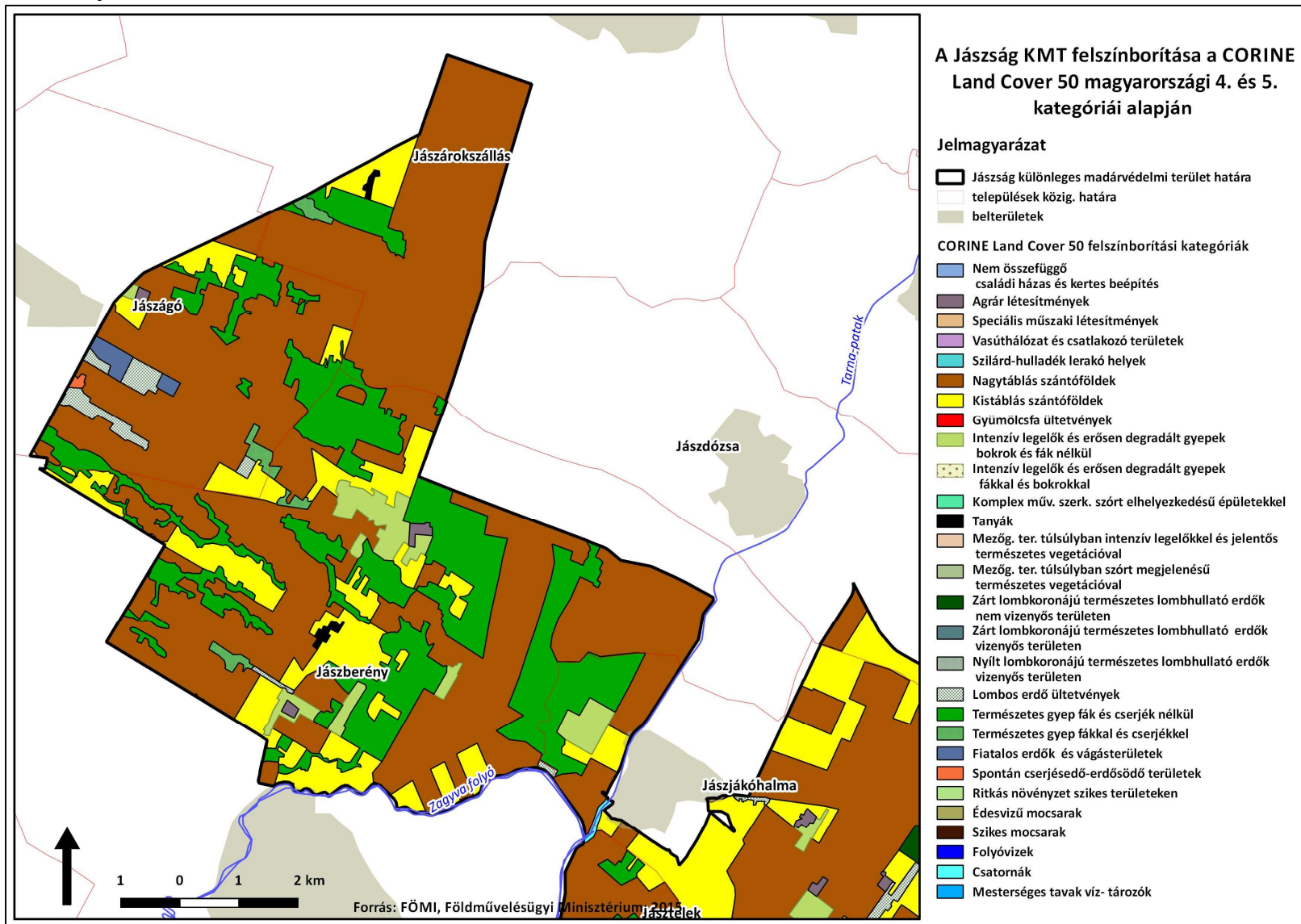

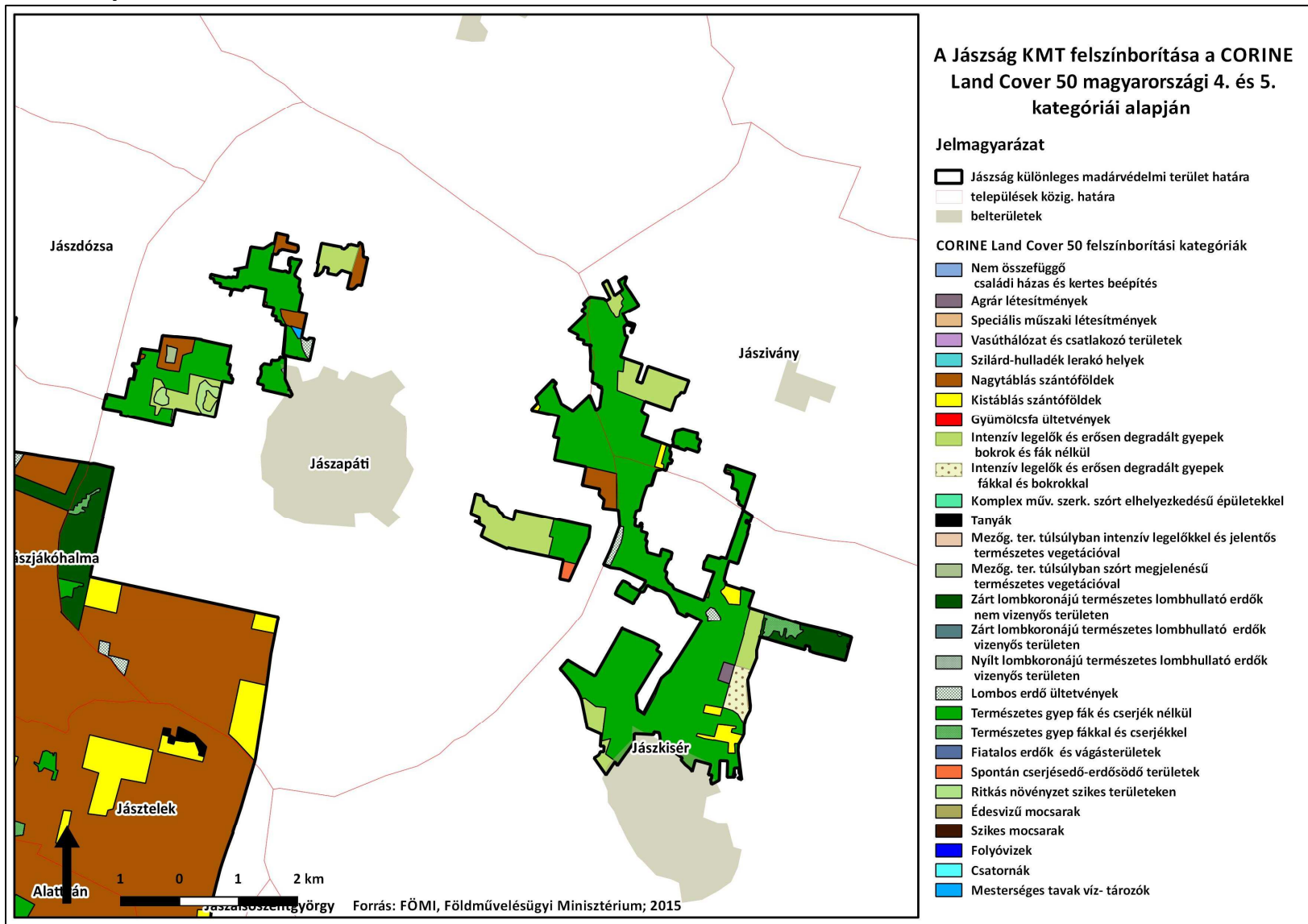
8. térkép

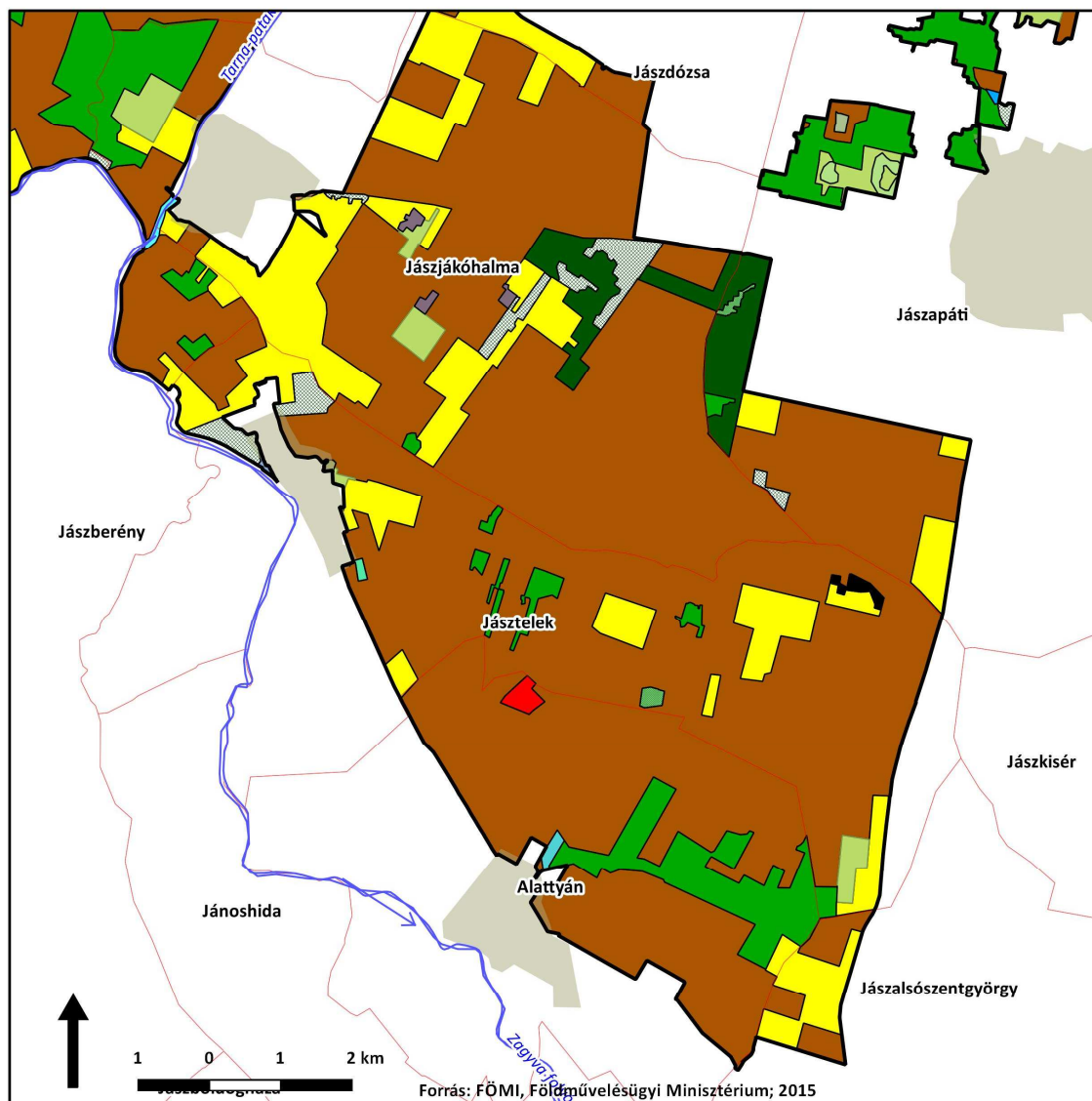
9. térkép

10. térkép

11. térkép

A Jászágó KMT felszínborítása a CORINE Land Cover 50 magyarországi 4. és 5. kategóriái alapján

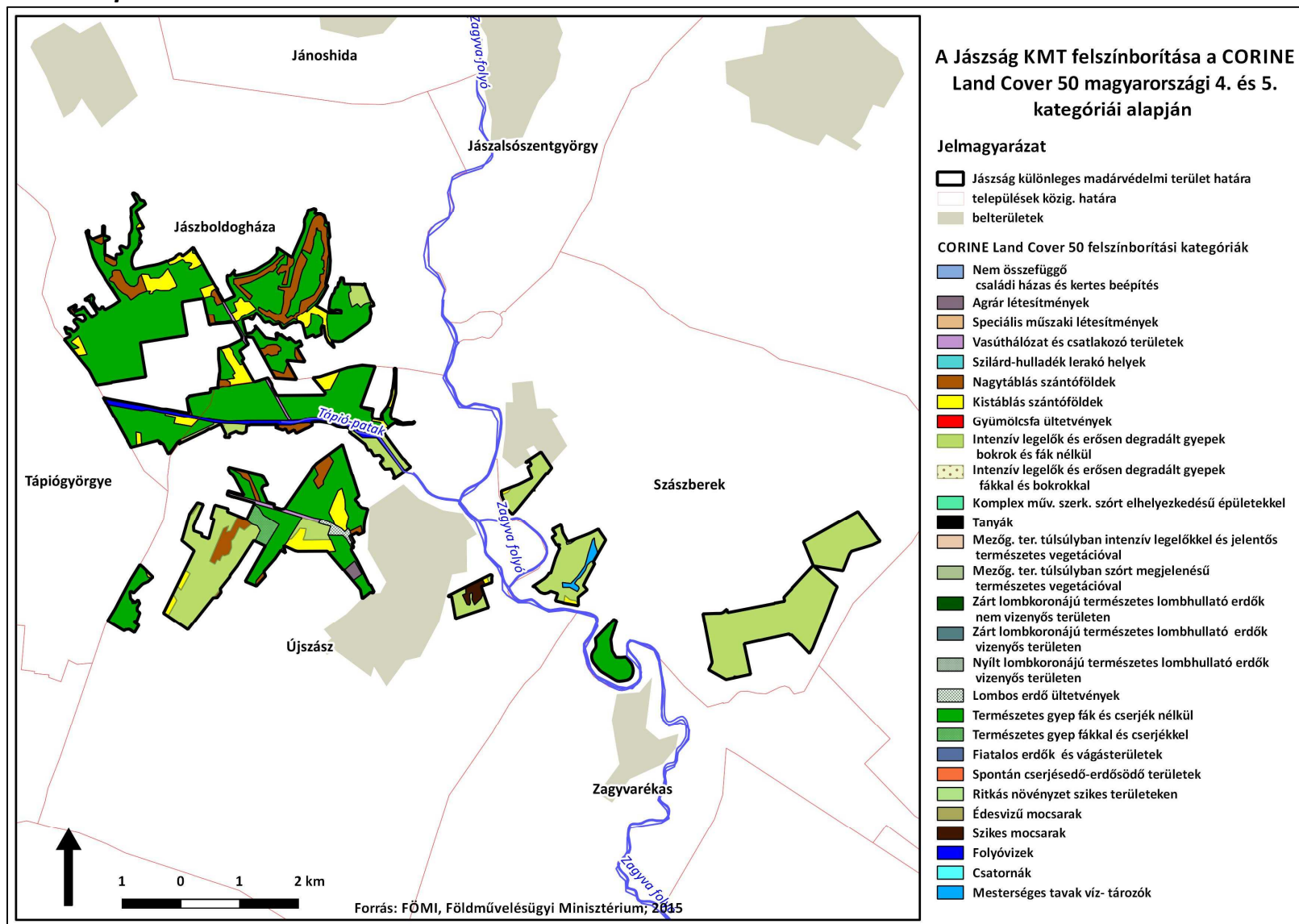
Jelmagyarázat

- Jászágó különleges madárvédelmi terület határa
- települések közig. határa
- belterületek

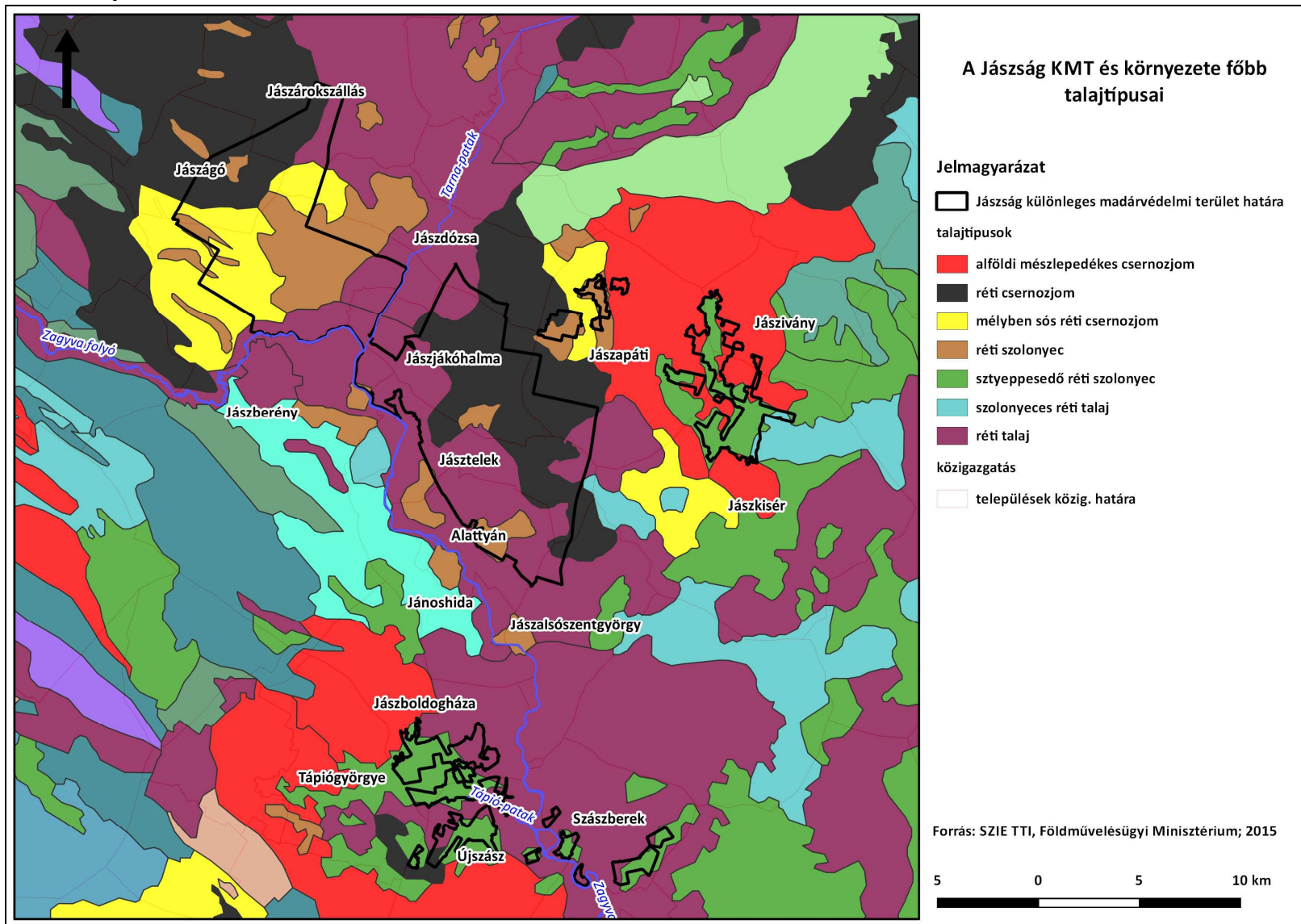
CORINE Land Cover 50 felszínborítási kategóriák

- Nem összefüggő családi házas és kertes beépítés
- Agrár létesítmények
- Speciális műszaki létesítmények
- Vasúthálózat és csatlakozó területek
- Szilárd-hulladék lerakó helyek
- Nagytáblás szántóföldek
- Kistáblás szántóföldek
- Gyümölcsfa ültetvények
- Intenzív legelők és erősen degradált gyepek bokrok és fák nélkül
- Intenzív legelők és erősen degradált gyepek fákkal és bokrokkal
- Komplex műv. szerk. szórt elhelyezkedésű épületekkel
- Tanyák
- Mezőg. ter. túlsúlyban intenzív legelőkkel és jelentős természetes vegetációval
- Mezőg. ter. túlsúlyban szórt megjelenésű természetes vegetációval
- Zárt lombkoronájú természetes lombhullató erdők nem vízenyős területen
- Zárt lombkoronájú természetes lombhullató erdők vízenyős területen
- Nyílt lombkoronájú természetes lombhullató erdők vízenyős területen
- Lombos erdő ültetvények
- Természetes gyepek fák és cserjék nélkül
- Természetes gyepek fákkal és cserjékkel
- Fiatalos erdők és vágásterületek
- Spontán cserjésedő-erdősődő területek
- Ritkás növényzet szikes területeken
- Édesvízi mocsarak
- Szikes mocsarak
- Folyóvizek
- Csatornák
- Mesterséges tavak víz-tározók

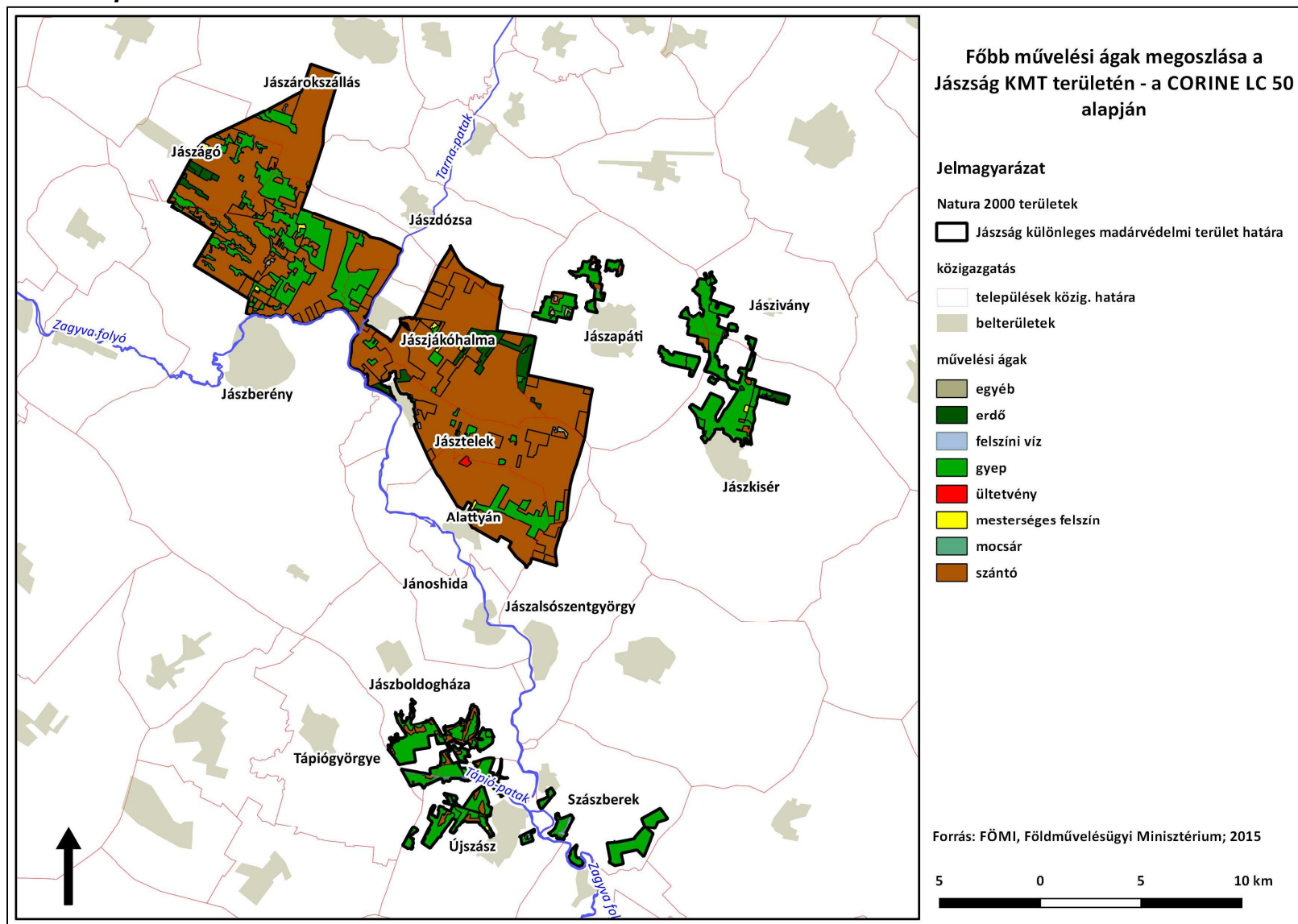
12. térkép

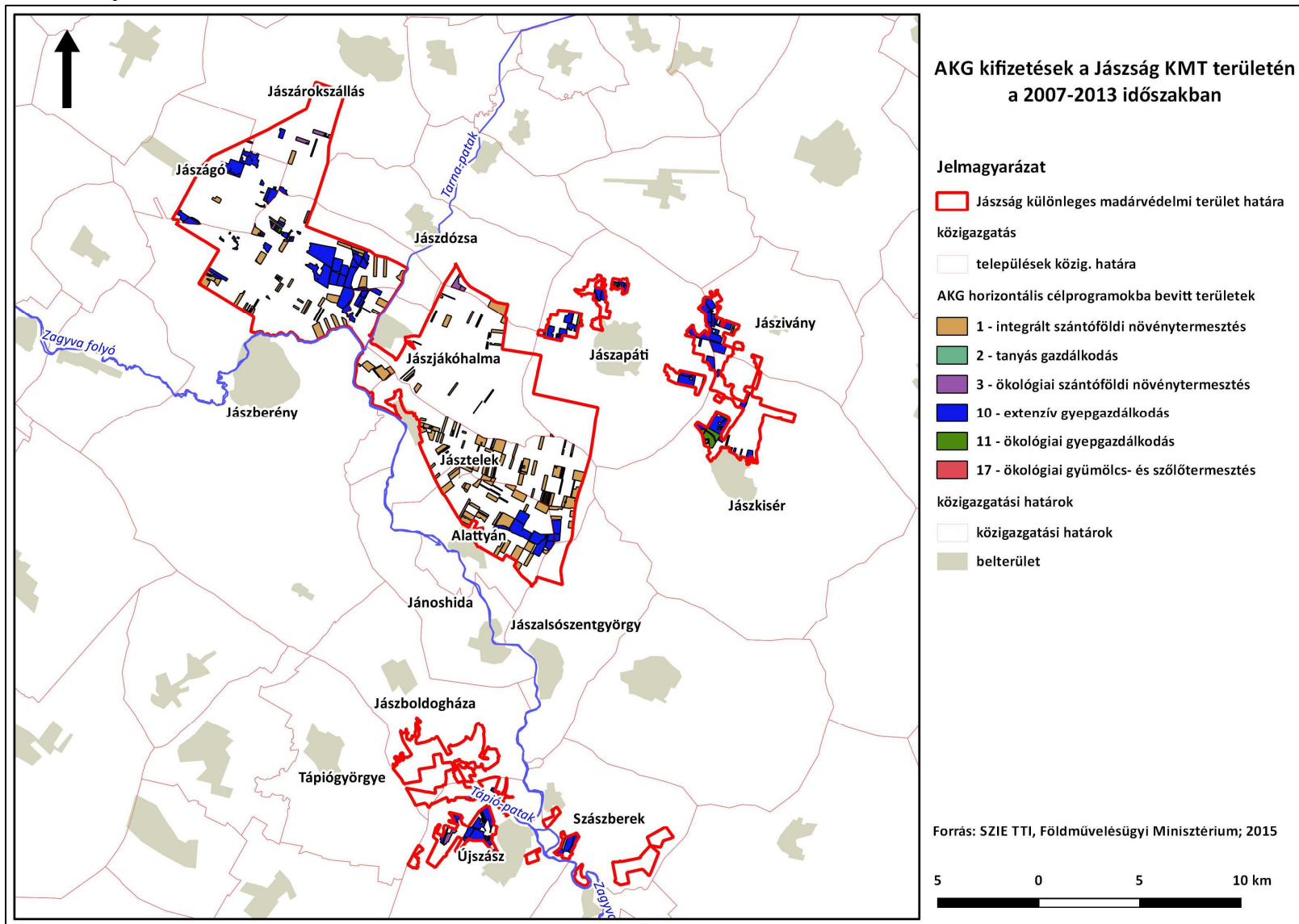
13. térkép

14. térkép

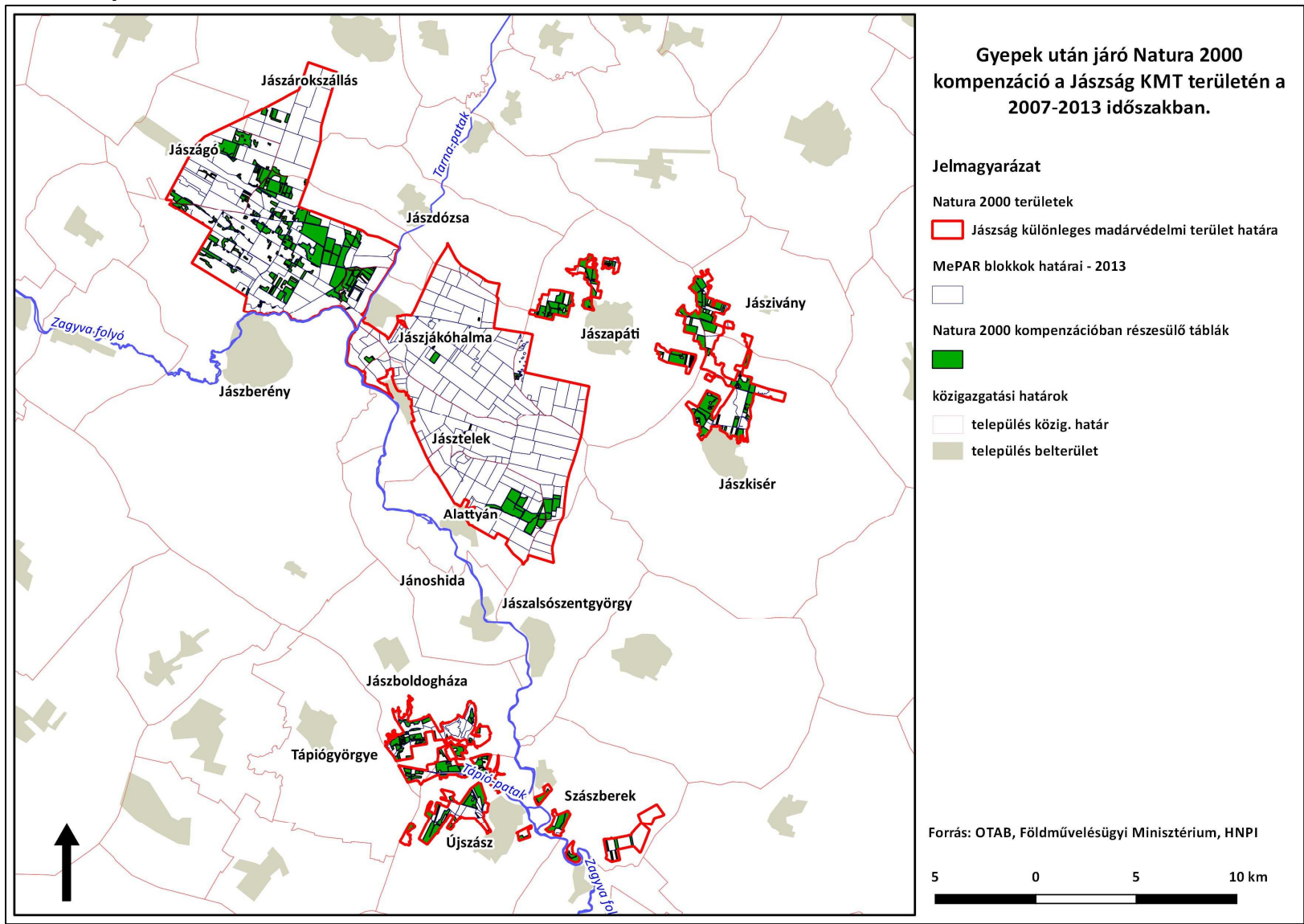

15. térkép

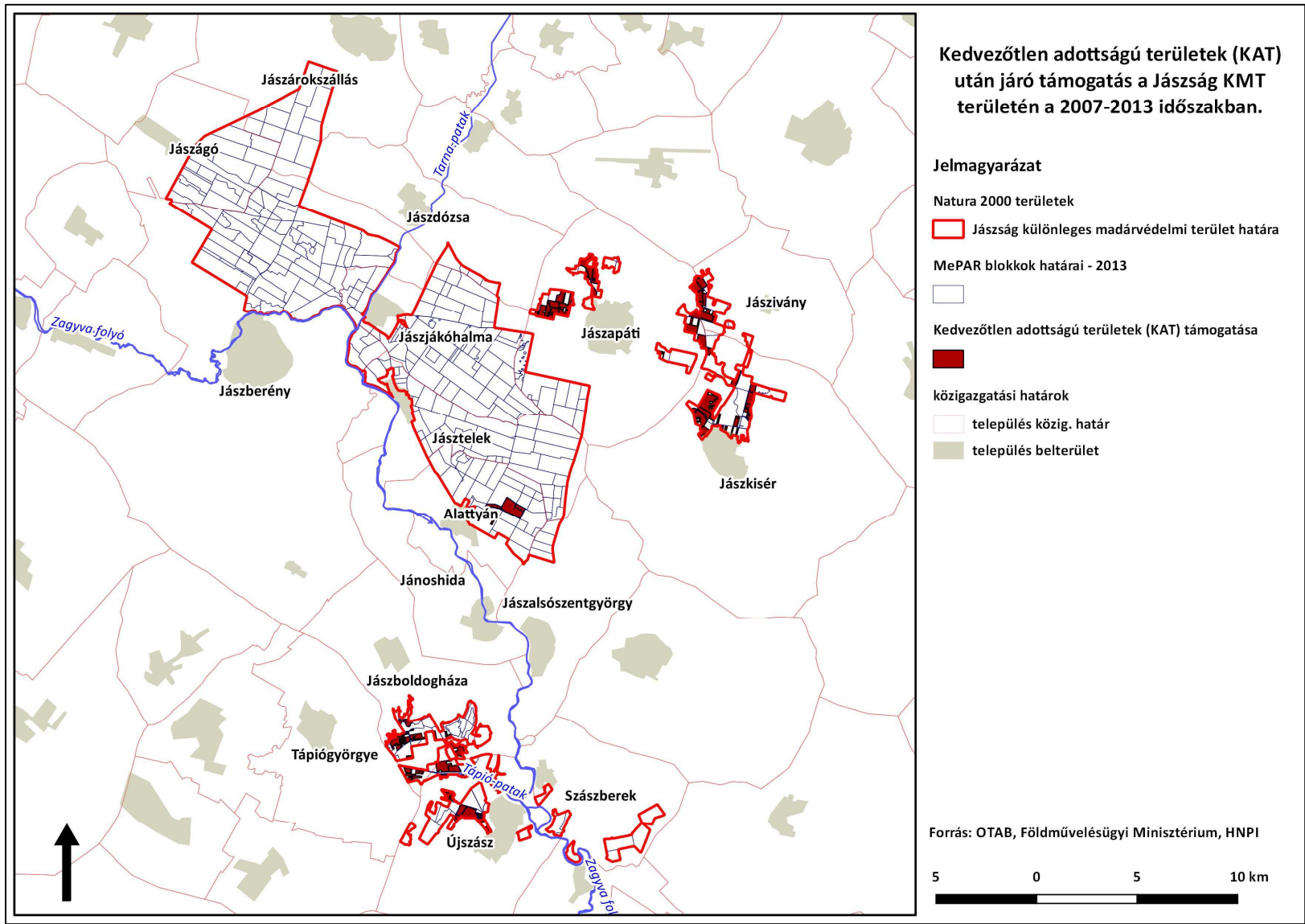

16. térkép

17.térkép

18. térkép

